HJELTESÅNGERNE

I

SÄMUNDS EDDA,

FÖRKLARADE

AF

THEODOR WISÉN,

PHILOSOPHIÆ DOCTOR, DOCENT VID K. UNIVERSITETET I LUND.

FÖRSTA HÄFTET.

LUND,

TRYCKT UTI BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,

1865.

Minot Fund.

Förord.

De nordiska språken hafva sent kommit till sin rätt att vara läroämne vid universitetet. Häri bör anledningen sökas, hvarföre man på detta vetenskapsområde ännu till stor del saknar de hjelpmedel, som anses erforderliga för ett grundligt språkstudium. För att i någon mån befrämja ett dylikt studium, hvad beträffar nordiska språken, har författaren af detta arbete velat genom ord- och sakförklaringar samt undersökning af olika tolkningssätt på omtvistade ställen lemna en vägledning vid läsningen af Eddans hjeltesånger. Särskildt har författaren afsett att genom talrika hänvisningar till G. F. V. Lunds nyligen utgifna "Oldnordisk Ordföjningslære" tillgodogöra frukterna af denna första isländska syntax. De isländska ordens betydelse har vanligen blifvit angifven på latinska språket, oftast i öfverensstämmelse med Egilssons lexicon poëticum eller den Arne-Magnæanska upplagan af den äldre Eddan; måhända har bestämdheten i uttryck derpå intet förlorat. Öfver brukade förkortningar lemnas vid bokens slut nödig upplysning.

Innehåll.

Den rhythmiska **Eddan** innehåller en samling af våra äldsta fornqväden, och de ämnen, som i dem behandlas, äro antingen sådana, som tillhöra våra förfäders theologi och mythologi, eller sådana, i hvilka den Skandinaviskt-Germaniska folkstammens fornhistoriska minnen bilda underlaget för den poetiska framställningen. Dessa historiska tilldragelser hafva visserligen blifvit klädda i mythens poetiska drägt, och samtlige sångerne hafva derföre väl en mythisk prägel, men man kan icke desto mindre lämpligen indela Eddans alla qväden i **rent mythiska** eller **Gudasånger** samt **heroiska** eller **Hjeltesånger**. Indelningen af sångerne är dock ofta förenad med svårigheter, enär af de nu uppställda arterna den ena synes i flere sånger löpa in i den andra, och man dessutom kan vara böjd att för de gnomiska dikterna uppställa en särskild grupp. Vi följa här den af de fleste nyare forskare antagna indelningen och hänföra sålunda till hjeltesångerne alla de qväden, som tillhöra sagocykeln om Völsungar, Niflungar och Gjukungar, äfvensom de mera enstående dikterna om Völund, Frode, m. fl. En öfvergång emellan guda- och hjelte-sångerne kunna vi anse bildas af *Rígsmál* och *Hyndluljóð*: den förre sången framställer de olika samhällsclassernas upphof, och den senare innehåller genom uppräknandet af Ottars ättartal en öfversigt af hele heroskretsen, men lemnar äfven bidrag till gudarnes genealogi.

Att nästan alla folkslag sökt anknyta sina äldsta minnen till sin gudalära, är en lika lätt förklarlig som bekant

sak. I tidernas början, så trodde man, umgingos gudar och menniskor med hvarandra: gudarne vandrade i synlig gestalt omkring bland menniskorna, gudars och menniskors verld var ännu densamma, konungar och hjeltar räknade sina anor från gudarne, hvilke ock deltogo i menniskornas bedrifter och verksamt ingrepo i sine ättmäns öden. Öfvermenskliga varelser, Nornor och Valkyrior, äro tillstädes vid hjeltarnes vagga, gifva dem namn och namnfäste, beskydda dem i strider och faror, ingå förbindelser med dem, men äro ock, åtminstone medelbarligen, orsaken till deras olyckor och död. Allt rör sig inom det underbaras område. Så uppkom äfven hos Germaner och Skandinaver en sago- och hjeltetid, ett slägte af till halfgudar eller heroer upphöjda menniskor, hvilkas både på ärofulla bragder men ock på tragiska förvecklingar rika lif erbjöd ett passande stoff för den episka folkdikten. Och desse sånger hafva varit verklige folksånger, ty de hafva varit spridde bland flerehanda folkslag i norra och mellersta Europa och hafva lefvat på folkens läppar i månghundrade år långt in i den christna tiden, då de slutligen i skrift upptecknades. Äfven i det afseendet kunna dessa qväden sägas vara folksånger, att de äro diktade ur folkets bröst. Utan att vilja förneka den individuella fantasiens medverkan, kan man derföre påstå, att de äro folkets skapelser. Man frågar också förgäfves efter författarnes namn: desse hafva ej uttalat sina egna minnen och känslor, utan folket har talat genom dem: de hafva ej varit annat än folkens organer och äro derföre inför efterverlden namnlöse, häri bildande en märklig motsats till de fornnordiske hofskalderne. De händelser, som besjungas i Eddans hjelteqväden, måste förläggas långt upp i tiden, inemot den stora folkvandringen och kanske ännu längre tillbaka. De flesta historiska qväden kunna väl antagas hafva en historisk kärna, men denna låter sig ej alltid skiljas i sär från diktens tillsatser. Den historiska sanningen har man ej att söka här, men den poetiska saknas icke. Allt be-

stämmande af tiden för de i sångerne skildrade tilldragelserna måste derföre inskränkas till det obestämda antagandet, att kanske sekler hunnit förgå mellan händelsernas timande och Eddadikternas uppkomst. En rymlig tid måste också åtgå, innan hithörande sägner och sånger kunnat vinna den förundransvärdt starka spridningen bland flere folkslag, som väl voro beslägtade, men måhända ej synnerligen i tillfälle att utbyta traditionerna af åtminstone till en del gemensamma forntidsminnen. Om sångerne i det skick, hvari de blifvit till oss öfverlemnade, kan i allmänhet sägas, att de tillhöra den allra äldsta fornnordiska literaturen. Dock kan man naturligtvis ej tillerkänna lika hög ålder åt alla dessa qväden: några äro bevisligen diktade i en jemnförelsevis långt senare tid. De flesta torde i sin nuvarande gestalt förskrifva sig ifrån det sjunde eller åttonde århundradet. Till de yngsta höra begge Atlesångerne, som anses hafva tillkommit mot slutet af nionde århundradet: en ännu senare tid tillhör troligen den tredje Guðrunarkviða. Ett ojäfaktigt bevis för sångernes höge ålder hemtas från språkets beskaffenhet: både fornare former anträffas än de i den öfriga literaturen vanligen förekommande och äfven ordfogningen erbjuder mycket egendomligt. Omskrifningar förekomma visserligen äfven i Eddadikterna, men äro här långtifrån så mörka och tillkonstlade eller så talrika som i de namngifne skaldernes qväden. En fornartad hög enkelhet och friskhet genomgår i allmänhet hele sångcykeln med undantag af de bevisligen yngste delarne, der framställningen redan börjar att missprydas af konstlade och ovanlige bilder samt dunkla mythologiska anspelningar. I starka drag tecknas här vilda lidelser, gräsliga brott, men exempel saknas ej heller på öfvermensklig dygd och trohet. För Eddasångerne är äfven det utmärkande, att den annars vanliga episka utförligheten och åskådligheten till och med i smärre detaljer här alldeles saknas. Sångerne bilda således ej ett epos i vanlig mening, utan de fleste af dem utgöra såtillvida ett helt för sig sjelf-

ve, som de med en viss sjelfständighet behandla några särskilda momenter, hvilket icke hindrar, att de kunna antyda eller antaga såsom bekant sagoämnets fullständiga utveckling. Vi tillåta oss att här anföra WILHELM GRIMMS förträffliga charakteristik öfver dessa qväden: "Eddasångernes egendomlighet består deruti, att afsigten ej närmast går ut på att framställa sagans hela innehåll, hvilket de snarare förutsätta såsom kändt, utan deri, att de framhäfva en särskild punct, på hvilken de låta poesiens glans falla i all hans skärhet och styrka. Blott hvad som fordras för att förstå den öfriga sagan blir ur henne anfördt eller åtminstone antydt. En hänsyftning på det närmast förflutna följer ofta först efter en häntydning på det kommande, det aflägsna ryckes genom djerfva öfvergångar nära, och till lugn utveckling och likformigt episkt fortskridande kommer denna poesi aldrig. Så snart hon möjligen dermed börjar, störes hon genast genom en benägenhet till lifligare, mera dramatisk hållning, som öfverallt frambryter och synes fullkomligt öfverensstämma med hennes framställningssätt. De skönaste sångerne gå snart öfver till samtal eller äro helt och hållet deri affattade: de rent förtäljande stroferna bevara endast sammanhanget. Äfven i enskildheter förnekar sig ej anden i det hela: ofta blir ett betydningsfullt drag ensamt framhäfdt medan allt öfrigt lemnas i dunkel. Så t. ex. skildras på ett ställe Sigurds mord endast med dessa få ord: 'lätt var att egga ifrig man: svärdet stod i Sigurds hjerta.' Huru olämpligt för den poetiska utvecklingen och likväl huru poetiskt åskådligt! Det sublima i Eddans qväden beror derpå att synpuncten är tagen på en höjd, hvarifrån det öfver nejderna hänskådande ögat kommer att hvila blott på de uppstigande bergstopparne. Uttrycket, ädelt och enkelt, men skarpt och betecknande, smyckas blott genom rika och djerfva sammansättningar: äfven der det blifver tungt och djupsinnigt, blixtrar tanken dock oss till mötes. Egentliga, fullständigt genomförda liknelser förekomma knappast. För att

beskrifva Sigurds företräden, säger väl Gudrun, att han utmärker sig såsom lök framför gräs, såsom hjorten framför andra djur, guld framför silfver, men dylikt är sällsynt. Deremot äro de enskilda uttrycken ofta att förstå bildligt, och företrädesvis älskar denna poesi omskrifningar, hvilka för ögat frammana intrycket i stället för saken, handlingen i stället för personen. Då Högne underrättar Gudrun om Sigurds död, uttalar han icke dennes namn, utan, dels för att skona henne, dels emedan han på samma gång vill uttrycka hämnden, kallar han honom Guttorms bane." — Det egentliga upphofvet till alla de brott, som i sångerne skildras, är girigheten. Törsten efter guld förledde Fafnir att dräpa sin fader i sömnen, men sjelf faller han ett offer för Sigurds försåt. Den öfver Andvares ring uttalade och flere gånger gentagna förbannelsen hvilar tung öfver skattens innehafvare, mord följer på mord, och blodshämnden framstår här i all sin fruktansvärda ryslighet. Girighet och hämnd bilda sålunda hufvudmotiven i sagan.

Vi hafva numera ej alla hithörande dikter i behåll. Flere sånger hafva gått helt och hållet förlorade, af andra hafva vi endast fragmenter. I någon mån kan dock det bristande ersättas af andra forntidsskrifter, som beröra samma ämnen. De vigtigaste af dessa äro, förutom den yngre Eddan, Völsungasagan, Vilkinasagan och Norna Gests saga. Vi skola ur dem anföra hvad som kan bidraga till Eddasångernes förklaring.

Ordet *Edda* betyder egentligen stammoder. Hvarföre denna samling af qväden fått detta namn, är icke på tillfredsställande sätt utredt. Vi anmärka blott, att i den af Arne Jonsson författade *Guðmundardrápa* samt den af Östen Åsgrimsson diktade *Lilja*, som begge äro skrifna i senare hälften af fjortonde århundradet, benämnes diktkonsten *eddulist* och poesiens lagar kallas *eddureglur*.

Den rhythmiska Eddan bär i det skick, hon kommit till oss, vanligen namnet Sämunds Edda. Så kallas hon ef-

ter SÄMUND SIGFUSSON, med tillnamnet den vise, hvilken, född 1054 eller enligt andre 1056 eller 1057, tillhörde en af Islands förnämsta slägter och härstammade i rät linea från Harald Hildetand. Tidigt reste han utomlands för att förkofra sig i konster och vetenskaper. Han besökte Danmark, Frankrike och möjligen Italien. Man berättar, att han så fördjupat sig i den tidens hemliga konster, astrologi, alkemi, magi o. d., att han förglömt sitt eget namn. Men en annan lärd Isländare, JON AGMUNDSSON, träffade honom, erinrade honom, hvem han var, samt förmådde honom att hemligen öfvergifva sin lärare. Efter hemkomsten till Island nedsatte han sig på sin fädernegård Odde och lät viga sig till prest. Han vann mycket anseende både för sina lärda och medborgerliga förtjenster samt dog i hög ålder år 1133. Man antager, att han samlat och ordnat Eddans sånger. Biskopen BRYNJULF SVENSSON i Skålhult är den förste, som med bestämdhet angifver SÄMUND såsom samlare af verket. Han lät nämnligen på en afskrift af en år 1643 upptäckt pergamentscodex af Eddan tillsätta titeln: *Edda Sæmundi Multiscii.* Utan tvifvel har han haft något skäl att så benämna Eddan, och intet orimligt synes ligga deruti, att en person med SÄMUNDS kunskaper och literära interesse föranstaltat en sådan samling af de vigtigaste fornqväden, ehuru man intet bestämdt kan numera derom afgöra, då vi i literaturen icke finna någon ledning för vårt omdöme. Man bör dock kanske ej lemna oanmärkt, att det Isländska presterskapet ej delade den annars på denna tiden så vanlige fanatiske fiendskapen och utrotelsebegäret emot hedendomens literäre qvarlåtenskap, hvadan den omständigheten, att SÄMUND var prest, ej kan förringa trovärdigheten af biskopens uppgift.

Den vigtigaste handskriften, man eger i behåll af SÄMUNDS Edda, är den s. k. *Codex Regius,* hvilken förvaras på Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. Han är lagd till grund för nästan alla i tryck utkomna upplagor af den äldre Eddan. Bland editioner anföra vi:

1. *Edda Sæmundar hins fróða. Edda rhythmica seu antiquior, vulgo Sæmundina dicta. Cum interpretatione Latina, lectionibus variis, notis, glossario vocum, cet.* III *Partes. Hauniæ, sumtibus legati Arna-Magnæani et librariæ Gyldendalianæ 1787, 1818, 1828.* 4:o. — Denna edition måste ännu ställas främst i värde bland alla hittills utgifna, äfven om man medgifver, att mycket af den lärde apparaten numera är föråldradt, samt att senare upplagor öfverträffa henne i kritisk noggrannhet.
2. *Edda Sæmundar hins fróða. Collectio carminum veterum Scaldorum Sæmundiana dicta. Ex recensione* Erasmi Chr. Rask *curavit* Arv. Aug. Afzelius. *Holmiæ 1818.* 8:o. Vid textens redaction har Codex regius blifvit jemnförd med tre Stockholmska pappershandskrifter.
3. *Den ældre Edda. Samling af norröne Oldkvad, indeholdende Nordens ældste Gude- og Helte-sagn. Udgivet efter de ældste og bedste Haandskrifter og forsynet med fuldstændigt Variant-Apparat af* P. A. Munch. *Christiania 1847.* 4:o och 8:o. — Munch säger sjelf sin afsigt hafva varit icke att lemna ett diplomatiskt noggrannt aftryck af handskrifterna, utan en kritisk bearbetning af deras text, hvadan uppenbara fel blifvit rättade, conjecturer införda och vid olika läsarter den upptagen, som vid jemnförelse befunnits vara den bästa. För hvarje vidtagen förändring har Munch redogjort i efteråt bifogade noter.
4. *Die Edda. Eine Sammlung altnordischer Götter- und Heldenlieder. Herausgegeben von* Hermann Lüning. *Zürich 1859.* 8:o. Hvad texten beträffar, har Lüning i allmänhet följt Munch. Under texten äro bifogade förklarande anmärkningar, författade med lärdom och skarpsinne. Boken innehåller dessutom en fullständig inledning, en i korthet affattad fornnordisk mythologi och formlära samt ett med synnerlig omsorg och noggrannhet utarbetadt glossar, hvari alla i sångerne förekom-

mande ord blifvit upptagna, och erbjuder sålunda de bästa hjelpmedel vid dikternas läsning.

5. *Edda Sæmundar hins fróða. Herausgegeben von* THEODOR MÖBIUS. *Leipzig 1860.* 8:o. Texten hvilar på MUNCHS edition, ehuru MÖBIUS underkastat sin föregångares arbete en sorgfällig granskning. Såsom handupplaga lämpar sig boken synnerligen väl.

MUNCHS, LÜNINGS och MÖBII upplagor hafva alla normaliserad rättskrifning.

Hjeltesångerne hafva särskildt blifvit utgifne af F. H. v. d. HAGEN i Berlin 1812 samt af bröderne J. och W. GRIMM dersammastädes 1815.

Dessutom har man flere rhythmiska öfversättningar af desse sånger. Bland de tyska anses SIMROCKS såsom den bästa. Den danska öfversättningen af FINN MAGNUSEN innehåller derjemnte värdefulla förklaringar samt nyttiga namn- och sak-register. Af AFZELIUS hafva vi på svenska en öfversättning, som väl ej saknar sina förtjenster, men icke alltid är tillförlitlig. Prosaisk öfversättning af hjeltesångerne finnes i RASZMANNS "Deutsche Heldensage" och i MUNCHS "Nordmændenes ældste Gude- og Helte-Sagn." Vigtiga upplysningar äro äfven att hemta ur J. GRIMMS "Deutsche Mythologie," N. M. PETERSENS "Nordiske Mythologi," P. E. MÜLLERS "Sagabibliothek," W. GRIMMS "Deutsche Heldensage," m. fl. I lexikaliskt hänseende erbjuder det förträffliga "Lexicon Poëticum antiquæ linguæ Septentrionalis" af SVENBJÖRN EGILSSON (Köpenhamn 1860) en god hjelpreda. Rörande språkets grammatik hänvisa vi till RASKS och GRIMMS berömda arbeten samt, hvad särskildt syntaxen beträffar, till den i Köpenhamn år 1862 utgifna "Oldnordisk Ordföjningslære" af G. F. V. LUND. Om versslagens beskaffenhet lemnas kort underrättelse i RASKS, MUNCHS m. fl:s språkläror.

Völundarkviða.

Sägnen om Völund är behandlad både i nämnde sång och med större utförlighet i Vilkinasagan eller sagan om Didrik af Bern. Af dessa två urkunder är Völundarkviða den vida äldre. Eddadikten står, hvad innehållet beträffar, alldeles isolerad från de andre hjeltesångerne: Vilkinasagan deremot ställer berättelsen om Völund i ett, om än löst, sammanhang med den öfrige mythiske sagokretsen. Mycket har man tvistat om sångens upphof är tyskt eller nordiskt. Tyske lärde, ss. Raszmann, Simrock m. fl. vilja tillerkänna honom tysk börd. Vilkinasagan åberopar väl sjelf tyske sånger och tyske mäns utsago, likasom man ej heller kan neka, att hon hufvudsakligen spelar på tysk grund, men om episoden angående Völund har tyskt ursprung, är ej dermed bevisadt och kan åtminstone vara tvifvel underkastadt. I hela Völundshistorien är norden händelsernas skådeplats, och Vilkinasagans berättelse härom är i det hela hållen i fornnordisk stil, om man än här och der kan spåra en tillsats af medeltidsromantik. Något likartadt tyskt fornqväde, som i ålder kan mäta sig med Völundarkviða, finnes icke heller. Detta talar för sångens nordiska upphof. Måhända kan man rättast söka diktens rot så långt tillbaka som hos ett för Skandinaver och Germaner gemensamt stamfolk och antaga, att hon blifvit fortplantad och localiserad af båda folkgrenarne, naturligtvis med någon olikhet i behandlingen.

På goda grunder antager Raszmann, att sagan om Völund Smed en gång bildat ett sjelfständigt epos, hvaraf såväl denne sången som berättelsen i Vilkinasagan äro att betrakta såsom qvarlefvor. Den grundtanke, som ligger till grund för både den äldre och den se-

nare framställningen, är enligt samme författare att visa, huru Völunds öfvermenskliga natur genom ständigt ökade olyckor och misshandlingar tvingas att så småningom framträda och uppenbara sig genom allt mer och mer underbara konstskapelser. I sagan berättas, att konung Vilkinus i Vilkinaland hade med en hafsfru en son, som kallades Vade Rese. Dennes son var Völund eller, såsom han här kallas, Weland. I sitt nionde år blef han af fadren satt i lära hos smeden Mimer (Mymmer) i Hunaland, hvarefter fadren återvände hem till Seland. Men Völund blef misshandlad af Sigurd Sven, som var i lära hos samme mästare. Då Vade sporde detta, sände han Völund till två konsterfarne dvergar i Kallafva-berg. Vade Rese omkom sedan af ett bergras, då han farit att hemta sin son, men Völund tog sin faders svärd och drap dvergarne, som af afundsjuka öfver hans konstfärdighet traktat efter hans lif. Sedan gick han in i berget, tog allt deras guld och silfver och smidesredskap, satte sig sjelf med allt detta i i en urholkad trästock och drefs i denne öfver sjön till Jutland, der han kom i tjenst hos konung Nidung. Innan kort fick han tillfälle att visa sin konstskicklighet på flerehanda sätt. Konungens smed Amelias, som såg sig öfverträffad af Völund, ingick med honom ett vad på lif och död. Sedan Völund genom fintlighet återfått sina verktyg, som blifvit honom frånstulna, smider han det berömda svärdet Mimung (Memming), så benämndt till åminnelse af hans läromästare Mimer, och besegrar dermed Amelias. Völund hölls nu i stor ära och ansågs för den bäste smed i verlden. Då konung Nidung en tid derefter dragit ut i fält, märkte han en afton, att han hade glömt sin segersten hemma. Konungen utlofvade sin dotter till äkta och halfva sitt rike åt den, som till påföljande dags morgon kunde hemta hans talisman. Ingen ville till en början åtaga sig att inom så kort tid utföra uppdraget, tills slutligen Völund erbjöd sig. Han begaf sig åstad på sin gode häst Skimling, hemtade segerstenen, men anfölls på återvägen af konungens drotsete, som ville beröfva honom segerstenen, på det drotseten sjelf skulle komma i besittning af den utlofvade belöningen. Men Völund dödar drotseten med svärdet Mimung. Då konungen erfar detta, blir Vö-

lund förvisad från hofvet, men förklädd till kock smyger han sig dit igen. För att hämnas söker han förgifta konungens dotter, men hennes bordsknif hade den förträffliga egenskapen att gifva en skarp klang ifrån sig, om något förgiftadt var i maten. Sveket blef upptäckt, Völund igenkänd och fängslad: för sin skicklighets skuld fick han behålla lifvet, men konungen lät afskära hans knäsenor, så att han sedan i alla sina dagar blef oförmögen att gå. Den härefter följande berättelsen, som förtäljer, huruledes Völund till hämnd dräper två Nidungs söner, gör dryckeskar af deras hufvudskålar samt kränker konungens dotter, öfverensstämmer med Völundarkviða. Derefter omtalas i sagan, att Völunds broder Egil kommer till konungen och visar prof på sin skjutkonst derigenom, att han sköt i tu ett äpple, som var lagdt på hans sons hufvud. Egil samlade sedan en mängd fjädrar, hvaraf Völund gjorde sig en fjäderhamn. Sedan denne omtalat för Nidung sin hämnd, flyger han hem till Seland. Konungen dör snart derefter, Völund försonar sig med hans son och får kungadottern till hustru. Deras son het Widike.

Så långt Vilkinasagan. Trots uppenbart senare tillsatser ger hon dock omisskänneligen vid handen, att hon grundar sig på fornsägner och öfverensstämmer väsendtligen med Völundarkviða.

Den prosaiska inledningen till Völundarkviða är af en senare ålder än sången sjelf. Samma förhållande eger rum med de öfverallt i Eddan inströdde tillsatserne på prosa. Några tro, att Sämund varit deras författare. I stroferna 1—5 skildras Valkyriornes flygt från de tre bröderne: str. 6—16 omtala Niduds oförrätter mot Völund, och str. 17—39, huru denne hämnas.

Inledning. — *Niðuðr.* Så codex regius. I en annan membran skrifves *Niðaðr.* Vilkinasagan har *Niðúngr.* Ordet är beslägtadt med isl. *níð*, n., skymf, smälek; fht. *níð,* nht. *neid,* afund; häraf *níðingr,* m., brottslig, afundsam menniska, snål person, gnidare. Äfven i fsv. förekommer ordet i den sista betydelsen, som äfven bör inläggas i namnet Niðúngr, Niðuðr, hvilken ju framställes såsom synnerligen girig och sniken, då han både plundrar Vö-

lund och sedan tvingar honom att åt sig förfärdiga smycken och dyrbarheter. — *konungr i Sviþióð.* Man behöfver ej här tänka på det nuvarande Sverige. Under 16 och 17 seklerna trodde man, att Sveriges regentlängd gick tusentals år tillbaka i tiden, och att sålunda de i Vilkinasagan uppräknade konungarne regerat i Sverige. Först PERINGSKÖLD vågade göra inkast mot ett dylikt föreställningssätt. Han ansåg, att, då det i denna saga talas om Svithiod, dermed ej borde förstås "detta Skandiska Sverige, utan Svithiod thet mickla eller stora Scythien." I Vilkinasagan angifves Nidud såsom konung öfver Jutland. I sjelfve sången kallas han Njaradrotten. — *Böðvildr.* Namnet anses bildadt af *böð,* f., och *hilðr,* f., som båda betyda strid. I en codex af Vilkinasagan kallas hon *Heren,* ett namn, som eljest ej förekommer. — *Finnakonungs.* Då Völund var en händig konstnär, har man velat leda hans härkomst från de i trolleri och andra dylika ting skicklige Finnarne. Af detta uttryck kan man för öfrigt sluta, att den prosaiska inledningen är yngre och af en annan hand än sjelfve sången, ty der kallas Völund dels *Álfa ljóði,* dels *Álfa vísi* (jfr 10, 13, 30 strof.). Alferne voro, såsom bekant, af två slag, ljusalfer och svartalfer, och många skäl tala för, att desse senare *(svart-álfar, dökk-álfar)* egentligen voro identiske med dvergarne, eller åtminstone med desse nära befryndade. Antager man nu, att med *álfar* i Völundssången menas svartalfer, och ihågkommer, att Finnarne, såsom redan är nämndt, hade mycken gemenskap med dvergarne, skulle man måhända häraf vilja söka en sammanjemnkning af de olika uppgifterna om Völunds härkomst. Men mot en dylik tolkning af uttrycket *álfa ljóði* vänder sig P. E. MÜLLER, som säger att dermed måste menas en man från Alfhem, ett landskap i det sydliga Norge, och som äfven deri, att i 2 str. talas om Völunds hvita hals, ser ett hinder från hans härstammande från Finnarne, som man tänkte sig såsom ett fult och mörkhyadt slägte. — *Slagfiðr* eller *Slagfinnr* anses betyda den bevingade. Honom tillägges i de nu befintliga urkunderna ingen särskild konst. — *Egill* betyder den förskräcklige. Vi hafva redan nämnt, att han var en utmärkt skytt. Han är den äldste Wilhelm Tell. Ännu hafva vi qvar i landskapsmålen subst. *agi,* m., egentl. fruktan, (fsv. *aghi,*

m., hvaraf nysv. *aga,* f., tukt) samt adj. *agelig,* förskräcklig. — *Völundr* härledes antingen af *vá,* f., oförmodad sak, skräck, skada, förderf, och *lund,* f., sinne, lynne, då *Völundr* skulle vara = *vályndr,* som af Egilsson tolkas = malo ingenio præditus, eller bättre af *væl* eller *vèl,* f., list, konstfärdighet, konstarbete, och *lund.* Raszmann vill ställa namnet Völund i någon förbindelse med *vala, völva,* dertill förledd af ett ur en isländsk förklaring öfver *Sigrdrifumál* af Müller citeradt ställe, så lydande: *"ok svá sem einn heitir Völundr, sá sem afbragðs vel smíðar, svá heitir Völva, sú sem afbragðs vísar;"* men härmed är ju intet annat sagdt, än att både *Völva* och *Völundr* hafva i isländskan blifvit nomina appellativa. — *skriðu. skríða* står här likbetydande med *skríða á skíðum,* gå på skidor. Af denna bland Finnarne allmänna konst blef folket benämndt *Skridfinnar* (Procopii *Σκριθίφινοι,* Scritofinni). Anmärkas bör, huru verbets forna betydelse af hastigt ilande i nyare språket öfvergått till betecknande afl ångsam rörelse. — *Úlfdalir.* Betecknar antingen en ensam, vild skogstrakt, eller ock, hvilket är mera troligt, en boning i underjordiska hålor med irrgångar, motsvarande de Gamles labyrinth. *Úlfdalir* är då detsamma, som annars benämnes *Völundarhús.* — *fundu þeir ... ok spunnu lín.* Såsom subject till det senare verbet måste tänkas *konur þrjár.* En dylik subjectvexling är i isl. icke sällsynt, då *ok* tillfogar ett nytt led såsom sidoordnadt, i hvars ställe man väntat en relativsats. Jfr Lunds Ordföjn. §. 156, anm. 1. — *álptarhamir. álpt* eller *álft,* f., fht. *alpiz,* mht. *elpiz,* svan. Ordet betyder egentligen vattenfogel, som uppehåller sig i *elfvar.* För *álpt* är femininum genus epicoenum. Grimm anmärker, att bland epicoena för foglars namn finnas vida flere feminina, än bland däggdjurs namn, tydligen för de förres litenhet och nätthet i förhållande till de flesta bland däggdjuren. Detta kan dock ej hafva orsakat, att *álpt* blifvit fem. i fornnordiska språket (i tyska dial. vacklar ordets genus mellan masc. och fem.), utan för sin skönhets skuld har svanen blifvit tänkt såsom en bild af qvinlig fägring. På flere ställen omtalas jungfrur i svanehamnar: ofta förekomma qvinnonamn, sammansatta med ordet *svan,* såsom t. ex. det i denne sången förekommande

Svanhvít. I Völsungasagan omtalas, huru Brynhild talar *sem álft af báru,* o. s. v. *Hamr,* m., gestalt, skepnad, hamn, hvilken sistnämnda form står nära den äldre svenskans *hampn* af fsv. *hamber.* — *þat váru Valkyrjur.* Regelbundet skulle stått antingen *þær váru V.* eller *þat var V.*, men när prædicatet utgöres af ett osjelfständigt verbum och ett prædicativt stående substantivum eller adjectivum, kan verbet rätta sig efter prædicativet i st. f. efter subjectet: jfr LUND, § 9. Man kan åtskilja två slag af Valkyrior, ett af guddomlig och ett af jordisk härkomst. Konungars och hjeltars döttrar blefvo stundom Valkyrior, men voro af ett lägre slag än de egentligen s. k. Odins mör. — *Löðver* eller *Hlöðver* antages vara en konung öfver Danmark (LÜNING) eller öfver ett med Danmark identiskt Wallandeller Reidgotaland (RASZMANN). — *alvitr.* Flere uttolkare vilja ändra detta epithet till *alhvít* eller *allhvít,* i analogi med *svanhvít.* Men hvarför skola Valkyriornas tillnamn nödvändigt vara hemtade från samma område? Enligt vår öfvertygelse finnes intet skäl till ändring. Om skilnaden mellan præfixen *al-,* som betyder högsta möjliga grad, och præf. *all-,* som uttrycker en rätt hög grad, se RASKS anv. t. Isl. pag. 177. (Sthlm 1818). — *þeir höfðu þær heim.* Ehuru det ej uttryckligen nämnes, måste man likväl antaga, att Völund och hans bröder fått makt öfver Valkyriorna derigenom, att de bortröfvat och gömt deras svanehamnar, samt att Valkyriorna efter sju års förlopp, då bröderne en gång voro ute på jagt, påträffat de undangömde svanehamnarne, iklädt sig dem och flugit bort. — *Fèkk Egil.* Om *fá* med gen. se LUND § 62, 1). — *Svanhvítrar ... alvitrar.* Orden begagnas här rentaf ss. nomina propria, men bibehålla den adjectiviska starka böjningen. I 4:de strofen deremot förekommer en dativ *Svanhvítu,* som är tillkommen antingen genom substantiviskt böjningssätt eller efter adjectivernas svaga declination. — *þau bjóggu sjau vetr.* Om neutr. *þau* se LUND § 7, anm. 2. *búa* är det egentliga uttrycket för äktenskaplig sammanlefnad: bygga och bo. *sjau vetr,* accus. temporis; jfr LUND § 26, a). Åren räknades af de gamle vanligen efter vintrar. — *vitja víga.* Då de återfått sina fjäderhamnar, vaknade deras valkyrienatur. De ville derföre uppsöka strider. Det är för öfrigt allde-

les klart, att vi af dessa ord icke hafva någon anledning att tänka på en särskild, bestämd strid, till hvilken de längtade. Lünings yttrande: "ob mit bezug auf den oben erwähnten kampf gegen die Gjukunge, oder weil überhaupt ihre frühere valkyriennatur wieder mächtig in ihnen wird, ist nicht ersichtlich," kan icke förmå oss till någon annan uppfattning af detta ställe, ty den "ofvan omtalade striden mot Gjukungarne" är icke nämnd i den isländske texten, utan endast i en föregående not af Lüning sjelf. Att uttrycket bör fattas allmänt, bestyrkes af pluralen (gen. *víga* af *víg*, n.), som här är brukad. *vitja* förekommer äfven i fsv. och i våra landskapsmål, ish. i uttrycket "vitja utlagd fiskesredskap." Likasom det straxt följande *leita* construeras *vitja* med gen. Jfr Lund, § 62. — *hagastr maðr. hagr,* händig, skicklig, af *haga,* adcommode facere (Egilsson). Dvergarne kallas *hagir* i Hyndl. 7. — *svá at ... viti. svá at* med åtföljande conjunctiv bildar en relativ adverbialsats, som tillfogas för att inskränka eller begränsa ett påstående, alldeles såsom i latinet en relativsats med tillagdt *qvidem.* Lat. *ut* och grek. *ὥς* ha äfven samma limiterande betydelse. Jfr Lund, § 124, anm. 1, der stället citeras.

Strofen 1. *Meyjar flugu sunnan. Meyjar* står här i st. f. *valmeyjar, óskmeyjar, hjálmmeyar, skjaldmeyjar,* eller rentaf för *valkyrjur.* De hade förmågan att försätta sig hvarsomheldst genom luft och öfver haf, *"ríða lopt ok lög."* Svanhamnar antogo de ofta och uppehöllo sig med förkärlek vid sjöstränder. — *Myrkviðr* (af *myrkr viðr*) silva opaca, tenebrosa. Enligt Hervarar-Sagan är Myrkviðr en skog, som skiljer Húnaland från Reiðgotaland; i allmänhet betecknar ordet en stor skog, som skiljer de sydliga landen från de nordliga. *Ved* användt i betydelse af *skog* ha vi ännu qvar i namnet *Tiveden.* — *Alvitr unga.* Härtill måste ur den föregående pluralen *flugu* suppleras *flaug.* Endast A. har här särskildt blifvit nämnd, emedan hon såsom förenad med hjelten i sången måste anses hafva den främste platsen ibland de tre Valkyriorna. *unga* står här i svag böjningsform såsom attribut utan föregående artikel *(hin).* Sådant inträffar, då attributet är ett ofta upprepadt episkt epithet, som nästan öfvergår till ett slags tillnamn. — *orlög drýgja.* Huru

svårt det i sjelfva verket är att åtskilja Nornorna och Valkyriorna från hvarandra, kan man bland annat äfven finna af detta stället. Redan Hervörs tillnamn *Alvitr* (omniscia) passar bättre för en norna än en valkyria, och hennes göromål att bestämma öden tyckes icke långt ifrån sammanfalla med den verksamhet, man annars tillskref Nornorna. *orlög* eller *örlög*, pl. tant., af *ur-* och *leggja*, constituere, betyder egentligen ur-lag, ursprunglig, i tidernas början bestämd lag, det bestämda ödet. *orlög* bibehöll. dock ej alltid sin ursprungliga betydelse *fata*, utan öfvergick till den mera speciella af *bella*. I våra landskapslagar förekommer icke ordet, utom i en yngre hdskr. af VGL. I medeltidssvenskan, såväl som i nyare, har ordet alltid betydelse af krig. Afgörandet af strider, utkorandet af dem, som i striden skulle stupa, var äfven en del af ödets skickelser, och denna function tillkom närmast Valkyrierna. *drýgja* är beslägtadt med *drjúgr*, dryg, och betyder ursprungligen: facere, ut res aliqua usibus sufficiat (Egilsson); häraf det danska *dröje* (ty af vekt *g* med föregående *ý* i fornspråket uppkom i Danskan *öj*), som har både transitiv och intransitiv betydelse; vårt *dröja* är nu endast intransitivt. Infinitiven med eller utan *at* utmärker afsigten, hvarför något företages. — *á sævarströnd.* Jfr ofvan! — *drósir. drós*, f., pl. *-ar* och *-ir*; säges om qvinnor af saktmodig och mild natur. I Snorra-Edda läses: "*drósir heita þær er kyrrlátar eru;*" motsatsen, en häftig, högmodig qvinna heter *svarkr*, m., eller *svarri*, m. — *suðroenar.* Afledningsändelsen *-roenn* utmärker ett härstammande från eller ett hänförande till något. *suðroenn* är ett stående epithet för Valkyrior. — *dýrt lín spunnu.* Nornornas och Valkyriornas sysselsättningar sammanblandas äfven här med hvarandra. Nornorna spunno eller väfde, liksom Parcerna. Här tillägges äfven Valkyriorna samma förrättning. Väfvande Valkyrior omtalas äfven i den bekante sången i Njálssagans 158 capitel, der den rysligt sublime Darradsväfven skildras. I metriskt afseende kan märkas, att i de två sista versraderna är en dubbel alliteration, dels mellan *drósir* och *dýrt*, dels mellan *suðroenar* och *spunnu.* — Lüning förmodar, att här en strof bortfallit af innehåll, att bröderne borttagit Valkyriornas svanehamnar. Nekas kan också icke, att en så vigtig omstän-

dighet borde varit nämnd, och man hade då en förklaring, huru föreningen dem emellan blifvit åvägabragt. Så alldeles frivillig må den ej antagas hafva varit. En Valkyria borde sannolikt alltid qvarblifva i det jungfruliga ståndet: en äktenskaplig förening kunde sålunda ej vara lyckobringande hvarken för henne eller hjelten, som blef hennes make. Vanligen dör hjelten en förtidig död, och enkan-valkyrian sörjer sig till döds. Vår åsigt bestyrkes af ett yttrande i *Sigrdrífumál,* der Odin till hämnd derför, att Valkyrian Sigrdrifa dödat Hjalmgunnar, åt hvilken han ämnat segren, bestämmer, att hon skall gifta sig.

Strofen 2. Gudm. Magnæus construerar första helmingen: *ein fögr mær nam ljósum faðmi at verja Egil þeirra fíra,* då *þeirra fíra* skulle vara genit. part., beroende af *Egil.* Bättre är att anse *þeirra* (fem. gen. pl.) såsom gen. part. till *ein* och hänföra genitiven *fíra* till *mær. fögr mær fíra* = virgo, juvenum judicio formosa, vel formosa virgo, a juvenibus expetita (Eg.). — *nam verja. nam* står här auxiliärt och ger åt uttrycket en inchoativ bibetydelse. — *fírar,* m. pl., män, menniskor; fht. *virah*; beslägtadt med isl. *fjör,* n., fht. *ferah,* n., vita, spiritus vitalis; moesog. *fairhvus,* m., *κόσμος*; möjligen äfven med lat. *vir.* I lägre samtalsspråket och landskapsmålen betyder *fyr* ung, lustig menniska. — *faðmi ljósum.* Dat. instr.; prosan, isb. den senare, använder vid dylika talesätt oftare en præposition (*í, með, við* m. fl.) med dat. Jfr Lund, §. 49, anm. 4. — *svanfjaðrar dró.* Efter dessa ord är troligen något uteglömdt af innehåll, att Svanhvit blef Slagfinns maka, ty annars blir ingen full öfverensstämmelse mellan de rader, som omnämna Svanhvit, och dem, i hvilka systrarne omtalas. Bröderne Grimm föreslå inskjutandet af en *fjórðungr,* så lydande: *er Slagfinni* || *hendr um sleyngði.* Fyra versrader blifva då egnade åt hvarje svanjungfru. — *hvítan háls Völundar.* På en Alfernes furste passar detta uttryck. Onödig är derföre en af br. Grimm ifrågasatt ändring: *varði hvítum* || *hálsi Völund,* hvarigenom epithetet blefve öfverflyttadt på Valkyriorna.

Strofen 3. *sátu,* förblefvo stilla: deras Valkyrienatur hade ej ännu vaknat. — *at þat. at* construeras nästan endast i tempo-

ralbetydelsen *efter* med accus. Jfr LUND, § 75, 1). — *þráðu*, antingen af *þrá, þrái, þráða, þráð*, eller af *þreyja, þrey, þráða, þráð*, är det egentliga uttrycket för den egendomliga längtan, som fattar Valkyrior. Verbet står antingen, såsom här, absolut eller construeradt med acc. obj. eller med præp. med åtföljande casus. *þra* eller *thraa* förekommer i fsv.; i nyare språket vanl. *å-trå,* men subst. *trånad.* — *enn níunda.* Denna acc. uttrycker icke ss. de föregående *sjau vetr* och *inn átta* någon utsträckning i tid, utan en punct af den tid, inom loppet af hvilken något sker. Jfr LUND, § 26, b). — *nauðr*, det nödvändiga ödet, *ἀνάγκη*. — *skilði,* nämnl. *þau.* Ett dylikt utelemnande af pron. pers. såsom object är mycket vanligt, ehuru pron. uteslutes vida oftare, då det underförstås såsom subject. Jfr LUND, § 185, 2) mom. *e*). — *fýstusk.* Enligt LUND, § 185, 1) mom. *c*) uteslutes ofta infinitivus af verba proficiscendi *(koma, fara)* efter verber, som betyda besluta, längta efter o. d. Då en præposition med sin casus står vid verbet, behöfver man dock icke förklara uttrycket genom ellips, utan kan heldre fatta det såsom prægnant. — *Alvitr ... drýgja.* Dessa ord stå här nästan öfverflödigt och se ut att vara inskjutna från 1 strofen.

Strofen 15. I enlighet med br. GRIMM, MÖBIUS, SIMROCK m. fl. anse vi det vara skäl att framflytta femtonde strofen näst efter den tredje. Den passar vida bättre här än på sitt vanliga ställe. Här är det på sin plats, att de tre svanjungfrurnas namn och härkomst uppräknas, men i Völunds svar till Nidud kommer ett sådant uppräknande utan all anledning, då Nidud icke sport om annat än Völunds skatter, och att Völund i sin olyckliga belägenhet oombedd skildrar för Nidud sin husliga lycka samt omtalar qvinnornas börd, är mindre sannolikt. Tolkningen af orden *era sá nú hýrr, er or holti ferr* är äfven förenad med svårigheter, om man låter strofen qvarstå på sitt gamla ställe. Antingen måste då orden afse Nidud och vara en varning till Völund, samt tolkas: "den man är ej vänligt sinnad (comis, affabilis), som ur skogen kommer;" men dessa ord äro enligt sammanhanget i det hela tydligen uttalade under Völunds bortovaro på jagten, och således efter hans sista sammanträffande med systrarne, hvarföre han ingen kunskap

kan hafva om detta yttrande. Eller ock måste de, såsom LÜNING antager, afse Völund och tolkas: "han blir ej glad, när han från skogen kommer." Men uppfattar man det såsom ordagrannt anförande af ett Alruns yttrande, kan man af nyss anfördt skäl ej lägga det i munnen på Völund. Återstår då att icke anse det såsom hennes ord utan låta Völund tala om sig sjelf i tredje personen, så att *erat sá nú hýrr* står i st. f. *emkat ek nú hýrr*. Dylikt uttryckssätt är ingalunda för Eddaspråket fremmande, men de föregående orden *stilti röddu* tillkännagifva just anförandet af en annans ord i oratio directa. Alla dessa svårigheter försvinna, om strofen framflyttas. Det blir då sångens författare, som talar och anför dessa ord af Alrun, hvilka uttrycka hennes deltagande i mannens sorg, då han kommer hem från jagten och ej finner sin hustru. Hon älskar väl sin man, men hon måste bort: nödvändigheten skiljer dem åt: hon har varit och hon måste blifva valkyria. Att orden äro uttalade af Alrun och sålunda syfta på hennes man Egil, är otvifvelaktigt. Då LÜNING tolkar orden *hon inn um gèkk*, såsom om de skulle utsägas om Hervör i st. f. om Alrun, emedan *hon* skulle stå emfatiskt = den älskade, d. v. s. Hervör, så är detta att antaga ett modernt föreställnings- och uttryckssätt, som är fullkomligt fremmande för sångens fornartade enkelhet. — *Hlaðguðr* är bildadt af *hlað*, n., bindel, bräm, frans, och *gunnr*, strid, stridsgudinna, gudinna. Ordet betyder egentligen dea vittæ, och användes sedan, såsom alla dylika, såsom omskrifning för qvinna; "solent enim feminæ poëtice denominari ex membris, quæ aliquo conspicuo ornatu decorantur" (EGILSSON), och af detta ställe kan man se, att benämningar härleddes äfven från sjelfve prydnaden. Kph. tolkar mindre riktigt *Hlaðguðr* = pugnâ sternens, af verbet *hlaða*. — *Hervör* är troligen bildadt af *her*, exercitus, och *Vör* eller *Var*, egentl. edernas gudinna, som vakar öfver de trohetslöften, hvilka män och qvinnor inbördes gifva hvarandra. *Her-* är mycket vanligt vid bildandet af nomina propria, t. ex. Herborg, Hermodr, Hervardr o. s. v. *Ölrún* eller *Alrún* tyckes ej, åtminstone hvad första sammansättningsdelen beträffar, vara af äkta nordiskt ursprung. *Aliruna* var hos Germaner en benämning på trollqvinnor. JORNANDES (cap. 24)

talar om "magas mulieres, quas patrio sermone *aliorumnas* . . . cognominat" &c. (såsom variant anföres *aliorunas*). TACITUS (Germ. 8) talar om *Auriniam,* en latinsk förvridning af *Aliorunam.* Med *-rún, -rúna* (rúna, *μυστήριον*, secretum) bildas många qvinnonamn, och antydes derigenom ofta klokhet, siareförmåga hos den, som bär namnet. Så framställes ock här Alrun såsom en in i framtiden skådande qvinna. Annars har sing. *rún* vid bildandet af qvinliga namn betydelse af *socia, amica.* — *borin var.* Om sing. vid två subjecter, sammanbundna med *ok,* se LUND, § 6. — *Hlöðvi.* Om dat. vid gerundiva och passiva uttryck, se LUND § 45, der han i anm. 2. särskildt talar om användningen i det äldre poetiska språket af dat. vid *alinn* och *borinn.* — *kunn var Ölrún. kunnr,* notus, familiaris. Betydelsen är antingen, att hon är allmänt känd såsom dotter af herrskaren öfver Walland, eller att hon är förtrogen med Hladgunn och Hervör. Får man härleda ordet af *kun* = *kyn,* och antaga, att det ss. simplex förekommer i samma betydelse som i vissa composita, t. ex. *álfkunnr, áskunnr,* så kunde man öfversätta *kunnr* = befryndad, en betydelse, som på detta ställe vore särdeles passande. — *um gèkk.* Såsom ofta, förstärkes verbet genom partikeln *um. gánga* står här med en accusativ, som uttrycker stället, hvaröfver rörelsen sker, således utsträckning i rummet. Jfr LUND, § 18, 2) med § 27, 3) anm. — *endlangan sal.* EGILSSON tolkar *endlangr* = perpetuus, continuus, quantum in longitudinem porrectus est. För oss passar det bättre att återgifva detta epithet med ett adverb. — *stóð á gólfi.* Vid uttalandet af viggigare saker skulle man stå på golfvet. Jfr i *Vafþrúðnismál* uttrycket *mæla af gólfi* och det i samma sång ofta upprepade: *"alls þú á gólfi vill þíns um freista frama."* — *stilti röddu. stilla,* temperare vocem, submisse loqui. (EG.). Verba moderandi, regendi m. fl. construeras med dat. Jfr LUND, § 37. Verbet tillkännager här en följande oratio recta. *rödd,* f., gen. *raddar,* äfvensom *raust,* f., båda betydande röst, äro beslägtade med moesog. *razda,* f., stämma, uttal, och sv. *röst.* — *era sá nú hýrr.* Rörande den för fornnordiska språket egendomliga negativsuffixen *-a* eller *-at* anmärker GRIMM, att formen *-at* torde vara den ursprungligare, och

att denna möjligen kunde uppkommit ur *vátt, vætt, vætr,* nihil. Sålunda skulle t. ex. *erat, emkat* komma af *ervátt, emkvátt,* derigenom att spiranten *v* bortfallit framför det följande vocalljudet, såsom ofta händer (Norvegr, Noregr). Att *vátt, vætt* i fornnord. språket vanligen skrifves *vætr* (formen *vætt* förekommer dock), är intet hinder, ty *-r* är oväsendtligt, såsom man kan sluta af moes. *vaiths,* fht. *wiht.* Ett analogt exempel på negativ suffix anför GRIMM ur schwabiska folkspråket, der *-et, -it,* uppkommet ur ett äldre *iht, iowiht,* vidhänges verbet, t. ex. *kann-et,* nequeo; *will-et,* nolo. Pron. *sá* är här substantiveradt. *hýrr,* glad, vänlig, är beslägtadt med moesog. *hauri,* n., *ἄνθραξ,* med isl. *hyrr,* m., ignis, samt med isl. *hýra,* f. sing., 1) benignitas, 2) calor. Hos alla dessa ord synes betydelsen af glänsande vara den förmedlande: *hýrr* säges sålunda om den, hvilkens ansigte liksom glänser, strålar af glädje och tillfredsställelse. Vi påminnas om ordet i det nht. *geheuer,* mitis, mansuetus, placidus, hvilket ännu, fast sällan, förekommer såsom simplex, under det att dess composita *(un-geheuer),* äro vida vanligare. — *holt,* vårt nuv. hult, skogsbacke; allmänt i namn på gårdar och byar.

Strofen 4. *Kom þar.* Singularis användes här, ehuru af sammanhanget tydligen framgår, att samtlige bröderne deltagit i jagten. — *veiði,* f., jagt, villebråd. I senare betydelsen brukas subst. *vede* ännu i bibelspråket (1 Mos. 25, 28). Verbet *veda,* som finnes i landskapslagarne och ännu qvarstår i bibeln (Luc. 11, 54, *θηρεῦσαι* = *veda,* i nyare upplagor orätt ändradt till *veta*), är numera nästan försvunnet ur riksspråket. — *vegreygr skyti.* Både Kph. och EGILSSON återgifva *vegreygr* = eundo alacer, af *vegr,* via, och *reygr, reigr,* strenuus, alacer, som skulle stå i st. f. *reifr.* Mot läsarten *vegreygr* möta dock så många betänkligheter, att vi icke tveka att yrka textens ändring till *veþreygr.* Oafsedt det vådliga i att anse *reygr,* först ändradt till *reigr,* vara likbetydande med *reifr* (ett ovanligt utbyte af *f* mot *g*), skulle ordet *vegreygr* vara bildadt utan all analogi med andra dylika sammansättningar, der *reifr* ingår. *Gángreifr,* om ett dylikt ord funnes, skulle bättre motsvara den latinska öfversättningen i Kph. *veþreygr* är bildadt

af *ve,* n., locus ubi quis se continet, domicilium, och det af *þreygja* härledda *þreygr,* qui cupit, cupidus est. Ordet betyder således hemlängtande — en betydelse, som passar förträffligt både här och i 8 strofen, der codex regius äfven har *veþreygr.* Då Völund är så trött efter sina jagter, att han vid hemkomsten en gång satt och somnade (se str. 11), ger ett epithet, som uttrycker hans längtan efter hvila i hemmet, bättre mening än ett, som betecknar oförminskad hurtighet och raskhet. Dertill kommer, att *þ* och *ð* någongång finnas förbytta i *g,* hvilket utgör ytterligare ett skäl för den ofvanför föreslagna ändringen. I motsats mot MUNCH, LÜNING och MÖBIUS läsa vi således både här och i str. 8 *veþreygr.* — *at Ölrúnu.* Om *at* med dativus för att utmärka riktning eller rörelse åt något håll, se LUND, § 75, II) a) 1). — *Svanhvítu.* Jfr anm. till den prosaiska inledningen.

Strofen 5. *Einn Völundr. einn* betyder både unus och solus. Völund stadnade qvar, medan bröderne voro borta. — *við gim fastan.* Kph. öfversätter: "cudit aurum rutilum ad gemmam fixam," men omnämner äfven MAGNÆI tolkning: "cudit . . . ad ignem fixum, i. e. ad ustrinam." Vid båda tolkningarna måste man antaga *gim* vara accusativus af ett annars ej förekommande masc. *gimr.* Deremot invänder EGILSSON, att väl *gim,* n., ignis, finnes, men icke *gimr,* och att detta, äfven om det funnes, ej kan betyda ädelsten. Han läser derföre *gimfastan* i ett ord, af *gimfastr,* adj., igni resistens, och antager, att det står här i st. f. ett substantivum (incus). Men har ett ursprungligt adj. *gimfastr* rentaf öfvergått till substantivum, så kan man ej förklara den adjectiviskt böjde accusativen *gimfastan.* Mot en blott tillfällig substantivering af adj. *gimfastr* talar åter det, att masculinum och femininum af på detta sätt använda adjectiver och participier vanligen brukas endast till betecknande af personer. Då mellertid *gimsteinn,* m., (bildadt af *gim,* n., ignis) betyder ädelsten, synes icke otänkbart, att en masculin form *gimr* i samma betydelse förefunnits. I anglosax. finnes både *gimm,* m., och *gim,* f., och det kan ju vara lika möjligt, att isl. haft *gimr,* m., och *gim,* n. Att *gimr* blir ett ἅπαξ λεγόμενον, bör ej anses såsom tillräckligt skäl att förkasta formen: icke heller

gimfastr förefinnes på något annat ställe. LÜNING har framställt ett annat tolkningsförslag: "er schmiedete das gold beim feuer fest," då acc. masc. sing. *fastan* skulle fattas adverbielt. Men så användes endast neutr. *fast.* — *lukði hann alla lind bauga vel.* Ett omtvistadt ställe. De olika tolkningarna äro: 1) han sammanslöt (uppsamlade, sammanband) väl alla ringarne på lind (lindbast); 2) han sammanband alla (nämnl. guldringarne) åt ringarnes lind; 3) han sammanfogade ringarne väl på allt sätt. Af dessa trenne tolkningar synes den första vara den bästa: *lind* står då i betydelsen lindbast och är dativ. För att få fram den andra tolkningen, har man velat till *alla* underförstå *gullhringa* ur det föregående *gull rautt,* men en dylik ellips har med rätta blifvit ansedd för hård och onaturlig. För Völundssångens enkelhet passar äfven illa omskrifningen *ringarnes lind,* hvarmed Völunds hustru skulle betecknas. Mot tredje tolkningen invändes, att *lind* skulle stå i stället för *lynd, lund,* f., sätt, vis, och att *alla lind* skulle anses = *á alla lund.* — *svá beið hann. bíða* construeras med genitivus i betydelsen vänta på något, med accusativus i betydelsen få, erhålla, tåla, lida. Bemärkelsen är nu i svenskan inskränkt till det förstnämnda. Verbet conjugeras nu vanligen svagt: i Dalskan finnes dock ännu stark böjning: *baiða, baið, beð, biðum, biðið,* (SÄVE). — *sinnar ljósar kvánar.* Bröderne GRIMM läsa för alliterationens skuld *bjartar* i st. för *ljósar.* Att alliterationen skulle bestå mellan två så tonlösa ord, som *svá* och *sinnar,* är också knappast troligt. Genom en i Eddan icke sällsynt prolepsis är här den följande indirecta frågesatsens subject indraget i hufvudsatsen såsom object till verbet. Jfr LUND, § 151, anm. 1. — *ef hánum koma gerði.* Conditionalpartikeln *ef* inleder äfven indirecta frågesatser, liksom Fr. och Lat. *si,* Grek. *εἰ.* *gerði* står i præt. conj.; jfr LUND, § 126; är här auxiliärt, så att *koma gerði* är detsamma som *kvæmi.* Dativen *hánum* får icke uppfattas såsom en vanlig dat. objecti till det ofta transitiva verbet *koma,* utan såsom betecknande det föremål, till hvilket rörelsen tänkes ske. Denne dativus står mest vid verberna *foera, ganga, koma* och dylika, samt brukas oftast om personer, till hvilka

någon går, kommer, lemnar något, o. s. v., men äfven om liflösa ting. (Jfr. anm. vid str. 9, sid. 26).

Strofen 6. *þat spyrr.* I nysv. börjar præs. *spör* att anses föråldradt och utbytas mot *spörjer.* — *Njara dróttinn.* Kph. angifver *Njarar* såsom innebyggarne i det Svenska Nerike. För ett dylikt antagande saknas bevis. *dróttinn* bör på svenska i obestämd form heta *drotten,* icke *drott;* beslägtadt är *drótt,* f., lifvakt. — *nóttum* är dat. temporis. Jfr Lund, § 52. — *fóru* är emendation af membranens *vóru.* — *negldar brynjur* = loricæ clavatæ, i. e. clavis sive auratis bullis ornatæ, vel etiam firmiter consertæ (Egilsson). *negla,* besl. med moes. *ganagljan,* προσηλοῦν, isl. subst. *nagl* eller *nagli,* m., fht. *nagal,* ags. *nægel,* eng. *nail.* *brynja* är beslägtadt med verbet *brenna* och subst. *brun,* n., æstus, ignus. I alla forngermaniska språk är ordet femininum och betyder egentligen lorica coruscans. — *við enn skarða mána.* Adjectivet *SKARÐR,* accisus, förekommer ej annat än med ändelser, som börja med vocal. Jfr härmed beslägtade ord, sv. *skära,* eng. *sheard,* samt möjligen *scarce,* fransk. *écharde.* Om *við* med acc. se Lund, § 74, 1).

Strofen 7. *or söðlum.* *söðull,* m., sadel, genom omljud bildad form för *sadul,* beslägtad med moesog. *satjan,* τιθέναι, sv. *sätta, sitta.* Jfr eng. *saddle* och lat. *sella* (för *sedla, sedula*) af *sedere.* Ordet är masc. i alla nordiska språk. — *at salar gafli.* *gafl,* m., gafvel. Jfr fht. *gebal,* som betyder skalle och är beslägtadt med κεφαλή, *gibil,* spets. Äfven i fsv. finnes enstafvigt *gafl,* ty de numera tvåstafviga substantiver, som blifvit utbildade medelst slutbokstäfverna *-l, -n, -r* (motsvarande i nyare språket *-el, -en, -er*) och hafva acut tonvigt på stamstafvelsen, äro i isl. alltid och i fsv. oftast enstafviga. — *endlangr* är ett epitheton ornans till *salr* och upprepas derföre ofta, t. ex. i str. 15 och 28. Dylikt upprepande är vanligt i episka poesien alltifrån Homerus. — *sá,* 3 pl. præt. ind. för *sáu.* — *allra,* gen. pl., tillfogad såsom en förstärkande bestämning. Ursprungligen är detta en genit. partitivus eller generis. Jfr Lund, § 59, noten 1), pag. 156, med § 58. Fullständiga uttrycket skulle vara *allra hundraða sjau hundrað,* alla hundratalens sju hundratal, d. v. s. sjuhundra inalles.

Strofen 8. *af tóku* ... *á lètu*. Præpositionerna stå mycket ofta i isl. såsom adverbier. Jfr Lund, § 69. Man bör icke vid dylika användningar af dessa partiklar antaga en ellips af det styrda substantivet, utan anse dem såsom rena adverbier, hvilket de ock ursprungligen äro. Vid *lètu* kan man underförstå *vera*. — *fyr einn útan*. *fyr* eller *fyrir* vid adverbier på *-an*, som i sig sjelfva utmärka riktning ifrån ett ställe, betager dem denna betydelse och bildar med dem en mängd sammansatta præpositioner, om hvilka se Lund, §. 77, jemnförd med § 24. — *veþreygr skyti*. Af skäl, som ofvanför vid 4 strofen blifvit anförda, behålla vi handskriftens läsart. — *líðandi*, xylosoleis labens (Eg.); *líða*, labi, ferri. Ordet har äfven i sv. bemärkelsen gå, förflyta. Præs. participium står såsom prædicativ bestämning ish. vid verberna *koma* och *ganga*. — Man kan ej rätt inse orsaken, hvarföre Nidud och hans män åtnöjde sig med att taga en enda ring af de sjuhundra. Af str. 10 och 18 synes, att det var Hervörs ring de tagit. Möjligen har detta skett i den afsigten, att Völund skulle tro henne vara återkommen och ej misstänka, att fremmande personer bortröfvat den: det, som förmådde dem att vänta med anfallet på Völund, tills han, utmattad af den långa vandringen och jagten, fallit i sömn, var förnämligast fruktan för hans svärd, som var ypperst af alla och ofelbart träffade sitt föremål. Raszmann förmodar, att ringen var Allvets svanring, d. v. s. en ring, genom hvars anläggande hon kunde återförvandla sig från svan till menniska, och att Völund sålunda kommit att tro, det hon infunnit sig för att återtaga sin menskliga gestalt. Till detta antagande har man väl ej i sången någon omedelbart gifven anledning, men det kan vara berättigadt genom analogier från andra fornsagor. I Vilkinasagan förekommer ingenting härom. Deremot får man, såsom vi redan anfört, i Vilkinasagan veta anledningen till Völunds fängslande och misshandling. I sången är snikenheten enda motivet till Niduds anfall.

Strofen 9. *Gèkk brunni* är den handskriftliga läsarten. Kph. och br. Grimm läsa *at bruni*, Rask *at brenni*, Munch och Möbius hafva *gèkk hann brúnni*. Om handskriftens läsart, som Lüning upptagit, säger Egilsson: "*brunni* videtur esse subst. verbale, *á bruna*,

currere, labi, h. l. qui perticis cursoriis labitur *(skíðamaðr),* nam hodieque qui tibiis bubulis aut equinis *(ísleggir)* per glaciem labuntur, *at bruna sèr* dicuntur." Men för att godkänna denna härledning, måste man antaga en temligen godtycklig fördubbling af *n.* Sammanhanget gifver ock vid handen, att man här kan vänta sig ett ord, som betyder *eld* eller *härd,* mycket snarare än ett epithet, som ånyo påminner om det nyss förut omnämnda hastiga skidlöpandet. Munch, som läser *hann brúnni,* säger att *hann* ej finnes i cod. reg., men att det *h,* hvilket skulle såsom förkortning träda i stället för detta ord, tvifvelsutan genom ett misstag af afskrifvaren blifvit satt framför det i tredje versraden stående *ár,* som sålunda i hdskr. läses *hár.* Det godtyckliga i att från ett temligen aflägset stående ord bortrycka en bokstaf och ställa den såsom förkortningstecken mellan ett par andra ord behöfver ej påpekas. Möjligen har Munch ändrat *hár* till *ár* för att få riktig alliteration i nästföljande fjórðungr, men corruptionen borde väl snarare sökas i orden *allþurr fura,* der hufvudstafven skulle stå, än i *hár* och *hrísi,* som innehålla bistafvarne; alliterationen återställes dock lättast, om man läser: *hár brann allþurr* || *hrísi fura.* Vi veta ej heller, huru Munch vill tolka *hann brúnni;* det skulle måhända kunna betyda: han, den raske, hurtige, ty *brúnn* som annars betecknar niger, ater, fuscus, förekommer äfven i betydelsen celer i st. f. *brýnn,* men för att förklara den svaga formen *brúnni,* hade man snarare väntat *hinn brúnni.* Enligt vår åsigt bör man läsa *gèkk bruni* och med Kph. tolka: "han gick till elden;" *bruni* blir då dat. af *brun,* n. = *bruni,* m., ignis, æstus. Præpositionen *at,* som Kph. inskjuter derföre, att stafvelsernas antal ej annars skulle vara tillräckligt, behöfves icke. Skälet är ogiltigt, ty det finnes många versrader med endast två eller tre stafvelser (se t. ex. i denne sången str. 11: *viljalauss),* och *ganga* kan liksom *koma* (jfr anm. vid str. 5) stå med dativus utan præposition vid betecknande af målet för rörelsen. — *beru.* *bera,* ursa, heter äfven *birna.* I äldre svenskan finnes ett numera försvunnet *berna,* hvilket dock enligt Rydqvist ej anträffas i äldre urkunder, än att det kan vara en efterbildning af mht. *berin.* I norska allmogespråket finnes *bæra.* I afseende på substantiva mo-

bilia bör anmärkas, att egentligen endast det feminina ordet är mobilt, men icke det masculina, och att af starka masculina blifva svaga feminina, ofta bildade medelst afledningsbokstafven *j* och hafvande vocalförändring. Utom *björn* och *birna* kan anföras: *hrafn* (corvus m.), *hrefna* (corvus f.) i st. f. *hrefnja; úlfr* (lupus), *ýlfa* (lupa) för *ýlfja; göltr* (aper), *gilta* (scrofa) för *gelta* o. s. v. — *hold* är samma ord, som det nysv. *hull,* hvilket sålunda skulle egentligen skrifvas *huld,* såsom ock är fallet i äldre svenskan. Ordet, egendomligt för de nordiska språken, är utan motsvarighet i de tyska dialekterna. — *hár brann hrísi allþurr fura.* Läser man med Munch *ár,* skulle detta vara = *cito,* en betydelse, som ej förekommer i Eddan, utom möjligen i Skirn. 27. *hár* skrifves af somlige i masc. *hárr,* men orätt, ty *r* hör ej till stammen, såsom man kan finna af moesog. *hauhs.* Adj. *hár* står här i st. f. adv. *hrísi* är en masculin biform till det neutrala *hris,* frutex. *allþurr* är emendation af Munch för hdskr. läsart *allþur.* Bröderne Grimm läsa *auðr fura,* vis pinorum; *auðr,* m., skulle då, såsom de grekiska orden *βία, ἴς, μένος,* med en genitiv bilda en omskrifning, här likbetydande med "de starka furorna." De jemnföra härmed det i 16 str. förekommande uttrycket *sina megin.* — *fyr Völundi.* I betydelsen af *coram* construeras *fyrir* med dativ. Jfr Lund, § 77, II).

Strofen 10. *á berfjalli. berfjall,* n., pellis ursina; detta *fjall* är beslägtadt med sv. *fäll, pels,* lat. *pellis, pileus,* gr. *πῖλος,* mht. *fel.* Ett annat *fjall,* n., mons, är beslägtadt med sv. *fjell,* fht. *felisa,* nht. *fels.* Ordet är olika tolkadt. Bröderne Grimm förmoda, att det skulle vara bildadt af adj. *berr,* nudus, och *fjall,* mons, och att man skulle då öfversätta: "han satt på nakna klippan." Skulle ordet betyda pellis ursina, mena de, borde här stått *beru-fjalli,* likasom i föregående strofen *beru-hold.* Egilsson anser dock möjligt, att *berr,* m., aries, äfven kan betyda ursus, och det vore då den masculinform, till hvilken femininet *bera* närmast bör hänföras; de fleste uttolkare återgifva *berfjall* i öfverensstämmelse härmed. — *Álfa ljóði. ljóði,* m., landsman, af *ljóðr,* eller *lyðr,* m., populus. Jfr moesog. *lauþs,* fmht. *liut,* nht. *leute,* af verbet *ljudan,* *μηκύνεσθαι,* tillvexa. Sannolikt menas med *Álfa ljóði* en man från Alfhem (Mül-

LER); enligt andre (LÜNING) står *álfar* = *dökkálfar* = dvergar. Antager man det senare, behöfver man ej nödvändigt på samma gång antaga, att Völund härstammade från dem: han kunde möjligen kallas alfers (dvergars) landsman blott derföre, att han uppehållit sig bland dem. MÜLLERS åsigt torde dock vara den riktiga. — *eins saknaði.* Jfr LUND, § 62. — *at hefði, ..., væri.* Conjunctivus användes i objectsatser, efter verba dicendi, declarandi m. fl., då, såsom här, en tanke, en förmodan såsom sådan skall uttryckas; derföre står vanl. conj. efter verbet *hyggja.* Bruket af indic. och conj. i bisatser är i allmänhet omvexlande; undersökningarna i detta afseende äro ännu ej nog fullständigt utförda; jfr dock LUND, § 122, a). — Två sinsemellan coordinerade objectsatser stå här asyndetiskt bredvid hvarandra.

Strofen 11. *svá lengi ... at.* Consecutivsatser inledas vanligen med *svá at,* hvilke partiklar bruka skrifvas åtskilde och ofta ställas långt ifrån hvarandra, men äfven finnas sammandragne till ett ord, *svot.* Indicativus brukas i dylika satser, då, såsom här, en factisk, verkligen inträdd följd skall betecknas; conjunctivus användes, då följden framställes såsom tänkt eller möjlig. Jfr LUND, § 124. — *ok hann vaknaði. ok* sammanbinder *sat* (icke *sofnaði*) med *vaknaði.* — *viljalauss,* af *vili,* m., som betyder icke blott voluntas, utan äfven voluptas. — *sèr á höndum.* Dativen står här i st. f. genitiven af pron. pers. eller ett pron. possessivum. Dativen af ett personligt substantivum eller pronomen står ofta på detta sätt i stället för en genitiv (eller ett possessiv) vid ett annat substantivum, som vanligast betecknar en kroppsdel, ehuru äfven vid ord, som utmärka egenskaper m. m. Det genom dativen bestämda ordet är oftast styrdt af en præposition och står utan artikel. Jfr LUND, § 47. — *nauðir. nauð* eller *nauðr,* f., betyder i sing. nödvändighet, tvång; i plur. bojor. — *fjöturr,* m. pl. *fjötrar;* nyisl. *fjötur,* n. pl. Det sv. *fjetter* är i sing. nästan obrukligt.

Strofen 12. *Hverir 'ro jöfrar. 'ro* genom aphæresis i st. f. *ero. jöfrar,* pl. af *jöfurr,* m., betyder ursprungligen vildgalt, men finnes numera i fornnordiska poesien blott användt såsom en benämning på konungar och hjeltar. Dativ. sing. heter både *jöfri*

och *jöfur,* samt nom. pl. äfven *jöfrir.* Ordet är besl. med sv. runformerna *jofur, ifur,* ags. *eofor,* fht. *epar,* nht. *eber,* lat. *aper.* På något oförklarligt sätt har det i äldre svenska poesien kommit att beteckna Jupiter. (Jfr Säves Yngl. Saga, pag. 15. Uppsala 1854). — *þeir er á lögðu besti byr sima.* Detta omtvistade ställe tolkas vanligen: "de som lade basttåg på (fjettrade) ringarnes bärare." *Sími,* m., funis, vinculum, skulle äfven betyda annulus, ehuru Egilsson för denna betydelse ej anför mera än detta stället. *byr* skulle vara af *Byrr,* m., Bör, Odins fader, då *byrr sima* är = ringens Bör eller ringens guddomlighet, eller ock är det af *byrr* = *borr* eller *börr,* m., arbor, då *byrr sima* blir = ringens trä, en omskrifning för *man.* Uttrycket skulle vidare, man må tolka det huru som heldst, vara en omskrifning för 1 personens pronomen. Kph. föreslår i en not att läsa *brú síma,* pons auri, hvilket skulle vara en omskrifning på *handen.* Alla dessa periphraser torde dock vara betänkliga i ett så enkelt och okonstladt språk som Völundarkviðas. För att afhjelpa svårigheten på detta troligen förderfvade ställe, hafva bröderne Grimm framlagt ett, såsom oss synes, antagligt förslag till emendation: *af lögðu besti gersímar,* då tolkningen af strofen blir: "hvar äro de män, som från lindbastet borttagit klenoderna och fängslat mig?" — Ändringen är mycket lätt från *á ... byr síma* till *af ... gersímar;* man slipper alla tillkrånglade omskrifningar, likasom man kommer ifrån det tavtologiska i uttrycket enligt den vanliga tolkningen. Deremot är för sammanhanget särdeles lämplig den efter br. Grimms förslag framkommande dubbelfrågan af den på så obehagligt sätt uppvaknade Völund.

Strofen 13. *kallaði Niðuðr. kalla* står absolute i bet. tala, ropa; en bemärkelse, som nästan försvunnit ur riksspråket, men som qvarstår i flere landskapsmål. — *hvar gaztu. geta* är beslägtadt med moesog. *bi-gitan, εὑρίσκειν,* af roten *gat;* fsv. *giata, giæta, gita, gæta* (*gæta barn,* VGL). Verbet har i sv. fått flere olika former efter olika betydelser. Af *gæta* i bemärkelsen *omtala* finnes i dialekterna qvar *gäten* (ryktbar); häraf det till betydelsen motsatta *förgäta.* Jfr folkspråkets *gäta, gätta,* gissa; dansk. *gjette.* Häraf äfven *gitta,* numera vanligen betydande kunna, bry sig om. — *visi*

álfa. vísi, rex, dux, præfectus, af verbet *vísa,* monstrare. — *vára aura.* Nidud beskyller här Völund att hafva tillegnat sig skatter, som icke hörde honom till. Nidud föregaf nämnligen, att guldet var upphittadt inom hans rike, och att det sålunda rätteligen var hans egendom. *aurar,* pl. af *eyrir,* m., öre; pl. rikedomar, skatter. — *í Úlfdölum.* Af detta ställe skulle man möjligen kunna sluta, att Ulfdalarne måste tänkas vara belägna inom Niduds område.

Strofen 14. *Gull var þar eigi á Grana leiðu.* Völund svarar, att detta guldet icke var anträffadt på Granes vägar, d. v. s. på Gnitahed: det var intet hittegods eller med svek vunnet, såsom Fafnirsskatten, utan Völund hade ärft det efter sin fader. Nidud kunde sålunda ej göra några rättmätiga anspråk derå. *gull,* n., står här collectivt i sing.; har förmodligen fått sitt namn af den gula, glänsande färgen. Jfr moesog. *gulth,* fmnht. *gold,* eng. *gold,* o. s. v. I sv. skrifves både *gull* och *guld.* — *Grani* var Sigurd Fafnirsbanes häst; namnet borde egentligen skrifvas *Gráni,* ty det härledes af adj. *gránn* eller *grárr,* canus, griseus, cinereus, och betyder: den grå hästen. *leið,* f., via, deriveras af verbet *líða,* labi, ferri; dativen heter vanligen *leið,* men äfven, såsom här, *leiðu.* Icke sannolik synes den af br. Grimm alternativt uppställda förmodan, att *leiðu* skulle vara detsamma som *hlíðu* af *hlíð,* f., latus, då meningen blir, att guldet ej varit klöfjadt på Granes rygg; (jfr slutet af Fafnismál: *þar tók hann* (Sigurðr) *marga dýrgripi ok klyfjaði þar með Grana*). Öfverflödigt är ock att med några efter *eigi* supplera *sem,* då uttrycket i alla fall låter tolka sig. — *fjarri fjöllum Rínar. fjarri,* adv., comp. *firr,* superl. *first,* construeras med dativ. Jfr Lund, § 48. Det härmed beslägtade adj. *fjarr* förekommer ytterst sällan och finnes icke förenadt med dativ. Af adj. brukas acc. sing. masc. *fjarran* såsom adverbium, likasom i fsv. *fjærran.* Det nysv. *fjerran* användes äfven någon gång såsom adjectivum, ett bruk, som utbildat sig och fortplantats genom bibelspråket. Adverbiet *fjarri* har oorganiskt slut-*i,* emedan detta icke åstadkommer något omljud. Det står mycket ofta, såsom här, prædicativt och fullkomligt motsvarande adjectivet i positivus; man kan här vid ordet underförstå. inf. *vera.* De till adv. och adj. hörande comparativer,

firr, firri, fsv. *fjærmer,* nysv. *fjermare,* samt superlativer *first, firstr,* fsv. *fiærst, fjærmast,* nysv. *fjermast,* äro allt former, öfver hvilkas bildningsgång man ej ännu gjort sig reda. Stammen till ursprunglige positiven för dessa ord synes vara *fir,* hvaraf den inseparabla moesog. præpositionen *fair-* (emedan detta språk icke tålte rent *i* framför *r,* utan insköt af fonetiska skäl ett *a* före *i*), isl. *fjar-*, o. s. v. Det i de ofvan anförda isl. formerna förekommande dubbla *r* förklarar GRIMM (gr. III, 621 ff.) derigenom, att i tidens längd comparativer öfvergått till positiver och att genom ny gradation nya comparativformer uppkommit, som sålunda innehålla dubbelt comparativmärke. Ett ursprungligen comparativt *r* anser GRIMM vara förhanden utom i *fjarri,* i orden *ár, nær,* i de advv., som beteckna väderstreck: *austr, vestr, suðr,. norðr,* samt i advv. *aptr, niðr, yfir,* äfvensom i orden *inn, út, upp,* der det dock numera ej är synligt. De svenska formerna *fjermare, fjermast* (jfr *närmare, närmast*) kunna svårligen förklaras såsom bildade genom tillägget *mera, mest,* ehuru man af isl. sammanställningar, sådana som *firr meirr* (Heimskr., Sagan af Magn. Erlingssyni, cap. XII), samt de fsv. formerna *fjarmeer, færmer,* o. s. v., kunde vara frestad till ett sådant antagande. Då mellertid, såsom RYDQVIST anmärkt, *mer* såsom enkelt adverb aldrig förekommer skrifvet *me, mi, mir, mær, mare,* under hvilka former det skulle finnas såsom comparativändelse, samt *mest* såsom sjelfständigt ord aldrig skrifves *mast,* är tydligt, att en annan förklaring måste sökas. GRIMM anser, att dessa former måste hänföras till positiver, som ursprungligen varit superlativer, bildade genom bokstafven *m;* såsom exempel på dylike anföra vi moesog. *fruma* samt det dermed fullkomligt analoga lat. *primus*, hvilka båda äro superlativer, såväl till bildning som betydelse; från Skandiska tungor kan intet exempel hemtas, då endast spår af detta superlativa *m* der finnes. Sedan den ursprungliga betydelsen blifvit dunkel och nedsjunkit till den hos positiver vanliga, hafva genom ny comparation former, sådana som *fjermare* och *fjermast (närmare, närmast)* blifvit bildade. Anmärkas bör ock, att enligt denna åsigt dessa ord måste anses innehålla en trefaldig stegring (då nämnligen redan det första *r* synes vara ett comparativmärke), så att

fjermare innehåller ett superlativ- och två comparativtecken, samt *fjermast* ett comparativ- och två superlativtecken. Alla ofvan anförda ord, der en ursprunglig comparativ eller superlativ öfvertagit positivens function, äro sådana, som beteckna rum eller tid, och Rydqvist vill förklara detta förhållande dermed, att "en jemnförelse, en motsats mellan olika riktningar här gör sig sjelf, till följd hvaraf de olika graderna kunna utbyta hvarandra." — Omtalandet af Granes väg och fjellen vid Rhen visar, att sagan om Gjukungar och Niflungar redan var känd i norden vid den tid, då Vkv. erhöll sin åt oss bevarade form. — *mæti,* n., pl. tant., res magni æstimandæ, besl. med verbet *meta* (jfr præt. conj. *mæti*), æstimare. — *heil hjú,* prædicativ till *vèr. heill,* adj., salvus, incolumis, integer, är besl. med nysv. *hel* och *hell. hjú,* n., pl. tant.; i nyare isl. förekommer både *hjú* och de andra formerna *hjún, hjón,* äfven i singularis. Ordet är besl. med ags. *hív,* moesog. *heiv* (jfr *heiva-frauja, οἰκοδεσπότης*), familia; jfr fht. *hîhun, hîun, hîen,* n. pl., conjuges, famulitium. Ordet betecknar ish. man och hustru, men äfven alla till familjen hörande män och qvinnor, hvaraf förklaras, att det är neutrum. I nysv. har ordets bemärkelse, såsom ofta sker, försämrats, så att det numera knappt begagnas annat än om personer af ringare stånd; t. ex. *fattighjon, tjenstehjon* m. fl. — Efter denna strofen förtäljes på prosa, att Nidud gaf sin dotter Hervörs ring samt satte sig sjelf i besittning af svärdet Mimung.

Strofen 15. Se ofvan pagg. 18—21.

Strofen 16. I de nästföregående prosaiska raderna läses *at Völundar,* hvilket språkbruk måste förklaras genom ellips, hvarom se Lund, § 75, anm. 1. — *Völundr átti.* Om den icke sällsynta användningen af præt. (impf.) i betydelse af plusquamperfectum, jfr Lund, § 111, anm. 2. — *tenn, tennr* och *teðr* äro alla pluralformer af *tönn,* f. Jfr moesog. *tunthus,* fmht. *zand,* nht. *zahn,* eng. *tooth.* — *teygjask,* sträckas fram, lockas fram. Egilsson förklarar: "dentes ei exseruntur; tropo a feris petito, quæ diducto rictu dentes nudant et ad morsum exserunt." Verbet *teygja* är beslägtadt både med isl. *toga,* trahere, samt *tægja, tega, týja, tjá,* hvilka alla betyda *ostendere* och blott äro olika former af samma ord. Nysv.

har samma uttryckssätt: 'visa tänder.' — Om dativerne *hánum* jfr Lund, § 45. — *tèð*, partic. af *tjá*. Utom de nyss anförda formerna finnas äfven *tjóa*, *tæja*, *töja*, med många vexlande former i både præsens och præt.; jfr moesog. *ga-teihan*, *ἀπαγγέλλειν*, ags. *tíhan*, fht. *zíhan*, nht. *zeihen*, *zeigen*, eng. *teach*, sv. *te*, som är förkortning af en äldre form *tea* och hvilket börjar blifva sällsynt ss. simplex. — *þekkir* af *þekkja*, cognoscere, nosse, agnoscere, som bör skiljas från *þekja*, tegere (af *þak*). Detta *þekkja* är beslägtadt med moesog. *þagkjan*, *λογίζεσθαι*, *βουλεύεσθαι*, fsax. *thenkian*, fht. *denkjan*, nht. *denken*, eng. *think*, samt är blott formelt olika med isl. *þenkja* och fsv. *þænkia*; under det den sällan förekommande formen *þenkja* i allmänhet betyder *cogitare*, *percipere*, har formen *þekkja* fått den mera speciella af *nosse*, *cognoscere*; det första *k* i ordet är, såsom af slägtformerna synes, ett assimileradt *n*, enligt den för isländskan allmänna regel, att ett *n* assimileras med ett följande *g* eller *k* till *kk*, hvilket deremot icke brukar vara fallet i fsv. Jfr *sprang*, *sprakk*, *ænkia*, *ekkia*. — *ámun augu*, oculi minaces; *ámunr* (af *á* intensivum och *munr*, desiderium), egentl. appetens alicujus, inhians alicui, här i betyd. infestus. — *ormi þeim enum frána*. Om dativus vid *vera* = *hafa* med acc., se Lund, § 30, anm. 3. Samma språkbruk eger rum i grek. och lat. En förening af pron. demonstr. *sá* med *inn*, *enn*, *hinn*, förekommer temligen ofta i Eddan och har så försvagad betydelse, att den är att anse blott och bart såsom en vanlig artikel, ställd framför adjectivernas svaga böjningsform: om *sá inn* jfr vidare Lund, § 196, b) 2) med § 199, b). *fránn*, nitens, coruscus (deraf *fræningr*, serpens), är möjligen beslägtadt med fht. *frónisc*, fsax. *fránisk*, splendidus, *frónisci*, splendor, men synes sakna anförvandter i skandiska språken. Ofta talas i fornskrifter om det uttryck, man ansåg ligga i ormögon; jfr t. ex. Rígsmál, str. 31 "*ötul váru augu, sem yrmlingi,*" m. fl. st. — *sníðit èr sina magni*. Verbet *sníða* (nht. *schneiden*) construeras här i likhet med verba privandi med accus. pers. och dat. rei. Stället anföres i Lund, § 42, b). — *í Sævarstað*. Om *í* med accus. jfr Lund, § 72, 1) a). — I Wilkinasagan är det icke på drottningens föranledande, som Völund blir lem-

lästad. — *i knèsfótum. knèsfótr,* m? återgifves af Kph. = poples, med tillägg: "hodie Islandis *knèsbót,* f." Ordet finnes ej upptaget i Egilssons, Haldorsens eller Jonssons ordböcker. — *settr i hólm.* Härvid får man ur det föregående *váru* underförstå *hann var.* Stället anmärkes i Lund, § 184, 2). — *allskyns,* af alla slag. Ordet, som kommer af adj. *allr* och subst. *kyn,* n., uttalas nu och delas vanligen orätt, såsom sammansättningen vore *all-sköns.* — *görsimar* deriveras enligt Kph. af *görr* eller *gerr,* perfectus, och *sími,* m., ligamen, vinculum; det betyder måhända en välgjord kedja; en annan etymologi lemnas i Snorra-Edda, som säger att Freyjas döttrar *Hnoss* och *Gersimi* voro så fagra, att alla kostbara klenoder efter dem blifvit så benämnda.

Strofen 17. *skinn Niðaði. skinn* i st. f. *skinr.* Om dat. *Niðaði* jfr anm. vid str. 11. — *linda. lindi,* m., cingulum, balteus, härledes enligt Grimm af *lind,* f., tilia, emedan gördeln ursprungligen gjordes af lindbast. — *ek herðak.* På detta sätt fördubblas mycket ofta *ek.* — *hoegst. hoegr* är beslägtadt med *hagr;* om constructionen jfr Lund, § 92, anm. 2. — *mækir,* m., svärd; jfr moesog. *meki,* n., fsax. *máki;* man antager äfven slägtskap med grek. *μάχαιρα.* — *sèkka ek.* Om *sèkka* är sammandraget af *sè-ek-ek-a,* så har man här trefaldigt upprepande af *ek;* enligt andre är *sèkk* = *sè-ekk,* hvarvid *k* får tänkas utan anledning fördubbladt. — *Völundi* är samma slags dativ, som den i str. 5 *(hánum koma gerði)* och i str. 9 *(gèkk bruni)* förekommande.

Strofen 18. *biðka ek þess bót.* Lüning tolkar: "ich wünsche nicht büsse dafür, d. h. ich werde rache nehmen." Om *bíða* stått construeradt med genitivus, kunde öfversättningen varit berättigad. Nu bör stället uppfattas så, att Völund i förtviflan utbrister: "jag får ej någon ersättning derför." Han misströstar om all upprättelse. *bót* kan nämnligen fattas ej blott i den särskilda bemärkelsen af böter, penningböter för att försona något, utan det betyder i allmänhet hvarje slags ersättning för liden skada och således både böter i inskränkt mening och hämnd. *þess,* gen. n. sing.; gen. obj. beroende af *bót.* Bruket af genitivus objectivus är i äldre språket temligen inskränkt. Jfr Lund, § 57. *þess* står i

neutr., derföre att det afser hela det föregående uttrycket. — *bauga rauða.* Man har ansett såsom en corruption i texten, att här talas om flere ringar, då likväl, både i åttonde och tionde stroferna samt i det prosaiska stycket näst före sextonde strofen, det uttryckligen talas blott om en enda ring. Det synes dock vara obehöfligt att på något sätt här ändra texten; ty man kan antingen fatta detta uttryck såsom mera allmänt eller obestämdt och derigenom försvara bruket af pluralen, eller ock kan man förklara pluralen dermed, att drottningen bar både Bödvilds ring (svanringen) och andre Völund förut tillhörige ringar, då det är klart, att Nidud och hans män röfvat alla hans skatter, fastän de förste gången (innan de hade fängslat Völund) togo blott en ring. — *sat hann nè hann svaf.* Då en negativ sats skall fogas till en föregående affirmativ, sker detta vanligen med bindeorden *ok eigi, en eigi,* men äfven, såsom här, med *nè.* Jfr Lund, § 171. Då mellertid *nè* oftast användas att tillknyta en ny led efter en föregående negation, och detta tillochmed så i det äldre diktspråket, att *nè* gör äfven den näst föregående leden negativ, utan att negationen der med något särskildt ord behöfver betecknas (jfr Lund, § 172, anm.), hafva bröderne Grimm m. fl. tänkt sig möjligheten, att *nè* äfven här kunde uppfattas såsom tillbakaverkande, och att man skulle kunna öfversätta: "er sass weder, noch ruhte er." Men som Völund, efter hvad här uttryckligen säges, icke låg och sof samt icke kunde gå, lärer intet annat återstå än att låta honom sitta och smida, hvilket också bekräftas af det följande *sló hamri* och *görði vèl.* — *óvalt,* sammansatt af *of* och *allt* och sålunda uppkommet i sin nuvarande form genom felaktigt uttal. — *vèl ... heldr hvatt.* Lüning har antagit *vèl* här (och i Völ. 1) vara neutrum, troligen dertill föranledd af det bredvid stående neutrala *hvatt.* Egilsson känner ordet blott ss. fem. Flere öfversätta här: han uttänkte list, bedrägeri mot Nidud. Bättre synes dock vara att fatta uttrycket i rent sinlig bemärkelse, då *vèl* både betyder list, konst, samt det som är med list eller konst utarbetadt: den senare betydelsen passar här onekligen bättre än den förra. *heldr hvatt* bör uppfattas adverbielt. *heldr* användes att förstärka adjectiver och adverbier, både i positivus och

comparativus; jfr Lund, § 90, 7) med § 91, c) anm. 1 & 2. *hvatr, hvöss, hvatt,* är af samme stam, som *hvass,* och betyder acutus, celer, vehemens. I fsv. skriftliga urkunder finnes ej ordet, men förekommer i flere landskapsmål i bet. flink, dugtig, rask. Mellan *hvatr* och *hvass* är i etymologiskt afseende samma förhållande som mellan *vitr* och *víss.*

Strofen 19. *drifu. drífa,* festinare, volare; besl. med moesog. *draibjan, ἐλαύνειν,* fht. *driban,* nht. *treiben.* I hvardagsspråket förekommer *drifva* i bemärkelsen *gå,* men numera nästan endast i föraktlig mening. — *á dyr sjá.* Kph. läser *á dyr at sjá,* hvilket Egilsson (under ordet *drífa)* oriktigt tolkar: "domo mare versus." Meningen är: de kommo till dörren att se (nämnl. Vӧlunds arbeten). *dyr* är n. pl.; äfven *dyrr,* f. pl., sammandraget af *dyrir.* Lüning anser *dyr* såsom singularis, men är oviss om genus. Ordet betyder egentligen dörröppning, och hvad vi nu kalla dörr heter *hurð,* f. — *Sævarstöð* är antingen skriffel eller en annan form af det i prosan mellan str. 16 och 17 förekommande *Sævarstaðr.* — *kistu* af *kista;* jfr grek. *κίστη,* lat. *cista,* nht. *kiste,* eng. *chest,* o. s. v. — *kröfðu lukla. krefja* construeras med gen. rei och accus. pers.; jfr Lund, § 63. *lukla* är gen. pl. af *lykill,* m., clavis; ordet härledes af *lúka,* claudere, finire; i fsv. förekomma formerna *lykil* och *nykil* om hvarandra; isl. saknar den senare formen. — *opin var illúð. illúð,* f., malitia animi, malevolentia, härledes af adj. *illr,* malus, och ett förutsatt subst. *úð,* f., som dock förekommer blott i sammansättningar, ss. *ástúð, illúð, þverúð,* m. fl. Häraf kommer äfven adjectiv-ändelsen *-úðigr,* t. ex. *illúðigr, stórúðigr,* och substantiv-ändelsen *-ýðgi,* såsom i *grunnýdgi.* — *í sá.* Om præpos. ss. adv. jfr anm. vid str. 8; *sá* står för *sáu.* — Den vanliga tolkningen af orden "*opin var illúð*" är: "begäret var tydligt i gossarnes anleten." Så öfversätta och förklara Kph., Lüning m. fl. Vi tro deremot, att det onda uppsåt, som här visade sig, måste tillskrifvas Völund. Han hade just nu uppgjort planen, huru han skulle döda gossarne, och det är mycket möjligt, att han aflifvat dem derigenom att han låtit kistlocket falla öfver dem, då de betraktade alla i kistan inneslutna skatter. Detta är ett dödssätt, som omtalas i

flere fornsägner. Vare härmed hurusomheldst; det måste dock vara hämndkänsla, som visar sig hos Völund, och icke girighet hos Niduds söner, som framställas så unge, att de icke kunde hafva annat än en barnslig glädje öfver den grannlåt de sågo.

Strofen 20. *Fjöld var þar menja. Fjöld,* f., multitudo; förekommer ofta adverbielt i betyd. *multum.* Ordet tillhör nästan uteslutande det poetiska språkbruket; är beslägtadt med moesog. *filu,* ags. *fela,* nht. *viel,* grek. *πολύς,* o. s. v. — *men,* n., bet. i sing. monile, torques; i pl. opes, divitiæ; inskjuter i böjningen ett *j;* jfr lat. *monile,* ags. *mene,* fsax. *meni,* samt nht. *mangold,* numera användt såsom benämning på åtskilliga vexter; om beskaffenheten af den här brukade genit., jfr Lund, § 58. — *er þeim mögum. mögr,* m., egentl. filius, sedan i allm. puer, adolescens; jfr moesog. *magus, παῖς,* ags. *mæg.* — *sýndisk at væri.* Conjunctivus användes för att uttrycka gossarnes föreställning såsom sådan. Jfr Lund, § 122, a). — *komið einir.* Völund talar. — *annars dags.* Gen. temporis uttrycker tiden, inom hvilken något skall ske. Se Lund, § 67, 1). — *ykr,* dat. dual. af *þit* eller *ið.*

Strofen 21. *Segita.* Den negativa verbalsuffixen kan visserligen tilläggas alla former af verbum finitum, ehuru ytterst sällan till 2 pl., såsom här; med infinitiven kan den icke förenas. Vid förbindelsen af två eller flere nekande leder brukas *-a* eller *-at* i den förste samt *nè* i den eller de följande. — *manni öngum. eingi,* n. *ekki,* finnes både enstående och i förening med andra ord; om dess användning se Lund, § 203, 15. På detta ställe kan man till *manni öngum* antingen ur det föregåends negative *segita* i tanken supplera ett positivt *segit* eller ock anse de båda negationerna förstärkande hvarandra; jfr Lund, § 173. — *fyndit,* i conj., ty yttrandet betecknas blott såsom sådant, utan afseende på det utsagdas öfverensstämmande med verkligheten. — *snemma,* besl. med moesog. *sniumundo, μετὰ σπουδῆς,* fht. *sniumi.* I landskapsmålen finnes *snimma* = nyligen (Ihre). — *kallaði seggr annan.* Man måste här egentligen tänka sig ett *annarr* vid *seggr;* men i det äldre språket behöfver ej *annarr* upprepas för att uttrycka: den ene — den andre; jfr härom Lund, § 203, 13, der stället citeras; samma

förhållande af ömsesidighet kan enklast uttryckas genom blotta upprepandet af substantivet, såsom i denna strofen: *bróðir* (kallaði) *á bróður*. — *göngum baug sjá.* Likasom i moesog. är i isl. 1 plur. imperat. till formen alldeles lik 1 pl. ind., utan att man derföre behöfver antaga ett och samma ursprung för dem båda; jfr LUND, § 117, not. med § 133, a). Möjligheten af 1 pl. imperat. beror derpå, att man tänker sig sjelf emottaga en uppmaning i förening med en eller flere andre. Annars tyckes imperativen, till följd af sjelfva sin natur, böra vara inskränkt till 2 pers. och de germaniska språken hafva också icke bildat någon form för 3 pers., hvarken i sing. eller plur., lika litet som en 1 sing. imperat. Efter *ganga* följer inf. både med och utan *at.* Singularis *baug* är här oväntad, då det nyss förut i str. 20 talats om *fjöld menja.* — Enligt Vilkinasagan hade Völund öfvertalat gossarne att en morgon vid nyfallen snö gå baklänges till smedjan, så att han sedan kunde föregifva, att de hade gått ifrån honom ut i skogen, och bestyrka detta dermed, att deras spår lågo från smedjan.

Strofen 22. *Komu til* etc., jfr str. 19. — *þeir i litu. lita*, ags. *vlitan*, fsv. *lita* = se, tillförse sig, lita på; ännu qvar i bibelspråket ("allas ögon lita till dig, herre"). Af det gamla ordet *lit*, isl. *litr*, färg, utseende, hafva vi sammansättningarne *anlete, ljuslett, rödlett.* — *húna þeirra. húnn*, m., egentl. björnunge, sedan pojke, med en föraktlig bibetydelse; i norskan finnes *hyn* i betydelse af såväl björnunge som näsvis pojke. — *fen fjöturs.* Dessa ord äro svåra att tolka; om *fen*, n., palus, mare, säger EGILSSON till detta ställe: "videtur esse locus depressus in solo officinæ fabrariæ pone ustrinam;" och *fjöturr* anser han här beteckna en del af blåsbälgen: "*fjöturr* de vinculo follis fabrarii, puto, duo illa ligna verticalia, quibus inferior pars follis sustinetur," till följd hvaraf *fen fjöturs* skulle vara en grop under blåsbälgen, der slagg och andra orenligheter samlades. Något annat bevisställe för dessa tolkningars riktighet anför icke EGILSSON; dock bör anmärkas, att Völund enligt Vilkinasagan nedgrof de döda kropparne under smidesbälgen.

Strofen 23. *þær skálar. skál*, f., patera, phiala, har dubbel pluralform: *-ar* och *-ir.* — *und skörum. skör*, f., gen. *skarar*,

pl. *-ar* och *-ir,* capilli, caput; betyder egentligen den yttersta kanten eller randen af något; är beslägtadt med *skera.* — *seldi Niðaði. selja* förekommer i Eddan blott i betydelsen tradere; först senare träffar man det i den betydelse, som är den vanliga i nysv. I vårt nuvarande språk har ordet fått ett ovanligt och troligtvis enstående ljudskifte: *sälja, sålde;* fsv. har i alla formerna *sælia, saldi, salder.* Såväl häraf som af det moesog. och fht. *saljan* synes emellertid, att *å* i *sålde* är ett ursprungligt *a.* — *or augum* ... *sendi hann. or* med dat. betecknar materialet, hvaraf något göres; jfr Lund, § 48. *augum* betecknar här, strängt taget, ögonstenarne. Uttrycket *sendi or augum* bör fattas prægnant i st. f. *gerði hann ok sendi.* Sådana prægnanta constructioner äro icke sällsynta i Eddan: jfr Hamh. 26, Helgakv. Hund. II, 48, m. fl. st. — *jarknasteinn* tolkas af Egilsson med lapis pellucidus, margarita; jfr ags. *eorcnanstán.* — *kunnigri. kunnigr* står här i dålig betydelse: listig, slug, falsk.

Strofen 24. *brjóstkringla,* f., orbicula pectoralis; qvinlig prydnad, medaillon, broche. — *nam at hrósa baugi* = började blifva stolt öfver, förhäfva sig öfver ringen. *hrósa* betyder ursprungligen häfva, höja upp; den dermed förenade dativen betecknar icke alltid föremålet, som prisas, berömmes, utan ofta, såsom här, det hvaröfver man bröstar sig (dat. caussæ). *hrósa baugi* är sål. = *hrósa sèr af baugi.* Jfr Lund, § 34, b) der stället anföres. Det är ett mästerligt drag i sången, att just den ring, som Nidud röfvat från Völund, skulle blifva en yttre anledning till Bödvilds olycka. — Br. Grimm tro, att någonting här bortfallit af innehåll att Bödvild genom någon oförsigtighet skadat ringen: detta tyckes dock vara tillräckligen antydt med orden: *er brotið hafði.* — *þoriga* ... *segja nema* ... Man kan i tanken supplera *manni öngum* el. dyl. framför *nema.* Detta ord är besl. med vb. *nema.*

Strofen 25. *boeti.* Såsom ofta, står här præs. för fut. Jfr Lund, § 108, a) anm. 2. *boeta* betyder dels förbättra, hela, laga, lappa, dels gifva ersättning för liden skada, försona en öfverträdelse; i nysv. är den förra betydelsen öfvertagen af formen *bota,* den senare af *böta;* i munarterna finnes *böta, böta på något* äfven i förra bemärkelsen. — *feðr* och *moeðr* äro biformer till *föður* och

móður. — *sjálfri þèr,* tibimet ipsi; *sjálfr* kan likasom lat. *ipse* rätta sig antingen efter subjectet eller ett annat ord i satsen, allt efter motsatsernes olika beskaffenhet; jfr Lund, § 199, d). — *at sama hófi,* eodem modo; pron. adj. *samr* böjes i isl. både starkt och svagt; i betyd. *idem,* ss. här, oftast svagt. Moesog. *sama* böjes svagt; så äfven det fsv. *sami. hóf,* n., betyder *modus* i allm., men sedan äfven *temperantia.*

Strofen 26. *bar hann hana bjóri. bera* construeras i bemärkelsen superare med acc. obj. och dat. instr. *bjórr,* m., cerevisia, potio medicata et inebrians; ordet är masc. i isl., men fht. *pior,* mnht. *bier,* ags. *beor,* äro alla neutra. Jfr eng.. *beer,* ital. *birra,* fr. *bière.* Ordet betyder ursprungligen korndryck, maltdryck; besl. med moesog. *barizeins, κρίθινος.* — *þvíat hann betr kunni. þvíat* med ind. angifver den verkliga, factiska orsaken; jfr Lund, § 125. *kunna betr,* peritiorem esse, plura callere; egentl. kunna på ett bättre sätt, d. v. s. känna till flere saker. Det comparativa adv. *betr* står här nästan ss. obj. till *kunna;* om dylika talesätt jfr Lund, § 86, anm. 1. — *um sofnaði.* Skalden omnämner ej med uttryckliga ord, att Völund skändade henne: ett vackert bevis på våre förfäders känsla för det passande. — *hefnt. hefna* construeras med genit. till betecknande af den person eller sak, för hvars skuld hämnden utkräfves; med dativus betecknas den, som hämnden drabbar; jfr Lund, § 62; i fsv. kan äfven gen. användas i senare fallet, t. ex. *hæmna þiufs* = hämnas på en tjuf. *Hefnd, hefna* äro möjligen beslägtade med *heipt,* f., odium vehemens, och adj. *heiptugr,* vindictæ cupidus, samt med moesog. *haifsts, ἔρις?* — *iviðgjarnra.* Kph. läser med Gudm. Magnæus *ivið grannra* och öfversätter: neutiquam tenues (ɔ: dolores), men hyser sjelf tvifvelsmål om öfversättningens riktighet. Munch upplyser, att i cod. reg. läses *iviþ giarira,* men anmärker att *ri* kan vara ett förkortningstecken för *rn.* Redan bröderne Grimm hafva texten ändrad till *iviðgjarnra,* en läsart, som sedermera blifvit upptagen af Munch, Lüning och Möbius. Ordet skulle komma af *iviðjarn,* ondskefull; jfr fsax. *inviddi, indwiddies gern,* ags. *invit* (Munch förmodar *iviðja,* trollqvinna, vara beslägtadt). Ett skäl för antagandet af emenda-

tionen är äfven versmålets fordran af tonvigt på *í*, som skall alli-tera mot *a* och *ei*, hvadan man måste läsa ordet såsom ett, enär den tonlösa præpositionen *í* ej gerna kan utgöra hufvudstaf. Detta förslag att afhjelpa svårigheterna är vida mer tillfredsställande än FINN MAGNUSENS gissning, att man bör läsa *í við gjörvra*, d. v. s. "de i skogen (= Ulfdalarne) tillfogade" (nämnl. oförrätter). Häremot strider dock icke allenast det från alliterationslagarne hemtade, nyss omnämnda skälet, utan äfven den omständighet, att Völund med sitt yttrande otvifvelaktigt syftar på knäsenornas afskärande, men detta nidingsdåd skedde, enligt hvad sången otvetydigt gifver vid handen, icke i skogen, d. v. s. i Ulfdalarne, utan först sedan han blifvit hemförd till Niduds boning.

Strofen 27. *vel ek*. Man är oviss om rätta tolkningen. Kph. öfversätter: "opto, ut insistam pedibus," då *vel* anses = *vil*, volo. *Vel* skulle ock kunna vara præs. af *vilja*, hvilket dock ej ger någon tillfredsställande mening. Antager man *vel* = *vil*, så måste det följande *verða ek* etc. fattas såsom en objectsats, tillfogad utan *at*, hvilket kan utelemnas, då conjunctivus användes i satsen; jfr LUND, § 122, anm. 6. Ett annat tolkningsförslag framlägges af EGILSSON: *vel ek* = bene ego! i. e. quod felix faustumque sit! Vanligare är visserligen att finna *vel* construeradt med dativus, men nominativus (= vocativus) användes äfven i utrop; jfr LUND, §. 15. Enligt denna åsigt är *verða ek* att fatta ss. conj. opt.; jfr LUND, § 117. — *á fitjum. fit*, f., h. l. planta pedis, betyder äfven planities, campus, samt limbus in opere nexili, vestis; det är besl. med med *fetill*, m., vinculum; *fat*, n. vestis; moesog. *fetjan*, κοσμεῖν, och *feteins*, f., καταστολή. *verða á fitjum* = *komast á fætr*. — *námu rekkar*. Om dativus vid verba privandi och de olika constructionssätten vid *nema*, se LUND, § 42, b) i slutet. *rekkr*, m., man, kämpe; betyder egentl. lång, smärt menniska; jfr adj. *rekkr, rakkr* = rank, reslig, rask, modig; ordet förekommer ej i prosaiska språket. — *hlæjandi Völundr* ..., *grátandi Böðvildr*. Om præs. part. såsom prædicativ, jfr LUND, § 153, 1); till de der uppräknade verberna kan läggas *hefjask*. Den skarpa motsatsen emellan *hlæjandi Völundr* och *grátandi Böðvildr* är af ett slag, som ofta anträffas

i fornnordiska poesien. Här omtalas icke, huru Völund skaffat sig vingar; antingen måste då något vara förloradt i sången, eller var det (ss. Lüning antager) en allmänt bekant omständighet, som ej behöfde särskildt i sången omnämnas. —*friðils. friðill,* m., amasius; fht. *friudil,* mht. *friedel;* häraf *friðla, frilla,* concubina; jfr moesog. *frijon, ἀγαπᾶν.* Kph. anmärker, att i en cod. läses *fár friðils,* hvilket äfven kunde passa för meningen, ehuruväl Völunds flygt synes här vara den närmaste anledningen till hennes sorg.

Strofen 28. *kunnig kván;* jfr str. 23. — *salgarðr,* m., septum aulæ. Lüning invänder mot denna tolkning, att det var omöjligt för Nidud, som befann sig inne i huset, att samtala med Völund, om han haft sin plats på gårdsinhägnaden: det är dock uppenbart, att Nidud måste tänkas (t. ex. mellan str. 29 och 30) hafva gått ur huset, ty annars kunde han ännu mindre ligga inne i boningen och se, huru Völund sväfvade bland skyarne (se str. 35). — Orden: *en hann . . . hvílask* böra fattas såsom parenthes, och det följande är drottningens fråga till Nidud.

Strofen 29. *ávalt;* se str. 18. — *vilja ek lauss;* tmesis. — *ok minst síz,* emendation i st. f. hdskr. *ec minnzt sízt.* Detta har Kph. ändrat till *ec minnisc sízt* samt öfversätter: "postquam recordor meos filios exanimes." Mot Kph. kan man med skäl invända, att *sízt* (af *síðan es*) i betydelsen *postquam* måste väl stå i början af satsen, som genom detta ord inledes, och att *minnask* construeras med genit. rei. Enligt emendationen äro orden *síz* (eller *sízt*) *mína sonu dauða* ordagrannt = post meos filios mortuos; och *síz* med dylike accusativer är ett fullkomligt analogt språkbruk med det, som omtalas i Lund, § 152, a). — *kell mik;* impersonell construction; *kell* för *kelr.* — *köld eru. kaldr* betyder både kall och förhatlig, förderflig; jfr moesog. *kalds, ψυχρός;* ags. *ceald,* fmnht. *kalt;* nysv. *kyla, kultje* m. fl. — *vilnask* construeras med gen.; jfr Lund, § 62; härledes af *vil,* cupido, libido. — *þess, at ek . . . dœma.* Det neutrala pron. demonstr. indicerar ofta en följande bisats; i st. f. blott infinitivus står här en objectsats med *at* och conj.; jfr Lund, § 137, anm. 1.

Strofen 30. *hvat varð húnum.* I st. f. *húnum* har codex

reg. *sonum,* hvilket strider mot alliterationslagarne. Ändringen är gjord af G. Magnæus. *verða af* = *verða at* eller *verða* ensamt med dat.; jfr Lund, § 14, anm. 2, med § 30, anm. 2.

Strofen 31. *Eiða skaltu . . . vinna.* Eder skulle afläggas antingen vid gudarne eller vid sådana ting, som voro af någon synnerlig vigt i dagliga lifvet; för en hjelte fanns ock intet mera oumbärligt än hans vapen, krigsskepp och häst, vid hvilka föremål Nidud här tänkes svärja. — *mars boegi. marr* är besl. med fht. *marah,* sv. *märr.* — *at þú kveljat . . . nè verir. kvelja* betyder cruciare, necare; i denna tvåledade objectsats brukas på förra stället imperativus *(kveljat* = *kveli-at),* i det senare conjunctivus. Öfvergången från imperativus till conjunctivus innebär intet öfverraskande, då, såsom bekant, flere bristande personer i imperativus ersättas af motsvarande i conjunctivus; deremot synes det vara oförenligt med imperativens natur, att den användes i en osjelfständig sats. Man bör också här anse ordet *at* icke såsom inledande en afhängig sats, utan snarare såsom motsvarande vårt citationstecken; talet öfvergår således plötsligt från oblik form till direct; jfr Lund, § 104, b) 2) med § 133, a) anm. 2. I grekiskan finnas liknande språkbruk, t. ex. *οἶσθ' ὃ δρᾶσον,* äfvensom ὅτι brukas inledande oratio directa. — *þótt vèr eigim.* I concessivsatser brukas conjunctivus nästan utan undantag; jfr Lund, § 126. Om bruket af 1 pl. i st. f. 1 sing. jfr Lund, § 4, a) anm. 3, med § 191, 2. — *þá er þèr kunnið* = sådan, att I kännen henne; derföre att beskaffenheten hufvudsakligen framhålles, nyttjas conjunctivus; jfr Lund, § 129. *kunnið* är conj. och icke partic., såsom Lüning synes förmoda.

Strofen 32. *fiðr þú* = *finnr þú.* — *blódi stokna.* Om denne isl. vid part. præt. så vanlige dativ, se Lund, § 49, anm. 3. — För öfrigt jfr strofen 22.

Strofen 33. Jfr str. 23.

Strofen 34. Jfr strof. 24. *barni aukin;* stället anföres i Lund, § 49, anm. 3. — *einga dóttir;* skrifves vanligen i ett ord; *einga* eller *einka,* unicus, bör skiljas från *einga* af *einn* och *-gi;* ordet antingen sammansättes med ett substantivum eller brukas så-

som oböjligt adjectivum, ehuruväl det någongång kan i gen. heta *einkar,* i dat. *einkum;* jfr Lund, § 86, anm. 2.

Strofen 35. *nè ek þik vilja víta.* Kph. läser efter cod. regius *nè . . . níta,* och öfversätter: "aut cur ego te velim deterius reprobare?" Då man emellertid längesedan anmärkt, att *nè* aldrig kan betyda *aut cur* och *níta* ej finnes förenadt med accus., har man i de följande upplagorna ur en annan handskrift upptagit läsarten *víta* = reprehendere, intentare alicui; med *víta* äro beslägtade moesog. *(veitan) fra-veitan, ἐκδικεῖν;* ags. *vitan,* sv. *vita, tillvita, vite, hæl-viti* m. fl. — *af hesti taki . . ., skjóti.* Völunds häst är de höga molnen. Om den här använde conjunctiven se Lund, § 124. — *at þik neðan skjóti* betyder icke, ss. Afzelius öfversätter, "att han dig neder skjuter," utan "att han här nedifrån kan skjuta dig."

Strofen 36. *Hlæjandi . . . ókátr.* Jfr anm. vid str. 27. — *ókátr* af *ó* neg. och *kátr* = nysv. *kåt,* som i riksspråket numera blott har betydelsen kättjefull, men i dialekterna är = glad, liflig, yster. Grimm sammanställer (gr. II, 51) *kátr* med ett förloradt starkt verbum *kitan, kat, kètun,* (titillare?). Fsv. *kater* finnes ofta i medeltidsskrifter; af samme stam är det i många munarter förekommande *katig, kartig.* Fornspråket har långt flere negativa sammansättningar, sådane som *ókátr,* än det nyare språket, som härmed förlorat icke obetydligt i skönhet och omvexling.

Strofen 37. *meyna bráhvítu.* Högst sällsynt är att i Eddan påträffa suffixartikeln. De flesta ställen, der han här finnes, äro uppräknade af Grimm (gr. IV, 432 ff.) och Lüning (anm. till VöJuspá, str. 27). Då artikeln skall tilläggas en af ett subst. och ett adj. bestående ordcomplex, kan det ske på tre sätt, såsom t. ex. 1) *meyna bráhvítu,* 2) *hina bráhvítu mey,* 3) *meyna hina bráhvítu;* jfr Lund, § 195; den tredje sammanställningen är egentl. fremmande för Eddaspråket. Antalet af de ställen i Eddan, der suffixartikel anses förekomma, kan dock betydligen förminskas, om man gillar Grimms åsigt, att den först uppkommit derigenom, att det artikulerade adjectivet sattes näst efter sitt substantivum; af *mey hina bráhvítu* har sålunda uppkommit *meyna bráhvítu,* hvilket kanske rättare borde skrifvas *mey 'na bráhvítu.* *bráhvítr* = candidis pal-

pebrarum pilis, hvilket ansågs för skönt. — *fagrvariðr* = pulchre ornatus; af *fagr* och *verja*.

Strofen 38. *er sögðu mèr* = "som man sade mig;" om de olika sätt, hvarpå obestämda personen man uttryckes i fornnord. språket, jfr Lund, § 4 a) anm. 4, med § 203, 16) anm. — *sátuð it Völundr*. Om detta språkbruk se Lund, § 4 b) anm. 4.

Strofen 39. *sátu* för *sátum;* jfr Rasks anvisn. till Isländskan, § 273. — *ögurstund,* olycksstund, antingen af *ögr,* n., gravis dolor, eller af *ægr,* terribilis. Egilsson öfversätter ordet felaktigt med *hora brevis*. Misstaget härrör troligen deraf, att *ögurstund* blifvit förvexladt med *öngrstund,* af *öngr,* angustus. — *æva skyldi;* man kan underförstå *vera.* I önskningar, som omöjligen kunna uppfyllas, brukas præt. conj. — *vætr,* moesog. *vaihts,* fht. *wiht,* betyder ursprungligen *något,* men sedan, utan bifogad negation, *intet;* jfr fr. *rien* af lat. *rem.* — *vinna* med dativus betyder motstå, få magt med någon. — De två sista raderna i sången upprepas med ringa förändring.

Völundssägnen har haft en stor spridning icke blott bland Skandinaver, utan äfven bland Tyskar, Anglosaxer, m. fl. I Danmark och södra Sverige hafva funnits och finnas ännu urgamla folksägner om detta ämne. I en år 1598 af Herman Chytræus författad skrift om minnesmärken i Skåne, Halland och Blekinge förekommer en med Didriks-sagan temligen noga öfverensstämmande berättelse om Völund. I en relation från år 1624 af Jens Suendssøn, pastor i Ifvetofta (Skåne), berättas, att "Willands härad i Skåne fått sitt namn efter *Willand,* som skall hafva varit en märklig och konstig smed." Häradet förer efter honom i sitt sigill en hammare och en tång. Willands son Widrik säges vara begrafven på Ederbäcks slätt uti Grydby mark, vestan för Sissebäcks mölla, nära landsvägen, som går till Sölvesborg. Uti Petri Rudbecks Småländska Antiqviteter, författade i början af 1700-talet och förvarade i hdskr. på Kongl. Bibliotheket i Stockholm, handlar enligt Hyltén-Cavallius hela 15:de capitlet "om den konstige *Werlan Smed,* des huus

och Smidia, med flere Allatorpa Antiqviteter." Nidud kallas af allmogen kring Allatorp "*Alle* den andre." Äfven uti Joh. Thomæ Agrivillensis Burei *Monumenta Uplandica,* samlade åren 1635—38 (i hdskr. på Kongl. Bibl. i Sthlm), förekommer en berättelse om *Weland Smed.* Allt detta visar, att sägnen om Weland och hans son Widrik varit ganska utbredd i vårt land, och berättelserna om dem äro icke ännu försvunna, om de än ej hafva samma friskhet och färg, som de uppteckningar vi ega i behåll från 16 och 17 seklerna.

Raszmann har fästat uppmärksamheten på den påfallande likheten emellan flere drag i Völundssagan och några af den classiska forntidens myther. Såsom Prometheus är Völund fjettrad; såsom Hefaistos förlamad. Öfverensstämmelsen emellan namnen *Vulcanus* och *Vilkinus,* Völunds farfar, har ock blifvit anmärkt. Likasom Daidalos hålles han fången, men flyger bort ur sin fångenskap. Vi hafva redan jemnfört labyrinthen med *Völundarhús.* Denna likhet emellan de classiska och de skandinaviskt-germaniska folkens traditioner kan icke vara helt och hållet tillfällig; måhända är den enklaste förklaringen att antaga, att hos det urfolk, från hvilket såväl Greker och Romare som Germaner och Skandinaver härstamma, dessa grunddrag i sagan förefunnits, men att de sedan blifvit fortplantade, utbildade och förändrade på olika sätt, hvilken omgestaltning dock icke hindrar oss att finna spridda likheter och öfverensstämmelser emellan de båda folkgrenarnes fornsägner.

Helgakviða Hjörvarðssonar.

Med ofvannämnde sång öppnas sagokretsen om Völsungar och Niflungar. Det är dock endast Eddan, som har något att berätta om Helge, Hjörvards son. Völsungasagan vet ingenting om honom, ehuru hon upptagit det hufvudsakliga innehållet af de båda andre Helgesångerne. Några hafva oriktigt i sångens öfverskrift gifvit Helge tillnamnet *Haddingjaskati* = Haddingarnes konung eller höfding; andre kalla honom *Haddingjaskaði* = Haddingarnes skada, förstörare (Grimm anser dock, att formen *Haddingjaskaði* är likbetydande med *-skati*). I den genealogiska skriften *Fundinn Noregr* omtalas *Helgi Haddingjaskati* bland höfdingarne öfver Haddingdalen och Thelemarken. Den anmärkning, som göres i slutet af Helgakviða Hundingsbana II, att Helge (Hundingsbane) blifvit återfödd såsom Helge Haddingaskate, har föranledt, att man i några yngre handskrifter och sedan i några upplagor af Eddan ansett Helge Hjörvardsson såsom fullkomligt identisk med Helge Haddingaskate. Framställningen af Helgesagan gifver dock vid handen, att hjelten framträder i tre skepnader: först såsom Helge Hjörvardsson, sedan som Helge Hundingsbane och slutligen som Helge Haddingaskate. De sånger, som behandlat hans tredje framträdande, äro nu förlorade, och vi veta om dem ej mera än namnet: Karasångerne.

Simrock antager, i likhet med andre tyske forskare, att denne sången är en temligen osjelfständig, rent nordisk tillsats till den öfrige sångcykeln om Helge. Sångens uppgift angifves vara "die aneignung der beiden andern Helgilieder, deren deutscher ursprung wahrscheinlich ist, zu vermitteln." Då sångerne om Helge Hundingsbane

tillvunnit sig ett allmänt och välförtjent bifall i norden, skulle såväl detta qvädet som de nu förlorade Karadikterna hafva uppstått såsom osjelfständiga efterbildningar af de förstnämnde. Förbindelsen emellan sångerne anses ock vara så lös, att den ej beror på något annat, än det, att Helge Hjörvardsson säges i första dikten blifva på nytt född såsom Helge Sigmundsson och att denne i sin ordning skall återfödas såsom Helge Haddingaskate. Vidare anses namnen Sigarsholmr, Sigarsvöllr, Warinsey och Frekasteinn vara lånade från de andra Helgedikterna. Valkyrian Svávas förhållande till Helge skulle vara en efterhärmning af Sigruns till Helge i de båda andre sångerne; Atles, af Helge fortsatta, ordvexling med Hrimgerd påstås vara ett echo af Sinfjötles träta med Gudmund, o. s. v. Andra namn, såsom Glasislundr, äro lånade från Gudasagan, äfvensom Hrimgerds förvandling i sten påminner om slutet i Alvismál. Deremot kan Simrock icke undgå att erkänna, att sången har många egendomliga drag, som man förgäfves söker att finna på andra ställen. Hit hörer den i diktens början omtalade fogel, som betingar sig altare och guldhornade kor, om han skall förskaffa konungen Sigrlinns hand. Helges stumhet, till dess han af valkyrian fått namn och namnfäste, är äfven utan motsvarighet i de andre Helgesångerne; Hrimgerds ordstrid är också af helt annan art än Sinfjötles, och slutligen Hedins förhållande till Helge samt dermed förknippade omständigheter är något så uteslutande charakteristiskt för denne sången, att i de båda andre ej ens något liknande kan upptäckas. Efter öfvervägande af allt detta, synes det vara nog vågadt att anse Helgakviða Hjörvarðssonar såsom en svag efterhärmning af de andra, efter förmenande till sitt ursprung tyska, dikterna. Och derföre att i tyske sånger och sägner intet finnes, som motsvarar detta qvädet, kan man väl ej följdriktigt sluta, att sången har nordiskt upphof, ty man anser ju de andre Helgesångernes tyska ursprung sannolikt, fastän man äfven af detta senare moment i Helgesagan förgäfves söker ett spår i tyska berättelser. Vi vilja dock ej här inlåta oss på undersökningar om sångens tyska eller nordiska härkomst, utan inskränka oss till dessa påståenden: att Helgesagan skildrar tre olika uppenbarelser af hjel-

ten; att denne sången framställer hans första uppträdande; att berättelsen om hjeltens pånyttfödelse icke är uppfunnen för att bilda ett lögligt sammanhang emellan sagans tre momenter utan grundar sig på en urgammal tro hos våre förfäder, hvilken de hade gemensam med andra forntidens folk; att till följd af detta antagande påfallande likheter rimligen kunnat väntas emellan de olika dikterna och att det snarare varit förunderligt, om sådana icke funnits; att Helgakviða Hjörvarðssonar har tillräckligt många egendomliga drag för att anses såsom en sjelfständig dikt; och slutligen att, om den i poetiskt afseende vore osjelfständig och underhaltig, den äfven varit oduglig till att hos nordboerne "förmedla tillegnandet af de båda andre Helgesångerne," och att den således ej kan vara diktad i detta ändamål.

Innehållet i sången är i korthet följande: Hjörvard, en konung i Norge, friar genom Atle, sin Jarls son, till Sigrlinn, kung Svafners dotter. Då Atle återvändt med ett afslag, besluter Hjörvard att sjelf begifva sig dit, åtföljd af Atle. Emellertid hade Hrodmar, en annan bortvisad friare, dräpt Svafner och härjat hans land, men Sigrlinns fosterfader hade gömt henne i en aflägsen boning, der Atle dock fann henne. Hjörvard äktade henne sedan och hade med henne en son, som var stum och utan namn, tilldess valkyrian *Sváva* gaf honom namnet *Helge,* hvarjemnte hon förskaffade honom ett segerbringande svärd. Helge hämnas derefter på Hrodmar sin morfaders död och utförde många hjeltebragder. Han dödar sedan jätten Hate, hvars dotter Hrimgerd genom trolldom vill tillintetgöra Helge och Atle, men som sjelf, öfverraskad af den uppgående solen, förvandlas till sten. Derpå äktar han Sváva, som dock förblifver valkyria. Slutligen skildras, huru Helges halfbror, Hedin, som vistades i Norge, blef så förhexad, att han svor vid Bragebägaren att ega sin broders hustru. Slagen af ånger och samvetsqval gick han till Helge och berättade för honom sitt löfte. Helge vredgades ej, utan tröstade honom dermed, att han säger sig ana sitt slut i en nära förestående strid med Alf, Hrodmars son, hvarest ock Helge stupade. I sina sista stunder bad han Sváva gifta sig med Hedin, men hon hade lofvat att aldrig förena sig med

någon annan. Helge och Sváva blefvo sedan återfödde, han såsom Helge Hundingsbane och hon såsom Sigrun.

Kph. indelar sången i tre afdelningar: I) str. 1—11, om Helges härkomst och uppvext; II) str. 12—30, episoden om Hrimgerd; III) str. 31—43, om Hedin och Helges död. Den tredje afdelningen anses vara en fortsättning af den första. Lämpligare synes SIMROCKS indelning vara: I) str. 1— t. o. m. orden "Atli Álofar" i prosan mellan 5 och 6 str.; om Hjörvards frieri till Sigrlinn; II) från sistnämnda ställe till str. 10; Helge erhåller namn och namnfäste; III) str. 10—30, om Helges krigståg och den derunder inträffade striden med Hate och Hrimgerd; IV) str. 31—43, om Hedin och Helges död. Flere hafva antagit, att sången är sammansatt af fragmenter af ursprungligen olika dikter. Den omständighet, att flere olika episoder skildras i ett och samma qväde, kan ej vara tillräcklig grund för detta antagande, lika litet som versmålets olikhet ovilkorligen talar emot sångens ursprungliga enhet.

Inledning. *Hjörvarðr* = gladii custos, af *hjörr* och *vörðr* eller *varðr*, besl. med *verja*; hans rike låg i det nuvarande Norge. — *Álfhildr* = Alforum bellona. — *Héðinn* = pellitus; beslägtadt med *héðinn*, m., tunica pellicea; kämparne voro stundom klädde i varg- eller björnhudar. Namnet *Héðinn* angifver alltid någonting krigiskt; i omskrifningar brukas det synnerligen ofta att uttrycka krig, vapen o. dyl., t. ex. *Héðins kván* = striden; *Héðins veggr* skölden, o. s. v. Det var denne Hedin, som aflade det olycksaliga löftet att äkta Sváva. — *Særeiðr* uppgifves af Kph. såsom bildadt af *sær*, haf, och *reiður*, "en feminin benämning på åtskillige fiskar, hvilken förmodligen är hemtad af deras rödaktiga färg;" men hvaraf detta *reiður* egentligen skulle härledas, är icke angifvet. I nomina propria förekommer ofta sammansättningsstafvelsen *Sæ-*, till ex. *Sæmundr, Sæfinnr, Sæhrimnir* m. fl. — *Humlungr* och *Hymlingr* äro båda bildade af *Humle*, en (Hunnisk) benämning på furste; ändelserna *-ungr* och *-ingr* beteckna härkomst, ättledning; den senare ändelsen förorsakar naturligen omljud. — *Sinrjóð* förmodas vara

= *Sýnrjóð* = aspectu vel facie rutilo." — *þess heit strengt at eiga.* Innehållet i pron. demonstr. bestämmes närmare genom den följande infinitiven med *at;* i st. f. infinitiven kunde stått en objectsats i ind. eller conj. Se Lund, § 138. — *Svafnir* härledes af *svefja,* sopire. Han var konung i Svávaland, som enligt skaldens föreställning tyckes hafva varit beläget antingen i södra Norge eller sydvestra Sverige. — *Sigrlinn,* enl. Kph. = segrens källa; men *linn* i betydelse af *lind,* f., fons, aqua, är tvifvelaktigt. — *Iðmundr,* Edmund, Emund; härledes af *ið,* f., göromål, arbete, och *mundr,* m., mannens köpeskilling för sin brud. — *Atli* är beslägtadt med adj. *atall,* strenuus, acer; det är samma namn som *Attila* och *Etzel* i Nibelungen Lied. — *Fránmárr* = vir splendidus; beslägtadt med *fránn,* nitens, och *marr (mærr),* illustris. — *fóstri* betyder både fosterfar, fosterson och fosterbror. — *Álof;* betydelsen dunkel; femininform till masc. *Olafr, Olof.* Den yngsta formen på qvinnonamnet är *Oluf,* ännu i bruk bland allmogen i södra Sverige. — *meyjar var synjat;* impers. construction med genit.; jfr Lund, § 62. I betydelsen *beröfva* har verbet gen. rei och dat. pers. Verbet *synja* ställes i förbindelse med *Syn,* dörrvakterskan i Valhall. Härom upplyser Gylfaginning (c. 35): "*Syn, hon gætir dura i höllinni, ok lykr fyrir þeim er eigi skulu inn gánga, ok hon er sett til varnar á þingum fyrir þau mál er maðr vill úsanna; þvi er þat orðtak, at syn sè fyrir sett, þá er maðr neitar.*" — *limunum; limar,* f. pl., grenar; ordet finnes ej i sing., såvida man ej ss. sådan vill anse *lim,* n., som dock betyder totaliteten af grenar och löf på ett trä. — *kvakaði* är ett onomatopoetiskt ord. — *lýddi. lýða* eller *hlýða,* höra, hörsamma, har flere slägtord i svenskan; t. ex. *lyssna,* bildadt af *lyss* = *lyds,* præt. af *lydas,* som är reflexivet af *lyda.* Detta är dock en temligen ung bildning, enär ordet först i senare tider upptäckes i skrift. Jfr för öfrigt isl. *hljóð,* fsv. *liuþ,* moeseg. *hliuþ,* ἡσυχία, stilla uppmärksamhet.

Strofen 1. *meyna fegrstu.* Jfr anm. vid Vkv. 37, och Lund, § 195. — *í munarheimi* bör ej närmast hänföras till *meyna fegrstu,* utan till *sáttu;* "såg du S. i det glada, lyckliga hemmet?" Några uttolkare hafva felaktigt ansett *í munarheimi* såsom en bi-

4*

bestämning åt superlativen *fegrstu* samt öfversatt: "såg du S., den fagraste mö på den fagra jorden?" Men *munarheimr* brukas otvifvelaktigt både här och ännu tydligare i str. 42 att beteckna det angenäma, lyckliga barndomshemmet, och förekommer ingenstädes, der man med bestämdhet kan påvisa den andra betydelsen, som väl också är uppfunnen endast för att göra Sigrlinns fägring så superlativ som möjligt. Br. Grimm och Simrock fatta ordet ss. nom. propr.; det är bildadt af *heimr,* m., domicilium, och *munr,* m., voluptas, arbitrium; detta *munr* kan närmast sammanställas med verbet *muna,* volupe esse, likasom *munr,* animus, närmast öfverensstämmer med verbet *muna,* recordari. Alla dessa ord äro sinsemellan beslägtade; grundbetydelsen hos verberna synes vara *mena, minnas* (äfvenledes beslägtade ord); jfr moesog. *munan,* λογίζεσθαι, *gamunan,* μιμνήσκεσθαι. — *hagligar. hagligr* förhåller sig till *fagr* såsom lepidus till pulcher. — *gumnum þikkja. gumi,* m., pl. *gumar* och *gumnar;* ordet är qvar hos oss i mansnamnet *Gumme* och i *brudgumme.* Af *gumi, gume,* har till följd af fornsvenskans benägenhet att efter *m* inskjuta *b,* uppstått en form *gumbe,* hvaraf åter genom assimilation, ehuru i olika riktning, bildats formerna *gumme* och *gubbe.* Mot *gumme* svarar fem. *gumma;* det *gubbe* motsvarande fem. *gubba* är hos oss obrukligt, men finnes i Estsvenskan. Jfr str. 23. *þikkja;* jfr moesog. δοκεῖν, fht. *dunkjan,* nht. *dünken,* ags. *þincan,* eng. *think.* — *Glasislundr,* den lysande lunden; *Glasir* var enligt Snorra-Edda en lund framför Valhalls portar, hvars trän hade löf röda som guld.

Strofen 2. *ef mik vildi;* jfr Lund, § 118. — *kýs ek;* skulle egentligen varit coordineradt med *ef vildi* ..., men har nu blifvit i grammatiskt hänseende sjelfständigt. Uttrycket är således anakoluthiskt. Verbet *kjósa,* som har många skiftande former, är beslägtadt med moesog. *kiusan,* δοκιμάζειν, ags. *ceósan,* eng. *choose,* fr. *choisir.* Ordet skrefs hos oss fordom *kjusa* och finnes så skrifvet i bibeln (Es. 44, 20; Gal. 3, 1) och ännu i skrifter från början af detta århundradet. Sedan har skrifsättet *tjusa* blifvit herrskande. Ursprungliga betydelsen är utvälja; sedan hålla af, smeka, göra någon kär i sig, tjusa, förtjusa. I betydelsen förtrolla förekommer

det ofta. Besl. äro nht. *kosten* samt sv. *vilkor.* En annan medeltidsform *kesa* finnes i många landskapsmål. — *þaz* = *þat es* = *þat er; es* är den äldre formen af relativet; denna förenas ofta med demonstrativet till ett ord, hvilket aldrig är händelsen med formen *er,* som endast genom aphæresis kan förkortas.

Strofen 3. Derföre att Atle i sitt svar så väl undantager allt lefvande från det, hvaribland fogeln skulle göra sitt urval, har man ansett denne såsom en ond ande, samt påmint derom, att i tyska folksagor djefvulen framställes såsom en fogel, likasom i danska visor det talas om en efter menniskokött begärlig "valravn." Andre förmoda, att det är någon guddomlighet, som antagit fogels skepnad för att på detta sätt förskaffa sig tempel och altaren. — Om ordet *fylkir* upplyser Snorra-Edda: "fyrir því er fylkir kallaðr konúngr, at hann skipar í fylkíngar herliði sínu." — *fylkis brúðir,* ... *brúðir þær.* Detta är icke, såsom br. Grimm m. fl. förmoda, ett "episkt" upprepande af samma sak; med de förstnämnda menas i allmänhet de i konungens gård befintliga qvinnorna med undantag af konungens hustrur, som särskildt äro betecknade med orden: *þær er buðlungr á.* — *kaupum saman;* 1 pl. imperat. *kaupa saman* betyder göra en öfverenskommelse, ett accord. — *kynni,* n., character, consuetudo; ordet är i nysv. nästan ur bruk med undantag af sammansättningen *okynne.*

Strofen 4. *Hof* ... *hörga.* Dessa ord följas ofta åt. *Hof,* n., gudahus, tempel (betyder äfven håla, grotta; jfr ags. *hofe,* domus, ædes, spelunca). Nysv. *hof,* konungaboning, är samma ord; i forna tider, då konungen äfven var öfversteprest, hade ordet båda bemärkelserna. *Hörgr* betyder en antingen af menniskohänder eller naturen inhägnad plats, utan tak. I desse hörgar funnos altaren eller stenar, som, då offer der anställdes, beströkos med blod. — *gullhyrndar kýr.* I Hamarsheimt, str. 23, omtalas guldhornade kor, som jätten Thrymer låter framföra; möjligen hafva hornen blifvit så prydda vid offer och högtider (jfr Homeri Odyss. 3, 426). Enligt Lüning förekomma liknande plägseder ännu i Westfalen vid högtidligheter, ss. bröllop o. d. — *gramr,* skalde-

namn på konung, betyder egentligen grym. — *dðr . . . foeri,* jfr Lund, § 128. — *tíðindi.* n. pl., af *tíðr,* creber, solitus.

Strofen 5. *Höfum erfiði.* Præsens historicum utbytes längre fram i str. mot præt. — *erfiði,* n., arbete; fsv. *arviþi, arvuþi, ærvuþi;* arbeta heter på gammal svenska *arfvoda;* nysv. *arbeta* är af tyskt ursprung. Arfvode betyder numera ersättning för arbete. — *örindi,* n., = *erindi;* här menas ej sjelfva ärendet utan ärendets uträttande. — *mara þraut óra,* impersonell construction med accus.; Lüning har i gloss. till detta ställe oriktigt hänfört ett subst. *þraut,* f. — *órr;* biform till *várr,* närmare det eng. *our.* — *urðum vaða. verða,* brukadt auxiliärt med en infin., med eller utan *at,* uttrycker nödvändighet; jfr Lund, § 136, b) anm. 2. — *Sæmorn,* f., namn på en annars okänd flod (Eg.). Kph. fattar det ss. appellativum och anser det möjligen komma af *sær,* mare, och *mór,* limus, då det skulle kunna återgifvas med "vada limosa." Ettmüller vill utesluta dessa två raderna, emedan de göra strofen oregelbunden i metriskt afseende. — *goeddrar. goeða* (af *góðr*), bonum dicere, laudare; bonum facere, ornare muneribus (Eg.).

Prosan emellan str. 5—6. *annat sinn.* Ordet *sinn* (moesog. *sinþ*), förekommer äfven i fsv., der jemnte denna formen äfven *sinni* förefinnes; det qvarstår i *någonsin,* troligen felaktig form för det gamla *nokot sin,* och i adv. *sinom.* I Danska räkneord träffas det äfven. — *jóreykr,* af hästhofvar upprördt dam; isl. *jór* är samma ord, som fsax. och fht. *ëhu* (*jo* är ett försvagadt äldre *iu,* och i isl. har *h* fallit bort); för fht. *ëhu* förutsätter Grimm ett moesog. *ïhus* eller *aíhvus,* som fullkomligt motsvarar det lat. *equus.* — *gætti.* Äfven i fsv. finnes ett svagt verbum *gæta* i betydelsen custodire; finnes ännu i åtskilliga munarter, ish. i norra Sverige, i bemärkelsen vakta betande kreatur. I detta verbet och deraf härledda ord uttalas *g* hårdt i landskapsmålen. Ordet är tvifvelsutan befryndadt med starka verbet *geta.* — *ok var sofnaðr. Ok* har här, såsom ofta, adversativ bemärkelse; detta kan inträffa, antingen ett negativt uttryck går förut eller icke; jfr Lund, § 156, anm. 2. I afseende på ordets etymologi, se Lund, sid. 403, noten 1). — *braut,* en adverbielt brukad acc. sing.; jfr Lund, § 27. Ordet är besl. med

brjóta och betyder bruten väg; genom metathesis är den nysv. formen *bort* bildad. — *arnarlíki.* Fránmarr valde örnehamn för att komma i besittning af örnens skarpa syn och sålunda på långt håll se fiendens ankomst och de faror, som hotade Sigrlinn. *örn,* m., gen. *arnar,* pl. *ernir;* äfven finnes en svag form *ari.* Jfr fsv. *arn* och *örn,* fht. *arn,* ags. *earn;* det tyska *aar* eller *are* är numera föråldradt och i stället brukas *adler,* sammandraget af *adel-aar,* ädel-örn. — *fjölkyngi,* egentligen mångkunnighet, sedan trolldom, giftblandningskonst. Fsv. är fattig på sammansättningar, som motsvara de isl. med *fjöl-* bildade. — *biðill,* m., procus; af *biðja.* — *þögull,* taciturnus; af *þegja.* Af den äldre formen *þagall,* hvars femininum ljuder *þögul,* är bildadt ett nytt adjectivum *þögull, þögul, þögult.* Eddan föredrar dock formerna på *-all,* såsom *atall, þagall,* för *ötull, þögull.* — *göfugligr,* längre form för *göfugr;* af verbet *göfga,* spectabilem facere, ornare, besl. med *gjöf,* donum. Ändelsen *-ugr* betecknar en inre eller yttre egenskap; derföre *göfugr,* ornatus, præclarus. Det häraf bildade *göfugligr* har samma betydelse; annars brukar ändelsen *-ligr* innebära något förringande eller klandrande, i det att den uttrycker antingen blott en likhet, ett närmande till något, eller en möjlighet; i några ord, t. ex. *heilagligr, göfugligr,* märkes icke ändelsens depraverande betydelse.

Strofen 6. Med denna strof börjar sångens andra afdelning. — *hringum ráða,* divitiis potiri. Att *h* i forna tider uttalats mycket starkt aspireradt, nästan såsom *k,* ses af sådana dubbla former som *hringja* och *kringja, hringr* och *kringr;* samma uttal har ej varit fremmande för svenskan, hvilket visas af *ikring, omkring, kringla* m. fl. — *ríkr rógapaldr* = mäktige krigs-apel; *róg,* n., smädelse, baktal, strid; *apaldr* är masc. liksom det norska *apall.* I fsv. finnas formerna *apald* och *apuld,* båda feminina, liksom nysv. *apel.* Metaforer, hemtade från masculina tränamn äro mycket ofta förekommande. — *nè* = aut. Partikeln har icke förlorat sin negativa betydelse och kunde äfven här öfversättas = "ej heller," emedan det föregående *síð mundu* är = *muntattu.* Jfr Lund, § 170, anm. 2, der stället anföres. — *Röðuls-vellir,* campi aprici; solens fält. Man är oviss, om uttrycket bör anses ss. nom. propr.

eller appellativum. Då i slutet af sången en liknande benämning förekommer, är det väl att anse ss. nom. propr. Kph. anser ej osannolikt, att man borde läsa: *refils vellir* = seglets vallar = skeppet. Fattar man *Refill* såsom namn på en sjökonung, skulle *Refils vellir,* Refils fält, kunna vara en omskrifning på hafvet. Båda dessa förslag gifva god mening, men ändring af läsarten är här icke nödvändig. — *örn gól arla.* Stället är af de fleste tolkare missförstådt. Man har fattat det så, att en örn skulle hafva för Sváva sagt det hon nu i sin ordning förkunnar för Helge; man har derföre öfversatt: "så qvad arla örnen" (Afzelius). Utan tvifvel böra orden, såsom Lüning först har visat, uppfattas såsom ett parenthetiskt inskjutet ordspråk: "örnen sjöng (sjunger) tidigt." Meningen är, att den, af hvilken något stort kan väntas, ej får gå stum länge. Præteritum kan på detta sätt användas för att beteckna det, som brukar ske, upprepade handlingar, o. s. v.; jfr Lund, § 109, anm. — *gjaldir,* præs. conj. af *gjalda.* De fyra verberna *gjalla,* resonare, *gjalda,* præstare, *bjarga,* tueri, och *skjálfa,* tremere, hafva i præs. ind. sing. vocalen *e,* men i de öfriga præsensformerna (med undantag af 1 pl. ind.) *ia,* likasom i inf. — Innehållet i strofen är: det är ej nog att visa ett käckt mod; det tillhör äfven en hjelte att tala visligen. Talets gåfva värderades synnerligen högt af de gamle: det var den store talaren (*fimbulþulr;* jfr Hávamál, 79, 143, ed. Lün.), som lärde Odin visdom.

Strofen 7. *Helga nafni. Helga* är gen. epexegeticus; jfr Lund, § 58, anm. 4. — *nafnfesti.* Med namngifningen följde vanligen en gåfva. Se Helgakv. Hund. I, 8, och Ol. Tryggv. Saga (Heimskr.) cap. 90. — *brúðr* användes både om gifta och ogifta qvinnor; här synes det dock vara användt icke utan anticipation på det kommande. — *bjartlituð;* blond, ljus hy ansågs för skönt; jfr Völundarkv. str. 5. — *bjóða ræðr. ráða* periphrastiskt med inf. uttrycker början af en handling. — *atkvæði* skulle fullkomligt motsvaras af nysv. *tillmäle,* såvida ej detta ord fått en calumniatorisk bibetydelse. — *nema* uttrycker den blott tänkta exceptionen och construeras derföre vanligen med conjunctivus; jfr Lund, § 118, anm. 2. — Den mythiska enheten mellan Helge Hjörvardsson och

Helge Hundingsbane framgår äfven deraf, att det omtalas huru de fingo namn och namnfäste.

Strofen 8. Afhemtandet af svärd ur grafvar och andra gömställen omtalas ofta i kämpevisorna och sagorna; se t. ex. Herv. saga cap. 7, der Hervör väcker sin fader Angantyr ur dödssömnen och tilltvingar sig svärdet Tirfing. — *fjórum fœra . . . öllum betra.* Den förre dativen uttrycker, huru mycket under femtio svärdens antal var (dativus proportionalis); den senare ersätter ett uteslutet *enn.* Jfr Lund, § 50, anm. 3 & 4, med § 88; han anser båda dessa användningarna af dativus såsom ursprungligen en och samma, hvilket äfven haft till följd en förvexling af språkföreteelserna, såsom då han på förstnämnda stället anför begge desse dativer ss. exempel på dat. proport. — *vígnesta böl. vígnest* = stridens medaillon: af *víg,* n., vibratio gladii, pugna (af isl. *vega;* jfr sv. *envig),* och *nest, hist, nisti,* n., lunula (egentl. en med häktor eller spännen försedd liten rund skifva; *nesta* = häkta ihop, sy ihop; i skånska dial.); stridens bröstsmycke = skölden; sköldens olycka = svärdet.

Strofen 9. *í hjalti.* På svärden voro tu hjalten (hit efra ok hit neðra); mellanstycket emellan dem båda kallades *meðalkafli* och klingan het *brandr.* — *ógn,* f., terror; står här i activ betydelse; besl. med moesog. *ogan,* isl. *óttast,* sv. *aga.* — *þeim er eiga getr* = för den som gitter sätta sig i besittning deraf. — *með eggju;* jfr Lund, § 73, II, c). — *dreyrfáðr,* cruore illitus, af *dreyri,* m., cruor, samt *fá,* pingere. *Dreyri* betyder, liksom lat. cruor, blod, som rinner ur kroppen; vb. *dreyra* = manare. I *dreyri* och *dreyra* har *r* inkommit i st. f. *s* (liksom *vera* för *vesa, kuru* för *kusu,* o. s. v.), såsom man finner af moesog. *driusan,* πίπτειν, ags. *dreosan,* dan. *drysse* = falla ned litet i sender; i sv. munarterna finnes *drösa, dråsa* = nedfalla ymnigt; ordet brukas vanligen om säd: "säden dråsar;" häraf subst. *dråse,* m. (moesog. *drus,* m., πτῶσις) = sädeshög, ännu qvarliggande på logen. Ihre förmodar, att *rusa* (falla hastigt ned) är samma ord, och att således ett *d* fallit bort framför *r.* *fá* betyder egentligen göra brokig, såsom synes af moesog. *filu-faihus* πολυποίκιλος, fht. *féh,* ags. *fáh,*

multicolor. — Man får ej här antaga, att en orm verkligen låg bredvid svärdet, utan klingan sjelf liknas vid en orm. — *valböst,* f. Om detta ord känner man intet annat med visshet, än att det måste betyda en del af svärdet. Kph. öfversätter: capuli apex, samt anför i en not: *valböst* = cædis eminentia, i. e. scutula capularis; dan. *Stikplade.*" GUDM. MAGNÆUS anför i en not till Egilssagan, cap. 82 (= cap. 81 i Arna-Magn. ed.), att *valbaust* möjligen kan betyda *ictus funestus* (af *beysta,* ferire). EGILSSON säger: "puto sic appellari fastigatam gladii partem anteriorem, a summo dorso mucronem versus procurrentem, in gladiis unam tantum aciem habentibus." Såväl häraf som af hans uppgifter under orden *böst, bust, byst,* synes tydligt, att han sammanställer *valböst* med *bust,* f., fastigium, och ingalunda med *bust,* f., piscis species, såsom LÜNING föregifver, och att EGILSSON sålunda icke har någon del i LÜNINGS tolkning: "*valböst* = todesfisch, d. i. schwert." — *Eylimi* är säkerligen någon annan än den i Sinfjötlalok omtalade Sigurds morfader. — *reið lopt ok lög.* Om desse accusativer, jfr LUND, § 27, 1). Man bör i detta uttryck ej förbise alliterationen, hvilken ej var inskränkt blott till den egentliga poesien, utan äfven användes i ordspråk, lagformler o. d. Man kan öfversätta: "rida vind och våg." — *orrusta,* f., pugna; bildadt af ett förstärkande *or, ur,* och *rósta,* f., tumultus.

Strofen 10. *fólks oddviti,* aciei coryphæus; *oddviti* är bildadt af *oddr,* 1) cuspis, 2) princeps, och *vita,* vergere in aliquam partem; bet. således en, som går i spetsen. — *frægr,* celeber, inclitus; besl. med moesog. *fraihnan, ἐπερωτᾶν, ga-fraihnan, ἀκούειν,* ags. *fregnan,* fnht. *fragen,* isl. *fregna, fregn,* sv. *fråga, frägda,* o. s. v. — *eldr,* m., ignis; betecknar här krigets härjningar; ordet är troligen beslägtadt med det i våra landskapsmål bibehållna *ala,* gignere, nutrire. I folkspråket säges *ala* om uppflammande eld. — *en þeir.* I stället för en coordinerad sats kunde här stått en relativsats. — *angr,* m. och n., har här activ betydelse. Ordet har i fornspråket vidsträcktare sfer än nysv. *ånger.* — Helges förebråelse afser ej blott Hjörvards krigståg mot sådane, som honom intet ondt gjort, utan äfven hans underlåtenhet att hämnas Svafnir.

Strofen 11. *niðjar. niðr,* m., cognatus; jfr moesog. *niþjis,* *συγγενής*, ags. *nefa, nift,* eng. *nephew,* nht. *neffe, nichte,* lat. *nepos, neptis.* I fsv. finnes ej någon stark nom. sing. *niþer,* utan den svaga formen *niþi.* Ordet har nu försvunnit ur skriftspråket. — *sjásk,* egentl. se sig omkring af fruktan; vara rädd. Efter denna strofen berättas, huru Helge drap Hate och den deraf föranledda trätan med Hrimgerd. — *lágu skipum;* stället anföres hos LUND, § 51. — *Hrímgerðr* är bildadt af *hrím,* n., pruina, och den i qvinnonamn vanliga ändelsen *-gerðr.*

Strofen 12. I afseende på versslaget bör anmärkas, att det i denna tredje afdelning af sången är *ljóðaháttr,* några få oregelbundna ställen frånräknade. — *höldr* härledes af *halda,* tenere. Om ordets betydelse upplyser Snorra-Edda: "höldar eru búendr, þeir er gildir eru af ættum ok rèttum fullum." — *skjöldum er tjaldat;* sköldar voro så lagde öfver mellerste delen af skeppet, att kanten af den ene täckte kanten af den andre, hvilket annars betecknas med *skara skjöldum;* i st. f. sköldar begagnades äfven tält till beredande af skydd mot väder och vind. — *yðrum* uteslutes af ETTMÜLLER, emedan det förstör metern. Han läser då i en rad: *skjöldum er tjaldat á skipum* och får sålunda äfven den förste helmingen att vara bildad efter *ljóðaháttr.* — *fátt.* Orden *fátt, lítt, sjaldan* innebära ofta en litotes. — *nafn konungs.* För att kunna utöfva sina trollkonster mot Helge behöfde Hrimgerd veta hans namn; han lät henne veta det, emedan skeppen voro genom jern förvarade mot trolldom.

Strofen 13. *vinna grand,* cladem adferre. Ehuru svenskan i motsats mot isländskan vanligen behåller *v* framför *o, u, y, r,* finnes dock i Dalmålet part. præt. *onnin* af *vinna,* motsv. isl. *unninn.* *grand,* n., noxa, af *granda,* nocere; orden återfinnes i landskapsmålen: "det gör mig intet grand;" "det är litet, som grandar." Af samma ursprung är adjectivet *grann,* som egentligen betydt nogräknad, småaktig, såsom det synes af *granntyckt, noggrann, grannlaga* m. fl. — *járnborgir;* antingen var skeppet på något sätt med jern befästadt, eller kan man anse, att härmed åsyftas de jernklädde stridsmännen. — *oss fálur fara. oss* är dativus; jfr LUND, § 38;

i betydelsen förstöra, skada, finnes *fara* ej i nysv. ss. simplex, utan endast i compos. *förfara.* — *fála,* femina gigas, vill man härleda antingen af *fela,* celare, eller af *fæla,* terrere; det senare sannolikast.

Strofen 14. *hvè þik heitir;* jfr Lund, § 10, 6). En handskrift har: *hvè þú heitir.* — *ámátki;* af *á* intensivum och *máttigr;* ordet förekommer endast i de synkoperade formerna *ámáttki, ámáttkar, ámáttkastr.* — *konir. konr* betyder egentl. cognatus; sedan *vir* i allmänhet; är beslägtadt med *kyn, kön,* o. s. v. samt motsvarande masculinum till *kona.* — *beit,* n., navis. Egentligen användes ordet om kryssande fartyg eller om sjelfva kryssningen; vb. *beita* betyder vid kryssning hålla mera upp mot vinden; *bíta,* mordere, säges äfven om skepp i motvind, likasom *biti,* m., offa, bucca, brukas om tvärbjelken i ett fartyg. I Roslagsdialekten finnes *bette* = roddbänk; i Est-svenskan *bida;* jfr nht. *biet.* På detta ställe synes det betyda förtoft.

Strofen 15. Mellan *Atli* och *atall* är en ordlek som i öfversättning ej låter återgifva sig. Man kan ungefärligen tolka: 'Atle jag *heter; het* skall jag dig blifva.' — *mjök gífrum gramastr.* Till de ord, med hvilka superlativer förstärkas enligt Lund, § 94, anm. 4, kan läggas *mjök. gífr,* n., femina gigas, är förmodligen beslägtadt med adj. *gífr,* immanis. — *úrgan.* Adj. *úrigr* synkoperas i de former, der vocal följer efter *g.* Ordet kommer af *úr,* n., (humor, pluvius) hvilket vi ännu hafva qvar i "ur och skur," "ur-väder." — *kveldríður.* Hexorna kallas *kveldríður* eller *myrkríður;* deras ridt het *gandreið,* ty de färdades på vargar eller ulfvar; ormar voro deras tömmar. Det tillhörde hjeltarne att utrota sådana troll. I en svensk visa förekommer följande strof: "*björnen,* den red hon uppå; *ulfven,* den hade hon till sadel derpå, och *ormen,* den hade hon till piska." Af benämningarna *kveldríða* och *myrkríða* ser man att redan i hedendomen hexorna tänktes rida om natten; i christna tiden foro de till Blåkulla i dymmelveckan; under hednatiden var deras högtidligaste utfärd den första natten i Maj månad (Walpurgisnacht). Den förste Maj var en af hedendomens största högtider, då stora offerfester firades.

Strofen 16. *hála.* Härledningen oviss. Kph. tror ordet vara

beslägtadt med *halr*, men mindre sannolikt. — *nágráðug*, cadaveris (*nár*, m.) cupidus. — *níu röstum* är dat. proportionalis till comp. *neðar*. *röst*, gen. *rastar*, anses beslägtadt med finska *wirsta* och ryska *werst*. — *er* måste på detta ställe anses såsom en particula expletiva och kan således ej återgifvas. — *þú skyldir neðar vera*. Conjunctivus præt. användes i harmfullt uttalade önskningar, som man vet icke kunna gå i fullbordan; liknande språkbruk omtalas i LUND, § 117, anm. 3 och 4. — *ok vari þèr*. Anmärkningsvärd är öfvergången till præs. conj. Denne beror derpå, att den senare önskan tänkes möjlig att uppfylla, förutsatt att den förra redan gått i fullbordan. — *á baðmi*. *baðmr* står här = *faðmr*, sinus; de beslägtade bokstäfverne *b* och *f* ersätta hvarandra ofta både i tal och skrift (*hverfa*, *hverba*, *nafn*, *nabn*).

Strofen 17. *þann vissa ek* ... Om den dubble accus. efter verba declarandi et sentiendi, jfr LUND, § 21, 3). — *margar brúðir*. Hrimgerd prisar sin fader derföre att han bortröfvat så många qvinnor; jätten Hate och hans dotter framställas båda såsom behäftade med den gröfsta sinlighet. — *unz hjó*. *unz* construeras nästan uteslutande med ind.; jfr LUND, § 106, b).

Strofen 18. *ræsir*, benämning på konung, hjelte, betyder egentligen uppeggare, af *ræsa*, in cursum incitare. — *er þú vildir*. *er* synes äfven här vara en particula expletiva, ehuru hvarken LÜNING i sin anm. till str. 16 hänvisar till detta ställe eller EGILSSON anför det i sitt lexikon. Att fatta det såsom conjunction gör meningen inkrånglad: satsen är utan tvifvel sjelfständig och bör fattas ss. apodosis till den följande ”*ef þèr koemið*” etc. Kph. öfversätter både här och i str. 16 *er* med *sane*, en betydelse, som EGILSSON ej upptagit och som väl derföre kan anses tvifvelaktig. — *Rán* var hafsguden *Œgirs* gemål. — *vildir* ... *koemið*. Om conj. i hypothetiska perioder jfr LUND, § 118; præt. har här betydelse af plusquamperfectum, hvarom se samma §, anm. 3. — *þvari*, m., contus, tigillum; var förmodligen en tvärstång, som var fästad på sjelfva skeppet.

Strofen 19. *duliðr*, af *dylja*, celare; part. præt. *duliðr* betyder en, för hvilken något är fördoldt, förblindad, dåraktig. —

draums kveð ek þèr vera förklaras vara likbetydande med *ek ætla þú sèrt í draumi* eller *ek ætla þík dreymi*. Härmed är också tvifvelsutan den riktiga meningen återgifven. Deremot kunna vi i afseende på frasens grammatiska förklaring icke biträda den åsigt, som LUND framställt § 60, anm. 5, der han subsumerar denne genitiv under genitivus qvalitatis (= beskrivelsens ejeform); de af LUND främst i anm. ställda exempel: *"þeir er lífs eru," "lètu öngvan lífs undan ganga,"* m. fl., må med rätta ställas under gen. qualit., men hvarken det här förekommande uttrycket, eller det från Hyndluljóð, 7 str., hemtade *"draums ætlig þèr,"* eller Hallfredssagans (cap. 10): *"svefns er þèr"* äro med de förstnämnda analoga. Tänker man sig en gen. qualit. i de senare uttrycken, måste de nödvändigt ändras till: "draums kveð ek þik vera," "draums ætlig þik," "svefns ert þú." *Vera* med dativus måste här fattas såsom ett impersonelt uttryck, och den dithörande genitiven kan enligt vår åsigt icke uppfattas annat än i analogi med genitiven vid de ord, som beteckna delaktighet, öfverflöd o. s. v. (jfr LUND, § 64, c) och d); ordagranna tolkningen af detta ställe vore: "jag tror att det är för dig (något) af dröm = jag tror att du är delaktig af dröm = jag tror att du drömmer." — *brýnn*, pl. af *brún*, f., supercilium. I nyisl. förekommer denne pluralis endast med artikel *(brýnnar)*, utom i talesättet *at bera á brýn einum* = aliquem accusare; af *brýnnar* har sedan uppkommit en pl. *brýr*, med art. *brýrnar*. — *fyr brár*. *fyr* i betyd. *ob, ante*, constr. med acc.; jfr LUND. § 77, I, a). *brá*, f., palpebra, cilium; både *brá* och *brún* äro beslägtade med moesog. *braw*, n., samt med fht. *bráwa*, mht. *bráwe*, nht. *braue*, hvilka senare, liksom de isländska orden, äro feminina. — *drekkja*, submergere; verber, som utmärka förstörelse, förenas med dat.; jfr LUND, § 38. I hithörande ordslägt har assimilation af *nk* till *kk* till en del försiggått äfven i svenskan; så hafva vi *dricka, dryck*, men *drinkare, dränka, drunkna*, o. s. v. — Om de här nämnde Hlödvards söner känner man intet närmare.

Strofen 20. *Gneggja myndir þú*... Både protasis och apodosis tänkas ss. icke verkliga; derföre är conj. använd. — *geldr*.

gelda, castrare; fsv. *giælda;* härmed äro trol. beslägtade fsv. *galter,* galt; *galder,* ofruktsam (isl. *geldr),* hvaraf nysv. *galdko* (uttalas på fl. st. *gåldko;* jfr dan. *goldko*) = ko, som ej mjölkar. Ordet finnes i de flesta dial. — *bretta,* erigere, besl. med adj. *brattr, brant,* arduus. Det här anförda uttrycket *bretta hala sinn* tolkar Egilsson = animum efferre, ferociam induere, samt anser metaforen vara hemtad af hundars sätt att lyfta svansen i vädret, då de äro modige. Utan tvifvel är dock uttrycket hemtadt från det obscoena området samt säges i egentlig mening om brunstiga stod, och vid ett dylikt djur förliknas här Hrimgerd. — *aptarla,* sammandraget af *aptarliga,* h. l. = in corporis parte postica. — *hrein rödd,* vox liquida; man kan ej rätt förstå, hvad mening det kan ligga i uttrycket: "jag tror ditt hjerta sitta baktill, fastän du har en ren, d. v. s. klar, gäll stämma." Detta hafva ock bröderne Grimm anmärkt och vilja derföre fatta *þótt* = quum caussale, samt öfversätta: "weil du eine helle, d. h. feine stimme hast" etc.; men *þótt* kan icke förekomma i denna betydelse. Skall något bitande ligga i Hrimgerds förebråelse mot Atle, så måste någon sanning antagas ligga i hennes yttrande om hans röst; i annat fall mister uttrycket sin udd. Men en hjelte kan väl ej sägas hafva *hrein rödd;* detta kan snarare sägas om en castrat, sådan som Hrimgerd påstod Atle vara, oaktadt han hade en röst, som ej tillkännagaf något sådant. Det är derföre tydligt, att ordet *hrein* ej passar i förevarande concessivsats, och vi gilla till alla delar Ettmüllers emendation *reima rödd* eller *hreima rödd;* ändringen är, såsom man finner, gjord med ytterst lätt hand, och ger en förträfflig mening. *hreimr, reimr,* sonorus; fastän han har en larmande, stojande stämma, tror hon ändå, att han ej har hjertat på rätta stället.

Strofen 21. *Remi* uppgifves i Egilssons lexikon vara comparativus af *ramr,* fortis, och stå i st. f. *remri.* Mot denna förklaring kan först invändas, att comp. af *ramr* i äldre språket heter *rammari,* och vidare att comparativmärket *r* väl ej kan tänkas bortfallet. Texten måste sålunda vara felaktig, och vi läsa här med Ettmüller *reimri* eller *hreimri,* comparativus af *hreimr.* Begagnandet af samma ord, om än i en annan form, är ett vanligt språk-

bruk i ordvexlingar. — *knátt reyna ok stíga ek.* I afseende på modusvexlingen jfr Lund, § 105 med § 118. — *lemja,* contundere; göra *lam.* — *sveigja, sveiga* = sv. *svänga,* hvilket egentligen har blott transitiv betydelse och medelst öfvergångsljud är bildadt af det intrans. *svinga,* liksom *bränna* af *brinna, spränga* af *springa,* m. fl. — Ettmüller omflyttar de sista orden i strofen sålunda: *þinn, Hrimgerðr, hala,* för att få öfverensstämmelse med ordställningen i tredje raden af nästföregående strof.

Strofen 22. *hittumk,* 1 pers. dual. præs. imperat. Denna form, som först af Grimm är riktigt uppfattad och förklarad, anses af honom sålunda bildad, att till verbaländelsen *-um* ett *k* blifvit tillagdt, hvilket härrör från acc. dual. *okkr* (νῶϊ). De af Grimm ur Eddan antecknade exempel beteckna alla antingen 1 dual. ind. eller den dermed formelt lika 1 dual. imperat.: *erumk* = sumus ambæ, Gróttas. 1 och 15 (enligt en af Thorlacius anförd läsart); *mælumk* = colloquamur! (Vafþrúðnir och Gángráðr) Vafþrúðnismál 19; *göngumk* = discedamus! (Grímnir och Hripuðr) Grímn. 1; *skiljumk* = discedamus! (Grípir och Sigurðr) Sig. I, 53; samt *hittumk* = conveniamus (Helgi och Atli), i denna strofen. Jfr Skirn. 10: *báðir vit komumk* (Skirnir och hästen). Dessa former böra ej förblandas med de till 1 sing. hörande och till utseendet lika formerna på *-umk,* bildade af det till *mk* förkortade reflexiva *mik* och bindevocalen *o* eller *u.* — *rifja rètti* = complanatio costarum. Kph. har oriktigt tagit ordet *rètti* ss. acc. pl. af *rèttr,* m., jus; men detta ord begagnas icke i den sinliga bemärkelsen: uträtande af något, och acc. pl. skulle heta *rèttu,* ej *rètti.* Ordet är acc. sing. af *rètti,* n. (ej fem., ss. Lüning förmodar) och är ett substantivum verbale af *rètta* = rectum facere. — *er,* particula expletiva; jfr str. 16 och 18.

Strofen 23. *áðr gumnar vakna.* Om constr. af *áðr,* jfr Lund, § 128, anm. under linien. — *gumnar,* jfr anm. vid str. 1. Den andra pluralformen *gumar* är sällsynt, ehuru ursprunglig och således äldre än *gumnar.* Rask antager att detta inskjutna *n* härleder sig från ändelsen i gen. pl., hvilken i denna svaga declination, såsom man kan finna af motsvarande moesogötiska och ang-

losaxiska böjningsmönster, alltid borde sluta på *-na*, ehuru, hvad isländskan beträffar, detta utom några få undantag inträffar endast med feminina och neutrala ord. I några få masculina, såsom *gumnar, skatnar, gotnar, bragnar, flotnar,* alla betecknande män, krigare, antages detta *n* hafva först kommit in i gen. pl. och sedan derifrån i de öfrige casus af pluralis; likaså är *n* gemensamt för alle casus af *yxn, uxn,* m. pl., boves. I Heimskringla, Harald Gråfälls saga, cap. 6 i nästsista versstycket, förekommer en gen. pl. *bogna,* utan att man derföre får antaga, att något *n* kan finnas i de öfriga pluralisformerna af detta ord, hvadan denna form är, såvidt man känner, enstående i sitt slag. — *era mèr örvænt nær* = quovis momento exspectare possum. — *skass* eller *skars,* n., femina gigas; jfr moesog. *skohsl,* n., *δαιμόνιον,* ags. *scucca;* fht. *sciuhan*, nht. *scheuen.* — *nær* = quando; är egentl. samma ord som adv. och præp. *nær,* prope; det brukas vanligen indirect frågande.

S t r o f e n 24. Då Hrimgerd icke kan förmå Atle hvarken att strida med sig eller att tillfredsställa hennes begär, vänder hon sig till Helge. — *boeta,* jfr anm. vid Vkv. 25. — *eina nótt kná hon. eina* är emfatiskt ställdt i spetsen. Den hypothetiska conjunctionen är här utelemnad; jfr Lund, § 105, anm. *kná* betyder här icke "hafva förmåga till," utan "hafva tillfälle till," — *boetr.* Pluralformen förekommer oftare än sing. i Eddan.

S t r o f e n 25. *Loðinn* är här användt såsom namn på ett troll eller jätte. Ordet, som egentligen betyder hirsutus, villosus, förekommer äfven såsom en benämning på Odin. Sålunda finner man ej sällan samma namn vara tillagdt både Asar och jättar. — *þolley* anses möjligen vara den i nordliga Norge belägna ön *Dollsö,* som var beryktad såsom tillhåll för troll. — *hundviss,* ett epithet för jättar. Man är oviss, om ordet bör härledas af *hund- (hundrað)* och *viss* (= centies sagax) eller af *hundr* och *viss* (= vir caninæ sagacitatis). Ordet förekommer på två ställen i den äldre Eddan, nämnl. Hýmiskv. 5 och här; på förra stället har det blifvit öfversatt med "caninæ sagacitatis," på det senare med "centies sagax;" likaledes af två hos Egilsson citerade ställen i Snorra-Edda har ordet blifvit på det ena återgifvet med "caninæ

sagacitatis," på det andra med "acerrimæ sagacitatis." Det måste visserligen medgifvas, att ordet kan deriveras och tolkas både på det ena och andra sättet, men de här nämnda ställen äro så lika, att samma betydelse passar på dem alla; öfverallt synes ordet hafva en föraktlig betydelse, ty jättarne voro väl i besittning af en hög grad af visdom, men denne utöfvades oftast i föraktliga afsigter. Oss synes det sålunda, såsom skulle ordet *hundvíss* öfverallt kunna öfversättas = hundklok; att orden *hundr* och *víss* kunna sammanställas, synes af Har. Hårf. saga, cap. 34, der Finnarne sägas vara "svá vísir, at þeir rekja spǫr sem hundar." — *hraunbua verstr,* saxicolarum pessimus. *hraun,* n., aspretum; ordet betyder ojemn, af klyftor och klippor uppfylld mark; ofta om sådana ojemnheter, som bildats af lavaströmmar; Grimm härleder det från ett förloradt starkt verbum: *hriunan, hraun, hrunun* (ruere?); beslägtade äro isl. *hrun,* ruina, och *hrjón,* scabritia. — *makligr maðr,* dignus maritus; af *maki,* m., par, æqualis, conjux; i sv. hafva vi både *make* och *maka* samt adj. *maka* och *omaka.*

Strofen 26. *Hina vildu.* Svávas kärlek till Helge hade förmått henne att beskydda flottan mot Hrimgerds angrepp. Efter *vilja* utelemnas ofta en infinitivus, ss. *hafa, eiga* o. dyl.; flere exempel härpå ses hos Egilsson under *vilja;* jfr Lund, § 185, 1) b). — *er rèd hafnir skoða* = quæ portus speculari coepit; nämnl. för att uppsöka en säker plats för skeppen. — *með fírum;* jfr Lund, § 73, II, b). Sváva hade gått omkring bland männen, för dem osynlig, ehuru Hrimgerd hade förmåga att se henne. Att hon för Helge och hans män varit osynlig, är tydligt af Helges frågor, hvarmed han ville utforska, om det verkligen var Sváva, som under natten bevarat hans flotta. — *margullin mær* tolkas af Egilsson = virgo multum aurata, då det skulle vara i st. för *marggullin;* ett *g* utstöttes ock stundom framför ett följande *g* eller *k*, ss. t. ex. i *markunnr, markostigr.* Denna förklaring synes böra föredragas Finn Magnusens, som härleder ordet af *marr,* equus, och öfversätter: aureo vel splendido equo vecta. Men om "den hästförgylda mön" kan vara = "den på en gyldene häst ridande mön," synes tvifvelaktigt. Lüning framkastar en tredje derivation, af *marr,* m.,

mare, men nämner ej, huru uttrycket då skulle tolkas. — *afli bera* = robore prævalere; *afli* i dativus, ty *bera* är egentligen ett rörelseverbum. *afl* är beslägtadt med moesog. *abrs, ἰσχυρός;* ags. *abal,* vis; isl. och sv. *afla,* posse, gignere. — *stè,* præt. af *stiga:* verber på *-íga* hafva i præt. antingen *-eig* eller *-è.* — *land;* stället, hvartill rörelsen sker, betecknas med accusativus utan præposition; detta språkbruk förekommer nästan endast i den äldre poesien; jfr LUND, § 27, 3). — *festa* förekommer mycket ofta om fastgörande af fartyg vid land. — *því veldr. valda* = tenere, gestare, portare; sedan blir betydelsen = *ráða,* rei arbitrium vel potestatem habere, auctorem esse; jfr moesog. *valdan,* fht. *waltan,* nht. *walten,* sv. *våld, vålla;* lat. *valere. valda* heter i præt. både *olla* och *volda.* Formen *olli* anses af GRIMM för starkt præt. conj.; RASK och andre anse den såsom ett irreguliert præt. indic., samt *ylli* ss. præt. conj., hvilken senare forms riktighet deremot betviflas af GRIMM; jfr dock *orti, yrti,* af *yrkja* (ett annat *ylli* är præt. conj. af *vella,* coquere). I VGL förekommer præt. *valt,* likasom enligt RASK isl. äfven har *vald.* I vissa flexioner af detta verbet har äfven i fsv. *v* bortfallit framför *o* eller *u,* och Dalmålet öfverensstämmer ännu temligen ofta med isl. i detta fall. — *er ek eigi.* Relativet *er* inleder här, såsom ofta, en objectsats; jfr LUND, § 122, anm. 2. — *mönnum bana;* jfr LUND, § 38. — Den 26 strofen skulle enligt versslagets beskaffenhet sluta med orden *"land af legi."* Framför den derpå följande raden, som utgör ett rhythmiskt helt för sig sjelf och sålunda bildat slutet på en helming, hafva två rader utfallit, hvilka ETTMÜLLER söker supplera: *"árgullin mær || mèr þótti afli berask;"* detta kan synas nog mycket tavtologiskt i jemnförelse med det föregående, som han dock ändrat till: *"margöltu mær || mèr þótti magni bera."*

Strofen 27. *ef ek boeti.* Præsens närmar sig äfven här futuri betydelse, ty i den följande imperativen ligger något futuralt och *bœti* uttrycker något samtidigt med eller straxt följande efter handlingen i hufvudsatsen. Hela uttrycket synes med afsigt vara omkastadt; Helge vill locka af henne ett svar på sin fråga utan att gifva ett bestämdt löfte. I annat fall hade det varit naturligare, om den imperative satsen varit protasis och den nuvarande

bisatsen apodosis. — *görr,* comp. till *görva* eller *gerva;* adv. bildadt af præt. part. *gerr, görr,* perfectus *(göra, gera, görva, gerva,* facere). — *vætr, vættr, vettr, vætt,* f., natura, numen; varelse af god eller ond beskaffenhet; ursprungligen samma ord är *vetr, vætr,* n., aliquid, nihil; jfr anm. till Vkv. 39. Det moesog. *vaihts,* f., *εἶδος, πρᾶγμα,* användes icke gerna för att uttrycka det pronominala aliquid; först i förbindelse med *ni* blef det så abstract, att det motsvarar grek. *οὐδέν* eller *μηδέν.* I Eddaspråket förekomma de neutrala formerna i betydelse af *nihil* eller *quidquam.* — Man kan indela *vættir* i *hollar vættir* och *meinvættir* eller *úvættir.* I folktron fortlefva ännu *vätterne,* tänkte än såsom onda än såsom beskyddande väsenden. — *fleiri* står här prædicativt; jfr Lund, § 3, c) anm.

Strofen 28. *þrennar,* distributivt räkneord. Distributiver finnas i isl. endast af de fyra första talen. I öfrigt måste de ersättas antingen genom att upprepa cardinaltalen (t. ex. *fimm ok fimm, sex ok sex)* eller genom att sätta cardinalet i dat. och tillägga ordet *saman* (t. ex. *tíu, hundruðum, þúsundum saman).* Distributiver kunna äfven användas i st. f. cardinaltal. — *mundir,* manipuli, catervæ, cohortes, är pl. af *mund,* f., manus. Eget är, att liksom lat. *manus* betyder truppafdelning, så äfven detta isl. *mund.* Rask antager här *myndir* = *ἐννεάδες.* Man tänkte sig dessa mör vanligen ridande i tre flockar; i hvarje flock voro antingen tre eller tre gånger tre. Björn Haldorsen och Rydqvist synas antaga ett masculint *mundr* i betydelse af manipulus; sannolikt förekomma dock endast former af det feminina *mund,* manus, i denna bemärkelse. *Mund,* f., förekommer äfven i fsv. (jfr Collins och Schlyters glossar till ÖGL); det synes ännu qvarstå i det gamla, men säkerligen ofta orätt tolkade ordspråket: "morgonstund har guld i mund". I ordet tyckes ligga en betydelse af beskydd, hjelp; jfr fsax. *mundburd,* ags. *mundbyrd,* protectio, m. fl. Äfven här betecknar ordet hjelptrupper. De märkligaste af valkyriorna voro *Göndul, Skögul, Hlökk* och *Hild.* — *hvít und hjálmi,* ofta förekommande epithet för valkyrior. — Ettmüller anser en helming hafva bortfallit efter denna raden, hvadan en ny strof borde börjas med or-

den *marir hristusk* etc. — *stóð af* = *stökk af.* — *öldum.* Ettmüller läser för alliterationens skuld *höldum ár;* meningen blir densamma. Flere uttolkare anse senare delen af strofen vara inskjuten från annat ställe, enär han icke synes passa för sammanhanget. Bröderne Grimm mena, att, då valkyriorna rida på luft, äro molnen deras hästars manar och derifrån droppa dagg och regn, som förorsaka fruktbarhet på jorden. Det kan dock vara tvifvelaktigt, om luften kan tänkas som deras häst; de redo väl genom luft och öfver våg, men man föreställde sig dem ridande på verkliga hästar, såsom man kan finna af yttranden i Hákonarmál m. fl. st.

Strofen 29. Atle talar. — *lostna* af *ljósta,* caedere, ferire. I fsv. finnas formerna *ljusta* och *lysta.* Härmed beslägtade äro de ännu brukliga orden *ljuster, ljustra.* — *helstafir,* m., pl., colloquium funestum; ursprungliga betydelsen är virgæ exitiales. På samma sätt blir en dverg, genom samtal uppehållen till dagens inbrott, förvandlad i sten; jfr slutet på Alvísmál. — *öðlings flota.* Br. Grimm och Ettmüller läsa för alliterationens skuld *lofðungs flota.*

Strofen 30 bör enligt vår tanke tilldelas Helge, om man tilldelar Atle den föregående, emedan då först inträder full likstämmighet i afslutandet af denna episod. Icke passar det, att Atle i 29 str. säger, att Helge slagit henne med dödsord, men i 30 str., att han sjelf gjort det; om deremot Helge anses tala i 30 str., så hafva de begge del i hennes förstening, derigenom att de göra henne uppmärksam på dagens ankomst, under det likväl den ene ger den andre förtjensten af att hafva uppehållit Hrimgerd så länge. Till följe af den omisskänneliga parallelismen emellan de båda strofernas förste helmingar, skulle vi äfven i str. 29 vilja läsa *en þik lostna hefir,* i st. för *ef þik lostna hefir,* och tro att en sådan ändring skulle göra meningen bättre. — *til aldrlaga.* *til* kan fattas antingen temporalt = "ända till lifvets slut;" eller finalt = "för att beröfva dig lifvet." — *hlægligt* af det causativa *hlægja,* risum movere.

Prosan mellan str. 30—31. *veittusk varar.* Isl. *veita* motsvaras af fsv. *veta;* dock finnas i Gotl.L. formerna *veita, vaita;* det är beslägtadt med *vita,* intyga, beskylla, *viter, viti, vitni* m. fl.

Reflexivformen har här reciprok betydelse; jfr LUND, § 82, c). — *varar,* f. pl., fides, pactum sponsalitium. FINN MAGNUSEN anser ordet egentligen vara plur. till *vör,* f., labium, och tror att det sålunda betecknar "oscula amatoria l. promissoria, unde posterius translatæ illæ significationes ortæ sunt." Han är ock böjd att fatta *veittusk várar* = oscula mutua dederunt. Bättre är dock utan tvifvel att hänföra pl. *varar* till *Vör, Vár, Var,* en gudinna, om hvilken Snorra-Edda upplyser, att "hon hlýðir á eiða manna ok einkamál, er veita sín á milli konur ok karlar; því heita þau mál varar." Dermed vilja vi dock icke förneka, att de båda orden *vör* kunna vara beslägtade. — *unnask,* reciprokt. *unna,* amare, favere, constr. med dat.; jfr LUND, § 33; med tillagd genit. rei får det betydelsen indulgere, concedere alicui aliquid; i fsv. har det båda betydelserna: unna och älska. Verbet hör till de s. k. præterito-præsentia (äfven i fsv. är præs. *an*) och har i nysv. flere slägtord, såsom *afund, ynnest, gunst;* jfr moesog. *ansts,* f., *χάρις,* isl. *ást.* — *furðu,* adverbiel genitiv af *furða,* f., portentum, miraculum, besl. med moesog. *faurhtjan, φοβεῖσθαι,* fht. *forht,* nht. *furcht,* samt de genom metathesis bildade sv. *fruktan,* dan. *frygt.* — *einn saman.* Genom en ologisk idiotism tillägges adv. *saman,* una, simul, ordet *einn,* hvilket senare naturligtvis böjes, men *saman* är indeclinabelt. Af det motsvarande fsv. *ensamin* kunna båda sammansättningsdelarne böjas (t. ex. gen. m. sing. *ens samins*) eller blott den siste (t. ex. dat. m. sg. *ensamnum*). — *jóla aptan.* Härmed menas egentligen solståndsnatten, den längsta natten på året. Man trodde, att troll och spöken voro ute i särdeles stor mängd under denna natt, då vintermörkret uppnår sin höjdpunct, innan det undantränges af det småningom återvändande ljuset. — *reið vargi;* deraf benämningen *gandreið.* — *sónargöltr,* försoningsgalten; af *són,* f., piaculum. Den galten var helgad åt Frey och man aflade löften om blifvande storverk under vidrörande af galtens panna. På flere orter bibehåller sig ännu bruket att vid jul hafva på bordet en julegalt eller julegris. — *strengði heit til Sváva* = aflade löfte att äkta Sváva; prægnant uttryck. — *ok iðraðisk.* *ok* står adversativt. *idrask,* poenitere; jfr. mosog. *idreigon, μετανοεῖν.* I tyska dial. spåras ej

ordet med säkerhet; besl. äro isl. *iðran, iðrun,* f., poenitentia, och det likbetydande fsv. *iþrughi,* m., samt dithörande adj. *iþrugher.*

Strofen 31. Versslaget är här återigen *Starkaðarlag.* Med denna strof börjar den 4:de afdelningen i sången. — *heill,* salvus; användes i helsningsformler. — *hvat nýra spjalla* = quid novorum sermonum? *nýr,* besl. med moesog. *niujis,* fht. *niuwi,* nht. *neu,* eng. *new,* sv. *ny,* grek. *νέος,* lat. *novus. spjall,* n., sermo, och *spjalla,* sermocinari, äro besl. med moesog. *spill,* n., *μῦθος, spillon, διηγεῖσθαι.* Utaf många härmed beslägtade ord, som finnas i tyska dialekterna, kan vara nog att anföra fht. *spella, bispilla,* parabel, hvaraf nht. *beispiel,* samt isl. *guðspjall,* eng. *gospel,* evangelium. — *Noregi,* dat. af *Norvegr,* har troligen genom sitt oftare förekommande gifvit anledning till det oriktiga skrifsättet *Norrige.* Tyskar, Engelsmän, Fransmän m. fl. visa genom sina ord *Norwegen, Norway, Norvége,* o. s. v., att de känna ordets härledning bättre än Svenskarne, som envisas att skrifva *Norrige.*

Strofen 32. Framför 32 str., som nu har blott sex rader, tyckas två rader hafva fallit bort, hvilka Ettmüller förslagsvis supplerar: "þá kvað þat Heðinn || harðráðr konungr." — *gloepr,* m., scelus, periculum; jfr isl. *glópr* (af *glepja*), homo stultus, fatuus; i sv. dial. betyder *gloper* ung, oförskämd menniska. — *meiri* = större än det kunde försonas med landsflykt. — *kerna;* verbet *kjósa* har participialformerna *kosinn, kerinn, keyrinn, kjörinn;* se pag. 52, anm. till 2 str.

Strofen 33. *sakask,* incusare; af *sök.* Högst påfallande är den mildhet, hvarmed Helge emottager den olyckliga underrättelsen af Hedin. Denna mildhet är dock förenad med den högsta hjeltekraft. — *ölmál,* n. pl., sermones convivales. Br. Grimm förmoda, att härmed åsyftas, hvad Hedin beträffar, hans på julaftonen aflagda löfte att äkta Sváva, men att, hvad Helge angår, man af det följande kan förmoda, att han äfven om julaftonen lofvat att kämpa med Alf, konung Hrodmars son. Lüning tror deremot, att med *ölmál* menas här Helges och Hedins inbördes löften om orubblig vänskap, och denna tolkning synes ock bättre återgifva det duala uttrycket *okkur beggja.* — *stillir* = Hrodmars son. Ordet betyder

vanligen rex, princeps, men kan här återgifvas i sin ursprungliga bemärkelse oppressor, hostis; af vb. *stilla* = 1) moderari, 2) decipere. — *stökkt til' eyrar.* Det transitiva *stökkva* construeras med dat.; jfr Lund, § 39. *eyrr,* f., nyisl. *eyri,* sandig, låg strand; dylika ställen utsågos till stridsplatser; jfr det Romerska uttryckssättet: "in arenam descendere." — *þriggja nátta;* om gen. temporis jfr Lund, § 67, 1); detsamma uttryckes i nästföljande prosastycke med *"á þriggja nátta fresti."* — *skylak,* præs. conj.; mera modest uttryck än indic. *skal ek;* jfr Lund, § 121. — *if,* n., dubium, är egentl. samma ord som partikeln *ef,* eng. *if,* moesog. *iba;* detta *iba* anser Grimm vara en adverbielt brukad accusativus af ett subst. *iba,* f., dubium; fht. har många former, såsom *iba, uba, oba, obe, ob.* — *at ek aptr koma;* om användandet af en objectsats med *at* i stället för en indirect frågesats, jfr Lund, § 122 c) anm. 3, med § 126, anm. Conjunctivus måste här användas för att uttrycka ovissheten. — *þá má ... ef skal.* Meningen af detta på olika sätt tolkade ställe återgifves riktigt af Kph.: "tunc res tua, si fata sinunt, bene succedet."

Strofen 34, med efterfölj. prosa. *góðs verðr;* jfr Lund, § 64, d). — *soemra.* Adjectivet *soemr* användes mest i impersonella constructioner; jfr isl. *soema,* fsv. *söma,* dan. *"sömme sig."* — *fjándum þínum. fjándi* är egentl. part. præs. af vb. *fjá* = detestari (likaså moesog. *fijands,* ἐχθρός, af *fijan,* μισεῖν); det är sammandraget af *fjáandi,* liksom *sjándi* för *sjáandi* af *sjá,* videre. — *hann grunaði,* impers. constr. med acc.; jfr Lund, § 20 med § 10, 3). I fornsvenska skrifter förekommer ej verbet *gruna;* derivater deraf finnas dock, t. ex. *grundeliker* = betänksam. Vårt nuvarande *grunda* på något, *begrunda,* är samma ord med något modifierad betydelse. I flere landskapsmål har verbet bibehållit sin gamla form och betydelse: *gruna* = misstänka, ana; likaså förekommer ett subst. *grunn,* misstanke. — *feigð,* f., mors brevi instans; i många munarter är *feg* = nära döden. — *fylgjur.* Fylgjan var en djurvålnad eller djurhamn, som var oskiljaktig från menniskan, med henne född och med henne försvinnande; fylgjans art ansågs beteckna menniskans character och sinnelag. Af detta ställe synes, att en menniska kunde

hafva flere fylgjor. Dessa förblandas ofta med *hamingjor* (qvinliga, skyddande varelser) eller med *nornor*. Vanligen ansågs det båda en snar död att se sina egna fylgjor; detta är det enda ställe, der en persons nära förestående död bebådas derigenom att hans fylgjor visat sig för en annan. Det var eljest icke ovanligt, att personer, som sågo "i syne," kunde varseblifva andras fylgjor. En rest af forntidens tro på fylgjor är den allmänna föreställningen om en menniskas varsel eller vålnad, som anses förebåda hennes snara ankomst till ett ställe. — *völl haslaðan.* Man inhägnade med hasselstänger den plats, der man skulle kämpa.

Strofen 35. *er rekvið var.* I cod. reg. står *rek við* åtskildt, hvilket G. Magnæus rättat till *rökkvið* eller *rekvið; vb. rekkva* eller *rökkva,* nigrescere, finnes annars qvar blott i 3 sing. præs. ind. — *er hann fylgju beiddi* = som bad honom om sällskap = som erbjöd honom sitt sällskap.

Strofen 36. *eptir eingadóttur.* I betydelse af riktning åt något håll, vare sig i egentlig eller öfverförd mening, construeras *eptir* med dativus. Med accusativus brukas det blott temporalt eller causalt. Man bör derföre fatta *eingadóttur* såsom dativus och icke, efter Lünings förmenande, såsom accusativus. — Om *einga* se anm. till Vkv. 34 str. — *brálliga,* assimilerad form för *bráðliga,* af *bráðr* = citus. — *kvikr* inskjuter i böjningen *v* efter stammens sista consonant och fördubblar stundom *k* framför detta *v*.

Strofen 37. *hingat* = *hinnig at* = *hinn veg at* = åt detta hållet. — *við þik sjálfa;* jfr Lund, § 199, d). — *þik kvað hilmir hitta vilja.* Då subjectet till det styrande verbet är samma person, som skulle vara acc. subjecti till den följande infinitiven, kan accusativen utelemnas och infinitiven sättas ensam. Vanligen antager då det styrande verbet reflexivformen, men den activa formen kan äfven bibehållas; jfr Lund, § 140. Det är derföre onödigt att med Kph. här ändra läsarten till *qvadz.* — *áðr ítrborinn.* Fastän subjectet är fullständigt uttryckt i hufvudsatsen och det sålunda kunde vara nog med ett pron. pers. i bisatsen, får likväl äfven den ett grammatiskt sjelfständigt subject; härigenom undvikes ett idkeligt upprepande och begagnande af pronomina. — *týna,* perdere, constr.

med dat.; jfr LUND, § 38. Besl. med *tjón*, n., clades; med sv. *tyna, aftyna?*

Strofen 38. *Hvat varð Helga.* Om detta användandet af dativus jfr anm. till Vkv. 30 str. Denne dativus, som LUND subsumerar under dat. commodi et incommodi, tyckes på visst sätt närma sig ablativbegreppet; åtminstone kunna vi nu återgifva dativen genom præp. med ("hvad blef det med Helge?"), och Latinaren kan säga både "quid mihi futurum est?" och "quid illo fiet?". — *mèr er harma leitat,* impers. constr. med gen. rei och dat. pers.; "moeroribus adficior." — *ef hann sær um lèk.* *ef* med ind. = om verkligen. *leika,* ludere; metaforiskt användt betecknar ordet ludificare, decipere aliquem. Detta uttryckssätt beror här derpå, att sjön tänkes personifierad, såsom Œgir eller Rán. — *þeim guma* = ei hominum. Sváva menar naturligtvis den som dräpt Helge.

Strofen 39. *Frekasteinn,* egentl. vargastenen, synes hafva varit belägen inom Granmars område. — *baztr,* biform till *beztr;* den hit hörande positiven *bat,* bonus, finnes i ags. — *sigri öllum ráda* etc. Meningen är: Alf må segra annars öfverallt, blott icke denne gången.

Strofen 40. Skalden omnämner ej Svávas gång till stridsplatsen, som väl ej får tänkas långt aflägsen från Helges boning. *hug skaltu deila.* G. MAGNÆUS har tolkat: animi adfectum moderare! FINN MAGNUSEN och EGILSSON anse, att uttrycket, som ordagrannt betyder animum dividere, här är = animi adfectum, i. e. amorem, in alium transferre. LÜNING upptager den senare tolkningen: "du sollst den sinn (deine liebe) theilen (zwischen mir und meinem bruder)." Man kan dock icke gerna tänka tänka sig, att förslaget till nytt giftermål var det första, som Helge yttrade till sin maka i ett sådant ögonblick, eller att det skulle så tvärt framställas; först i nästföljande strof kommer han till denna angelägenhet. Vi öfversätta således: "du skall dela ditt sinne" = "du skall skingra din sorg." — *tjá buðlungi blæða undir.* Kph. har visserligen upptagit MAGNÆI tolkning: "ajunt regi sanguinare vulnera," men criticerar sjelf i en not den öfverdrifna "objectivitet" ett sådant yttrande af Helge sjelf skulle innebära, samt öfversätter derföre:

"regis vulnera sanguinem largius manant." Det periphrastiska bruket af *tjá* kan icke betviflas (jfr Brynhildkv. 13, Njálssag. 158 cap.; se LUND, § 136, b), och vi kunna derföre icke inse nödvändigheten af LÜNINGS emendation: *tíu* etc. Ändringen är lätt, och lycklig jemnförelsen med Hervar. s. cap. 5, der Hjalmar säger ganska detaljeradt: *"sár hefi ek sextán, || slitna brynju, || hneit mèr við hjarta || hjörr Angantyrs."* Men det är noga att märka, att Odd genom sitt föregående yttrande och särskildt genom uttrycket *"þik kveð ek mæða margar undir"* hade gifvit Angantyr anledning till att nämna sårens antal, hvaremot på detta ställe det förefaller nog omotiveradt, att Helge säger sig hafva tio sår, ty Sváva hade ej frågat honom derefter.

Strofen 41. *hvílu görva* = tillreda bädd åt någon, dela bädd, gifta sig med någon; uttrycket begagnas egentligen om qvinnor; jfr Helgakv. II, 45. — *ástum leiða* = med kärlek ledsaga, älska. Kph. synes antaga, att *ástum leiða* icke kan betyda annat än amoribus allicere, och läser derföre *armi verir*. Men att pluralen *ástir* betyder hvarje slags yttringar af kärlek, och icke endast kärleksknep, caresser o. d., ses tydligt af ett ställe i *Geisli*, der det heter: *af ástum Krists* = amore Christi ductus.

Strofen 42. *í munarheimi;* jfr anm. till 1 str. FINN MAGNUSEN förmodar, att ordet möjligen kunde hänföras till *munr*, animus, och att man sålunda kunde öfversätta: "i tankens boning" = "i mitt sinne." — *hringa velja einni* = gifta sig med någon. — *myndiga ek lostig;* objectsats, beroende af *mælt hafða ek* och indicerad genom *þat;* då conj. följer, kan *at* utelemnas; jfr LUND, § 122, c) anm. 6. *lostig* står prædicativt; af *losti*, m., voluntas libera. — *at liðinn fylki;* jfr LUND, § 152 a) med § 75, I). — *ókunnan jöfur* . . . LÜNING vill i dessa ord se ett indirect bifall af Sváva, då hon blott vägrar att gifta sig med en fremmande konung; man behöfver dock ej tolka *ókunnan* så, att det omfattar blott dem, som hon ej personligen kände, utan kan anse det likbetydande med *annan.*

Strofen 43. Man är mycket oviss hvem som skall anses tala i denna strofen. Kph., FINN MAGNUSEN, SIMROCK, MÖBIUS, m. fl.

tilldela hela strofen åt Hedin; Afzelius låter Helge säga orden: *kystu mik, Sváva,* men tilldelar det öfriga åt Sváva; Grimm, Munch, Ettmüller (Lüning), vilja tilldela hela strofen åt Helge. Mot den första åsigten kan invändas, att det är alldeles otänkbart, att Hedin i sin broders dödsstund kunnat begära en kyss af Sváva, då han nyss hört hennes afslag, och att således den första versraden ej kan läggas i Hedins mun, om än det öfriga af strofen med skäl kan tillegnas honom. Afzelii indelning har det emot sig att det icke egentligen var qvinnans skyldighet att hämnas en död make eller anförvandt. Den tredje åsigtens anhängare mena att Helge här syftar på sitt återfödande; om man äfven antager detta, som dock har sina svårigheter, återstår alltid att förklara, huru Helge kan om sig sjelf säga "*þess er buðlungr var beztr und sólu.*" Br. Grimm vilja väl bemöta denna sista invändning dermed att uttrycket är "episkt," men man finner väl svårligen inom episka poesien exempel derpå, att hjeltarne sjelfve tillägga sig dylika epitheta ornantia. Vi skulle derföre vilja föreslå, att orden *kystu mik, Sváva,* tilläggas den döende Helge, men det öfriga åt Hedin, som hade ovilkorlig pligt att hämnas sin broder. Det står väl ej i sången med uttryckliga ord att Hedin var vid detta tillfället närvarande, lika litet som sagan sedan omnämner, att han verkligen fullföljt sin hämnd, men man är icke berättigad att deraf sluta, det Hedin fortfarande irrar vansinnig omkring, ty om ett sådant kringirrande efter hans samtal med Helge nämner sången icke ett ord. Det är snarare sannolikt, att Hedin, sedan Helge emottagit honom med mildhet och gifvit honom sin förlåtelse, stadnat qvar och deltagit i striden mot Alf samt att han varit närvarande vid Helges sista stunder och lofvat hämnas hans död. — Det kan visserligen synas strida mot versbyggnaden att af en hel strof tilldela endast en rad åt den ene, nämnl. Helge, samt att lemna alla de öfriga åt den andre, Hedin, men då ingen rimlig mening kan fås på annat sätt, bör denna omständighet ej väcka alltför stora betänkligheter mot strofens indelning på nu föreslaget sätt.

Helgakviða Hundingsbana Fyrri.

Den andre skepnaden, i hvilken Helge framträder, skildras i de båda Eddadikterna: Helgakviða Hundingsbana, I och II. De båda sångerne om Hundingsbane förklara och complettera hvarandra inbördes; de öfverensstämma i allt väsendtligt, om än icke parallelismen är alldeles fullständig. Den förre sången synes äfven vara något äldre än den andre. Hundingsbanes bedrifter omtalas äfven i Völsungasagan, hvars författare dock icke anför mera än ungefärliga innehållet i den första Helgakviða, ehuru han antyder, det han hade sig mera om honom bekant. Äfven i Norna Gests saga omtalas Helges kamp med Hunding och hans söner, och Saxo känner likaledes en Helge Hundingsbane, som han väl förvexlar med Helge, Rolf Krakes fader, men det visar ändå, att minnet af den i sångerne skildrade hjelten länge bibehållit sig i Norden.

Vi hafva redan ofvanför (sidd. 47, 48) nämnt, att Simrock, i likhet med några andre, antager framställningen om Helge Hundingsbane vara det äldsta och ursprungliga momentet i Helgesagan, hvilket, då det vunnit anklang i Norden, föranledt diktandet af Helgakviða Hjörvarðssonar, der Helge och Sigrun framställas i en äldre, och af Karasångerne, der de framträda i en yngre gestalt. Om det närmare innehållet i Karasångerne känner man intet, hvarföre det vore fåfängt att vidare om dem orda; men vi tro, att den, som noggrannt jemnför sången om Helge Hjörvardsson med sångerne om Helge Hundingsbane, skall oaktadt de omisskänneliga likheterna påträffa så många egendomligheter för hvardera af dessa dikter, att den förre sången icke kan sägas vara en efterbildning

af de senare, eller tvärtom, utan att man snarare måste anse de olika dikterna såsom integrerande delar af en gemensam sångcykel.

Det lärer förblifva en omöjlighet att geografiskt noggrannt bestämma läget af de i desse Helgesånger förekommande ställen, men man kan väl icke förneka, att skådeplatsen är förlagd till den skandinaviska Nordens öar och stränder. Oaktadt denna omständighet och oaktadt man i tyska urkunder ingenting funnit, som påminner om Helge Hundingsbane, hafva Raszmann, Simrock, m. fl. icke ansett sig förhindrade att antaga, det sångerne hafva tyskt upphof och att händelserna ursprungligen tilldragit sig på tysk grund. Man afhjelper svårigheterna med det förklarande, att affattandet af Eddans Helgesånger måste förläggas till en tid, då den egentlige skådeplatsen för händelserna redan råkat i glömska. Skådeplatsen har sålunda vid sångernes öfverflyttning till Norden blifvit en annan. Och då det måste blifva något oegentligt att tala om krigståg till sjös i Tyskland, säger man det vara helt naturligt, att vid skådeplatsens vexling de skildrade krigstågen till lands blifvit utbytta mot vikingafärder. Andre tyske forskare anse mera anspråkslöst Helgesagan såsom "ein nordischer anwuchs" till den store tyske sagokretsen. Då emellertid Raszmanns m. fl:s åsigter om Helgesångernes upphof nästan uteslutande bestå af hypotheser, hvilkas haltlöshet ligger i öppen dag, torde det vara öfverflödigt att här taga dem i närmare skärskådande.

Man har äfven till följd deraf, att ordet *víkingr* förekommer i Helgakv. Hund. I, 27, II, 3, 17, velat draga den slutsats, att desse sånger måste vara affattade i en jemnförelsevis sen tidsålder, då här talas om sjökrig och vikingafärder på ett sätt, som mera passar för sjöröfvareperioden under hedendomens sista tider än för den fornare hjelteåldern. Lüning har mot denna uppfattning ganska riktigt invändt (se hans anm. till Atlamál, 96), att *víkingr* i Helgesångerne icke betyder "sjöröfvare" utan "sjöhjelte," och att de här skildrade härfärderne äro stam- och slägtstrider, men kunna lika så litet sägas vara vikingatåg i vanlig mening som t. ex. Brynhilds strider. Och äfven om *víkingr* vore ett ord från den senare hednatiden och icke kunde hafva annat än sin vanliga betydelse, så

låter det ju lätt tänka sig, att en sådan i nionde århundradet allmän benämning på kämpe kunnat insmyga sig i äldre sånger, der sjöstrider besjöngos, utan att man derföre behöfver antaga, att sångerne i sin helhet först då blifvit diktade. De båda sångerne hafva deremot alla inre bevis på att vara diktade i den nordiska poesiens bäste dagar, och man kan med fullt hjerta instämma i Köppens ord: "An epischer, wahrhaft homerischer kraft und fülle stehen diese lieder allen andern dichtungen der Edda voran. Andererseits aber weht in ihnen, namentlich in der liebe zwischen Helge nnd Sigrun, eine so unendliche milde und tiefe des innigsten gemüthslebens, dass man nicht weiss, von welcher seite man diese hohen gesänge am lautesten preisen soll." Framställningen af Helges födelse och ungdomsbragder, af Sigruns trofasta kärlek och beskyddande bistånd i striderna är visserligen hållen i en så hög och ädel stil, i ett så enkelt och kraftfullt språk, att de andra Eddadikterna sällan kunna uppvisa något mera framstående, men det torde tillåtas att såsom desse sångers glanspunct särskildt få framhålla skildringen af Helges död, af Sigruns förbannelser öfver Dag, af Helges hemfärd från Valhall samt hans och Sigruns möte i grafhögen, af hennes felslagna hopp om ett nytt möte och derpå snart följande död — ett stycke af så ovansklig skönhet, att något dermed jemnförligt icke finnes i Eddan och troligen icke i all verldens poesi.

Man kan indela den första Helgakviða Hundingsbana i två afdelningar: I) str. 1—9, skildrar hjeltens födelse, Nornornas bestämmande af hans öden, korparnes glädje öfver den blifvande krigaren, huru han fick namn och namnfäste samt hans uppvext; II) str. 10—55, framställer Hundings död, Sigruns anhållan om beskydd mot Granmars son Hödbrodd, Helges uppbådande af manskap, Sigruns bevarande af Helges flotta under en storm, strid mellan Helge och Granmars söner och slutligen Sigruns förening med den segrande Helge.

Strofen 1. *År var alda;* betyder icke här, såsom i Völuspá 3: initium temporum, utan utmärker blott början af en viss tid-

rymd; "det var fordom en tid." Uttrycket tillkännagifver, att sången blifvit författad långt efter de besjungna händelserna. — *þat er* = tum, quum. *er* är temporalt relativ, ej modalt, såsom några här vilja. — *gullu. gella,* sonare, frequentativum af *gala;* ordet användes isynnerhet om foglars profetiske sång. Ornar och korpar (jfr str. 5) förkunna hjeltens kommande öden. Man aktade i forntiden både på foglarnes röst och flygt. — *Himinfjöll* = himmelshöga berg; ordet står här ss. nom. propr. Man ansåg, att dylika voro helgade Heimdall, en väderleksgud, som hade sin boning i *Himinbjörg. Himinfjöll* förekommer såsom namn på flere ställen; jfr Yngl. sagan, 39 cap.; *Himmelsberg, Himmelsborg,* o. dyl. äro temligen ofta förekommande ortsnamn både i Skandinavien och Tyskland. Konungars och hjeltars födelse beledsagades äfven af märkliga tilldragelser inom naturen. — *Borghildr i Brálundi.* Berättelsen om Völsungaslägtens upphof och äldsta öden finnes icke i Eddan, utan i Völsunga-sagan (cap. 1—14), dit vi hänvisa läsaren. Munch har en sammandragen framställning deraf i "Nordmændenes ældste Gude- og Helte-Sagn," sidd. 115—118. Här kan endast i korthet nämnas, att Völsunga-sagan begynner med berättelsen om Odins son Sige, som vann sig ett rike i Hunaland. Hans son Nere var fader till Völsung, som hade tio söner och en dotter. Sönerne voro alle mycket utmärkte män, som öfverträffade andra menniskor i konster och idrotter. Den äldste och ypperste af dem var Sigmund, tvillingbroder till systern Signy. Denne Sigmund äktade Borghild och hade med henne två söner, Helge och Hamund. Det är denne Helge, som här besjunges. Sigmund gifte sig sedan med Hjördis och hade med henne sonen Sigurd Fafnirsbane. — Kph. anser möjligt, att *Brálund* är Braabye (= Brålunds by?) på Seland.

Strofen 2. *Nornir kvámu.* Detta är ett af de vigtigaste beviställen för Nornornas verksamhet. Utom sin egentliga function att bestämma menniskors lifstid och öden *(skapa mönnum aldr),* hade de äfven den att hjelpa barnaföderskor; de voro således "obstetrices fatidicæ" (Eg.). — *öðlingr,* vir liberalis, rex; Egilsson sammanställer detta ordet med *öðlaz,* adipisci, nancisci, af *auðr,*

dives; naturligare synes det böra hänföras till *öðli*, n., sors, conditio = *eðli* = *aðal, oðal.* — *aldr um sköpu. skapa* = gifva form åt; jfr moesog. *skapan*, *κτίζειν*. Ordet har talrika slägtingar i alla germaniska och skandiska språk. I sv. äro besl. *skaffa* och *skipa*. Ordet böjes i isl. och fsv. både starkt och svagt. Det starka præt. *skop* finnes ännu qvar i folkspråket. — *báðu. biðja* med en infinitivus är likbetydande med *"segja at skuli;"* detta ställe tolkas = "dixerunt, fore, ut evaderet rex celeberrimus;" om de två acc. jfr LUND, § 21, 3); om inf. jfr § 137, anm. 1). — *Buðlungr* = Budles ättling; sedan konung i allmänhet.

Strofen 3. *Snèru af afli.* De snodde med kraft emedan de skulle bestämma en stor hjeltes öden. *afl*, vis, robur, besl. med *afla*, posse, gignere. — *orlögþættir*, filamenta fatorum; kallas äfven *orlögs bönd. þattr*, m., betyder sträng i ett rep; fsv. *þatter*, nysv. *tått, tåtte.* — *þá er borgir braut.* Br. GRIMM läsa *borgirbraut* och fatta *er* ss. præs. af *vera*, samt öfversätta: "da ist burgenbruch (sturm) in Bralundr." De antaga, att en stormvind gick fram öfver Brålund vid hjeltens födelse, och påminna om de naturföreteelser som vanligen beledsaga store mäns födelse. Kph. öfversätter: "cum munimenta frangeret" (ɔ: heros, de quo agebant), men anser möjligt, att uttrycket äfven kan afse ett mägtigt väder. MUNCH tolkar: "da underbarnet i Braalund födtes" (?); RASZMANN: "wo Burgenland in Bralund ist." Uttrycket bör fattas ss. en impersonell construction samt återgifvas: "då när borgarna nedbrötos." Meningen är, att, då nornorna kommo dit i sin väfnad, der hans framtida krigsbedrifter, borgars intagande o. dyl., skulle bestämmas, snodde de trådarne med mera kraft än vanligt. Efter *braut* bör sättas comma, emedan de följande orden ej böra hänföras dit. — *greiða*, explicare, pectere, solvere; nysv. *reda.* — *mánasalr*, himlen.

Strofen 4. *enda fálu. fela*, gömma; jfr fsv. *fiala, fiæla;* i fsv. intet spår af stark böjning. Besl. är det i landskapsmålen förekommande *fjälster*, korfskinn. — *nipt Nera* = Neres syster eller dotter; man vet ej med säkerhet, hvem som härmed menas, då *Neri* är ett annars okändt namn. SIMROCK antager *Neri* = *Nari*, en son till Loke, hvadan, då Loke med jättinnan Angrboda har en

dotter Hel (som äfven förekommer benämnd *nipt Nara*), med Neres syster icke kan menas någon annan än Hel. Mot denna eljest icke osannolika förklaring strider det, att Helge efter sin död kommer till Valhall och icke till Hel. Derföre måste *nipt Nera* beteckna en af Nornorna, ehuru man icke närmare kan förklara benämningen. Raszmann omnämner, att Ogier af Danmark, som enligt några är en senare uppenbarelse af Helge, begåfvas vid sin födelse af fem féer, men den sjette väljer honom till make, och att det således vore en möjlighet, att *nipt Nera* betecknade Sigrun; såsom Valkyria var hon ej alldeles fremmande för Nornornas göromål och kan derföre tänkas vara kommen i deras sällskap för att utkora den nyfödde till sin älskling.

Strofen 5. *eitt var at angri.* Dativus med *at* uttrycker här en afsigt eller bestämmelse, hvartill något ämnas; jfr Lund, § 75, II, c) 4). Det som bedröfvade Helges föräldrar var korparnes sång. I motsats till de goda Nornorna uppträda de krig förebudande foglarne och fröjda sig öfver den nyföddes kommande bedrifter. Hans föräldrar sörjde ej just deröfver, att Helge blef en utmärkt krigare, men då korparnes sång i så måtto är tvetydig, som den väl förutspår stora strider, men ej deras utgång, synes hans öde så till vida tragiskt, som det låter ana hjeltens förtidiga död i hans bästa mannakraft. Egilsson (i lex., under ordet *angr*) framkastar den förmodan, att här bör läsas: "eitt var-at angr Y. nið" = nullum ei incommodum accidit; utom det betänkliga uti att, såsom synes af hans öfversättning, referera negationen *-at* närmast till *eitt,* tyckes äfven en för sammanhanget mindre passande mening framkomma med den föreslagna ändringen. — *Ylfinga niðr.* Konung Sigmund och hans efterkommande kallades *Völsungar* eller *Ylfingar*; i st. f. *Völsungr* förekommer formen *Völfingr,* hvaraf blifvit *Ylfingr.* Med *Ylfinga niðr* förstås Sigmund, liksom med *þeirri meyju* menas Borghild; andre tro, att på detta ställe åsyftas Helge sjelf och Sigrun, som "beredde honom hans lifs glädje." Detta kan dock icke uttryckas med *munuð foeða.* I ordet *meyju* ligger intet hinder för antagandet, att Borghild är dermed menad; ordet brukas äfven om gifta qvinnor, t. ex. Sigurdarkv. III, 15. — *mun-*

uð, f., voluptas; deliciæ = filius dilectus. Användandet af abstracta substantiver för concreta är i Eddan temligen sällsynt. — *andvanr, andvani, andvana* = expers; ordet är bildadt af den nästan pleonastiska sammansättningspartikeln *and-* och *vanr,* expers. Kph. och andre läsa *andvarr átu* = prædam sollicite circumspiciens; af *varr,* providus. Afzelius öfversätter alldeles felaktigt: "jag vet de åto af andlösa något."

Strofen 6. *doegrs eins gamall.* Om gen. vid *gamall,* jfr Lund, § 65. — *doegr,* n., betyder vanl. en tid af 12 timmar, en dag eller en natt; Guðrúnarkv. II, 13, synes *doegr* hafva betydelse af dygn, likasom det fsv. *dögur,* n. — *hvessir augu* = acriter intuetur; en annan form är *hversir.* Samma uttryck begagnas om Thor, då han vredgas i kampen mot midgårdsormen. — *vit skolum teitir,* nämnl. *vera. teitr,* lætus, hilaris; Grimm vill härleda det från ett förloradt starkt verbum, *teitan, táit, titun,* = tenerum esse. Egilsson anmärker: "forte convenit vox hibernica *teith,* calidus, unde solis nomina *tethin, Titan,* derivantur." På samma sätt betyder isl. *hýrr* 1) tepidus, 2) comis; jfr anm. till Vkv. 15.

Strofen 7. *kváðu með gumnum góð ár komin.* Några fatta *með gumnum* såsom närmast hörande till *kváðu,* andre förbinda det med *góð ár.* Rättast torde det böra anses såsom en construction ἀπὸ κοινοῦ. Helges födelse bebådade en god tid bland folket; *góð ár* = læta annona. — *vígþrima* = tonitru cædis, pugna; *þrima, þryma, þruma,* sonitus, strepitus. Kph. tror, att *vígþruma* kan betyda rustkammare, då ordet skulle härledas af *víg,* telum, arma, och *þruma, þrumja,* permanere. Om *víg* kan hafva betydelse af vapen, torde dock vara ovisst. — *ítrlaukr* = præstans allium. Man förmodar, att *allium victoriale* åsyftas. Löken stod i högt anseende för sine medicinske egenskaper; af Sigrdrífumál, 8, ser man, att han ansågs förtaga giftiga drycker all verkan. Bruket att vid donationer öfverlemna en *ítrlaukr* skulle, menar man, motsvara det i Saliska lagen föreskrifna öfverlemnandet af heliga örter. Kph. anser möjligt, att med *ítrlaukr* menas ett (förträffligt) svärd. I poetiska omskrifningar på svärd är användandet af ordet *laukr* temligen vanligt, t. ex. *imunlaukr, randar laukr, sára laukr* m. fl. Några

uttolkare vilja ändra läsarten till *ítrlaug*, f. = det herrliga badet, hvarmed skulle åsyftas den hos våre förfäder öfliga vattenösningen; det synes dock såsom man då snarare kunde väntat *ungan gram* i acc. och *laug* i dat. Dessutom säger Völsungasagan uttryckligen: "*Sigmundr var þá kominn frá orrustu ok gekk með einum lauk í mót syni sínum ok hèrmeð gefr hann honum Helga nafn*" etc.; och det är knappast att förmoda, det sagans upptecknare så grundligt missförstått saken, att han skrifvit *lauk* för *laug*.

Strofen 8. De här uppräknade ställen antager man ligga i Danmark. I *Hringstadir* vill man igenkänna Ringsted; *Sigarsvöllr* = en by på Seland; med *Hátun* ställas en by Tune och "Tune Herred" i förbindelse. — *blóðormr búinn* = serpens vulneris splendidus. — *Sinfjötli* var Sigmunds son med hans egen tvillingsyster Signy.

Strofen 9. *fyr vina brjósti;* jfr Lund, § 77, II, a). — *álmr ítrborinn.* Det poetiska bruket att periphrastiskt använda tränamn såsom benämningar på män och qvinnor anses hafva sin anledning deruti att de första menniskorna, Ask och Embla, voro skapade af trän. — *(ynðis) ljóma* är en dat. modi eller descriptivus och bör refereras till *nam at vaxa;* jfr Lund, § 51. Egilsson hänför det oriktigt till *álmr* och öfversätter: "germen splendore delectabili = adolescens elegantissimus;" *ljóma* skulle då vara genit. — *hodd blóðrekinn.* Man kan antaga *hoddr* = *oddr* och hänföra *hodd* till *blóðrekinn;* så tolkar Egilsson: "non pepercit rex cruento mucroni." Man kan äfven taga *blóðrekinn* till *hilmir* och öfversätta: "blodbestänkte krigaren sparade ej guldet;" ty *hodd,* f. = aurum; jfr ags. *hord* och nht. *hort.* Hvad beträffar Lünings anmärkning, att den senare tolkningen skulle innebära en alltför stor anticipation, så åsyftas här naturligtvis icke barnet i vaggan, utan den vuxne ynglingen, hvilken, likaväl som han kan sägas föra en blodbestänkt lans, äfven sjelf kan få epithetet "blodbestänkt."

Strofen 10. *lèt bíða* är icke, såsom br. Grimm förmoda, en periphras, jemnförlig med det längre ned i strofen förekommande *lèt veginn,* utan bör särskildt öfversättas: "han lät icke (andra) länge vänta på strid." Sällan står, såsom här, *láta* åtföljdt af *at* och inf.;

jfr Atlakv. 13. — *fimtán vetra;* jfr Lund, § 65, anm., med § 60, anm. 7. — *Hunding,* en konung i Jutland eller Saxland; sannolikt hade Hunding efter Völsungs fall tagit Völsungarnes land och rike i besittning, efter att derifrån hafva fördrifvit Sigmund. Om så var, utöfvade Helge blott en rättmätig hämnd.

Strofen 11. *kvöddu,* emendation af hdskr. *qvaðo.* — *auðs* eller *auðar,* gen. af *auðr,* m., sg. tant., opes, divitiæ; i fsv. är *öþer* masc., men neutr. *ödh* finnes äfven. Man har hänfört det till roten *aud-* i moesog. *audags, μακάριος, audagjan, μακαρίζειν; auðr* betyder sål. egentl. timlig lycka. — *jöfri;* jfr anm. till Vkv. 13.

Strofen 12. *lètað uppi,* nämnl. *vera. láta uppi* betyder 1) betala, gälda, 2) läsa upp, framföra muntligen; i prosan äfven med betyd. af tillåta, medgifva. — *bótir* jemnte *boetr,* plur. af *bót.* — *nè in heldr;* då *in (inn, en, enn)* står på detta sätt vid en comparativ i en negativ sats, är det expletivt eller pleonastiskt; jfr Lund, § 174, anm., med § 87, anm. under linien. — *nefgjöld,* n. pl., resarcitio nasi l. capitis l. viri occisi = *manngjöld* (Eg.); ordet härledes af *nef,* näsa, person. Lüning vill i sitt glossar härleda det af *nefi,* m., slägting, men utom det att ordet då bort heta *nefisgjöld,* bestyrkes Egilssons härledning äfven af den allmänt brukliga tropen att beteckna person med *nef,* t. ex. Yngl. sag. 8: "skattpenning fyrir nef hvert." — *mundu,* samt *skulu* och *munu,* m. fl., äro qvarvarande rester af en annars försvunnen infin. præt. I Eddan förekomma icke månge dylike infinitiver, men de äro vanligare i skaldernes qväden. Dessa märkliga ordformer äro fullständigast samlade hos Lund, § 147, anm. under linien. — *it mikla veðr grára geira* = sæva procella glaucarum hastarum; *gremi.* f., ira, af *gramr.* Br. Grimm m. fl. antaga, att *gremi* står i acc., coordineradt med *ván;* bättre är att fatta det ss. genit. *(gremi* är indecl.) och anse det parallelt med *veðrs ins mikla.* — Med dessa ord inviger Helge Hundingssönerne åt en oundviklig undergång; de grå spjutens stora oväder och Odins vrede är mera än en blott bild af slungade spjut och stridslarmet; jfr Håkonarmál, str. 8.

Strofen 13. *hjörstefna* = spjutens sammankomst = stri-

den. Egentligen betyder *stefna* curs-riktning; besl. med *stefna* = styra ett fartyg, och *stafn* = stäf. — *sleit Fróða frið,* impers. construction med dat. eller acc.; man kan ej bestämdt afgöra hvilket här är fallet. Under Frodes regering herrskade den djupaste fred. — *fara . . ., sleit . . ., fara;* vexling mellan præs. histor. och præt. — *Viðrir,* ett af Odins tillnamn, hvarom upplyses i Fornm. sög. X, 171: "því er Oðinn kallaðr viðrir, at þeir sögðu hann veðrum ráða." — *grey,* n., canis; Grimm anser ordet beslägtadt med *grár,* griseus; jfr eng. *grey, greyhound;* Egilsson påminner om Grekernes *Διός κύων,* aquila, *Διός κύνες,* Harpyiæ, etc. Odins hundar voro vargarne *Geri* och *Freki.* — *um ey.* Såvida man ej med Kph. vill öfversätta "per insulam = per terram," måste man väl antaga, att stället, der striden hölls, var beläget på en ö.

Strofen 14. *Settisk vísi und Arasteini.* Trött efter kampen söker hjelten hvila vid en hög klippa, dels för att låta kylande vindar svalka sig, dels för att bättre kunna skåda sig omkring. "Att sätta sig under örnklippan" omtalas äfven i anglos. dikter. Suhm vill förlägga både *Arasteinn* och *Logafjöll* till Norge, emedan i öfre Tellemarken finnes ett berg, benämndt *Arestöllen.* Men detta ställe är för långt aflägset såväl från Helges och Hundingssönernes hem som från hafskusten, der striden måste blifvit hållen. — *Hávarðr* kallas i Helgakv. Hund. II, prosan mellan str. 11—12, *Hervarðr.* *ætt* eller *átt,* f., besl. med *eiga;* familjen var på visst sätt mannens egendom. — *Geirmímir* = spjutets Mimer = kämpe; härmed menas Hunding. — Man får ej fatta de sista raderna såsom om Helge hade tillintetgjort hela Hundings ätt; han hade dels dödat dels blott fördrifvit hans söner.

Strofen 15. *þá brá ljóma. ljómi,* m., splendor; besl. med moesog. *lauhmoni, lauhmuni,* f., *ἀστραπή,* fsax. *liumo,* ags. *leóma,* jubar; ordet synes ursprungligen betyda sprakande, elektriskt strålljus; trol. äfven besl. med isl. *ljómr,* sonitus; dan. *lyn, lyne;* sv. *ljunga, ljungeld.* — *en af þeim ljómum.* I en hdskr. läses *ljóma,* dat. sing. — *leiptrir hvámu.* Denne sats anses af Ettmüller vara oriktigt inkommen i texten; möjligen hafva dessa båda raderna varit en förklaring af slutraderna i strofen. — Man bör åtskilja tre

olika subst. *leiptr:* 1) *leiptr,* m., balænæ species; 2) *leiptr,* f., amnis, fluvius; 3) *leiptr,* n., coelum, fulgur; här står likväl den feminina pluralen *leiptrir* (eller *leiptrar,* såsom i äldre upplagor) i betydelse af *fulgura.* EGILSSON anmärker dock, att ordet här skulle kunna öfversättas: "aqua fluviatilis." — *þá var und hjálmum.* Man har betviflat textens riktighet på detta ställe, enär intet subject finnes uttryckt; constructionen är impersonell och betydelsen är = þá váru Valkyrjur; ordagranna tolkningen vore: "då var det (något) under hjelmar" = "då voro hjelmklädda Valkyrior" etc. EGILSSON öfversätter riktigt: "tum ibatur sub galeis per campum coelestem," men framkastar med detsamma en gissning, att man bör tolka: "silentium erat sub galeis, in campo coelesti," då *þá* skulle vara subst. fem. af *þegja.* Det synes dock både af denna och nästa strof, att Valkyriornas framträdande icke skedde under tystnad. *hjálmr* är besl. med moesog. *hilms, περικεφαλαία,* nht. *helm.* — *himinvangi,* plaga coelestis; jfr skån. *vång.* — *váru þeirra;* såväl af dessa ord som det föregående *hjálmum* synes, att der voro flere Valkyrior; de uppträdde också alltid i flockar. — *en af geirum. geirr,* m., spjut; jfr fht. *kêr,* mht. *gêr;* lat. *gæsum* omtalas af JULIUS CÆSAR såsom ett tungt kastspjut hos Gallerne. Hos grekiske författare omtalas äfven *γαῖσον* = *δόρυ πολυσίδηρον.* I svenska medeltidsskrifter benämnes samma vapen *kesja.* — *geisli,* m., stråle, är besl. med isl. *geisl,* m., käpp, som skidlöpare bruka; äfvensom med fsv. *gisl,* nysv. *gissel.* — I afseende på sjelfva saken kan anmärkas, att i Skandinaviska och Germaniska sagor talas om eldstrålar (vafrlogi), som syntes på hjelmar och svärd. TACITUS omtalar, Ann. XV. 7, en dylik elektrisk glans: "pila militum arsere;" han kallar det "insigne prodigium;" jfr ibm XII. 64: "signa ac tentoria militum igne coelesti arsere."

Strofen 16. *árliga* kan icke här betyda "tidigt," utan "snabbt, hurtigt." — *úlfidi,* vargens boning = slagfältet; af *iði, inni,* boning; jfr isl. *hið,* fsv. *hiþe;* det kan ej, såsom LÜNING synes förmoda, härledas af *ið,* f. SIMROCK och RASZMANN fatta *Ulfidi* ss. nom. propr., och hänföra det till *dísir suðroenar* = de sydländska tärnorna från Ulfidi. — *dísir suðroenar* = nymphæ australes; detta

epithet tillades vanligen Valkyrior och man får ej fatta det så strängt, att det skulle uteslutande beteckna sydländsk börd. Kph. anser, att *suðroenn* i fornskrifterna kan hafva betydelse af "serena, mitis, instar auræ meridionalis." — *ef þær vildi;* jfr Lund, § 126. — *þrymr var álma.* Detta vapenbrak förkunnade ej verklig strid utan åtföljde hvarje Valkyriornas högtidliga uppträdande.

Strofen 17. *En af hesti;* jfr anm. till Helgakv. Hjörv., str. 28. — *líddi* är svagt præt. till *líða,* i st. f. *leið;* så t. ex. *kvíddi, svíddu, gíndi* för *kveið, sviðu, gein;* verbet står här impersonelt med transitiv betydelse; jfr Atlamál, 50. — *hygg ek at vèr eigim;* efter *hyggja* står nästan alltid conj.; jfr Lund, § 122, a). Kph. läser *eigum.* — *baugbroti* = fractor annuli: vanlig omskrifning på frikostige män, hjeltar och furstar.

Strofen 18. *Hefir heitit. heita* betyder egentl. compellare, vocare; då det står med två dativer, har det betydelsen promittere; jfr Lund, § 42, a. Äfven om constructionen öfvergår till passiv, stå två dativer, t. ex. *hánum er konu heitið.* — *óneiss;* af *ó* privativum och *neiss,* contumeliæ obnoxius; jfr *hneisa,* contumelia, och sv. *nesa.* — *kattar son.* Kph. öfversätter: "catulus felinus l. rustici vilis." Bättre synes Egilssons tolkning vara: "filius gigantis; homo contemtus." *Köttr* är ett bland de jättenamn som uppräknas i Snorra-Edda; Sigrun har sålunda förklarat, att hon afskyr Hödbrodd lika mycket, som vore han en jätteson. Raszmann menar, att hon förebrått honom, att han var "feg och lat som en hus-katt, som ligger och sträcker sig vid spisen."

Strofen 19. *sá kemr fylkir. . . . nema þú vísir;* præs. motsvarar här fut. i hufvudsatsen och fut. exactum i bisatsen; jfr Lund, § 108, a) anm. 2. — *fára nátta* = inom få dygn; genit. temporis. Dygnet och året benämndes efter natten och vintern, emedan de senare voro, enligt folktron, äldre än dagen och de öfriga årstiderna. — *nema;* jfr Lund, § 118, anm. 2.

Strofen 20. *ugga* = 1) dubitare, 2) cunctari, 3) timere; i sista bemärkelsen construeras *ugga* både med acc. och dat., alldeles motsvarande lat. *timere* med acc. eller dat. — Med *Isungsbani* menas Hödbrodd; om Isung känner man intet närmare. — *dólga dynr,*

nämnl. *verða; dólgr* = hostis; *dynr* = strepitus; således *dólga dynr* = pugna. — *nema.* Man har här tolkat: *fyrr . . . nema* = förr än; i stället för det vanliga comparationsordet *en* brukas stundom *sem, nema, utan;* jfr Lund, § 87 a) anm. 1. Detta ställe skulle dock kunna öfversättas med bibehållande af den vanliga betydelsen för *nema:* "förr (nämnl. än Hödbrodd hemför dig) månde det blifva nederlag bland fienden, såvida jag lefver (egentl.: såvida jag icke innandess är död)."

Strofen 21. *árr.* famulus, minister, nuntius; pl. *árar* och *ærir;* jfr moesog. *airus, ἄγγελος,* fsax. *eru;* roten *ar* eller *ár* (grundbetydelse: negotium) återfinnes i *örundi, erindi,* fht. *árunti,* fsax. *árundi.* I senare skrifter sammanställer Grimm *árr* med isl. och ags. *ár,* åra, hvadan *árr* ursprungligen skulle betyda roddare. Om *ár* till en början haft den allmännare betydelsen *staf,* kan man antaga, att *árr* betyder 1) stafbärare, 2) sändebud; öfvergången mellan dessa betydelser är lätt. — *of lopt ok um lög;* obs. vexlingen af præp.; jfr Lund, § 24. Det synes af detta uttrycket, såsom äfven Valkyrior räknades till Helges sändebud. — *leiðar at biðja,* bedja om hjelptrupper; *leið,* f. = 1) via, iter, 2) expeditio bellica maritima = *leiðángr.* Till *at biðja* fogas asyndetiskt *bjóða* utan *at.* — *iðgnógr* = abunde magnus. Om ordets etymon anmärker G. Magnæus, att det bör härledas af *gnógr,* sufficiens (jfr sv. *nog,* nht. *genug*) och *iða,* f., 1) gurges aquæ in se contortæ, vortex, 2) mare; denna "maris abundantia" skulle sedan användas till att beteckna ett stort öfverflöd äfven af andra ting. — *ógnar ljómi. ógn* betyder terror, pugna, och *ógnar ljómi* = splendor pugnæ, är en omskrifning på svärd; då emellertid *ógn* på flere ställen förekommer i betydelse *amnis,* är det bättre att här tolka *ógnar ljómi* = splendor amnis, en vanlig omskrifning på guld; Kph. öfversätter: "Oceani lumen." — *bragnar,* egentl. konung Brages följeslagare; sedan i allm. krigare. — *burr,* m., filius; gen. sg. både *-s* och *-ar;* pl. *-ir* och *-ar.*

Strofen 22. *Biðit skjótliga ganga* = "befallen, att man skyndsamt går;" jfr Lund, § 10, 7). — *or Brandeyju* = ur Brandö; isl. begagnar stundom, liksom grek. och lat., en præposi-

tionens attraction; för oss lämpar det sig bäst att öfversätta: "på Brandö." Kph. förmodar att här menas Brännö vid Bohuslänska kusten. — *þaðan* i st. f. *þar*. — *Heðinsey*. Man har velat återfinna stället antingen i *Heddinge* på Seland eller i *Hiddensee* på Rügen. SUHM vill förlägga platsen till Bornholm.

Strofen 23. *af ströndum*. Kph. m. fl. fatta *ströndum* ss. nomen proprium. Kph. påminner om de Seländska namnen *Strandegård, Strandhoved*. — *beit*; jfr anm. till Helgakv. Hjörv. str. 14. — I äldre upplagor läses *beit hers* (naves bellicæ). Redan br. GRIMM hafva upptagit den nuvarande läsarten. — *ok búin gulli*. *ok* står pleonastiskt; jfr LUND, § 156, anm. 3. — Orden *búin gulli* afse de präktiga förgyllningarna på drakskeppen.

Strofen 24. *ungr konungr* = Hjörleifr. — *öðrum*, jfr anm. till Vkv. 21. — *seint kvað at telja* = longum est enumerare; i både isl. och lat. har positiven en comparativ bibetydelse. — *Trönueyri* betyder *Trane-ör* (Tranans landtunga); möjligen detsamma som *Helsingör*; åtminstone är det någon likhet i ordens bildningssätt, ty *helsingr* = anas torqvata. — *langhöfðuð skip* = naves longis capitibus animalium exsculptis ornatæ (EG.). — *und líðöndum* = sub navigantibus; *líðandi*, resande till lands eller sjös, är part. præs. af *líða*, labi, ferri. — *Örvasund* = Eyrarsund, Öresund. I Völsungasagan omtalas oriktigt Njörvasund (vid Gibraltar) vid hithörande ställe.

Strofen 25. *hálfu fleira* = duplo plures; *hálfu* är dativus proportionalis. — *ván erum rómu* = est mihi spes pugnæ. Medelst bindevocalen *o* eller *u* fogas till verbalformen i ind. suffixen *mk*, som kan stå i stället för både *mik* och *mèr*; jfr LUND, § 28. Kph. läser *"vanir erum rómu"* och öfversätter "assueti pugnæ sumus."

Strofen 26. *svá brá stýrir*. *Stýrir* brukas ofta absolute i betydelse af præfectus classis. Här menas Hjörleifr. — *stafntjald*. Härmed menas tält, som voro uppspända antingen i fören eller aktern af fartyget. Då icke *stafntjald* särskildt nämnes, antager man vanligen, att tälten spändes öfver mellerste delen af fartyget; jfr anm. till Helgakv. Hjörv. 12. — *mildinga mengi* tolkas oriktigt af Kph., EGILSSON, FINN MAGNUSEN m. fl. ("largitorum populus," "mi-

lites regum," "höfdingenes mænd"). Uttrycket är blott en periphras i st. f. *mildingar* och står parallelt med *döglingar* och *siklingar; mildinga* är genit. generis, hvarom se Lund, § 58. — *dagsbrún* af *dagr* och *brún,* hvilket senare ursprungligen betyder ora, margo, crepido, men sedan vanligen supercilium. — *vakði, sjá, snèru,* anmärkningsvärd vexling af tempora; möjligen bör här läsas *sá* = *sáu;* præteritum kan dock omvexla med præsens historicum både i hufvud- och bisatser; jfr Lund, § 108. b) anm. 1. — *snèru upp við trè,* nämnl. vid skeppets trä = masten; *snúa* præt. *sneri, snera;* jfr moesog. *snivan, ὑπάγειν,* fsv. *snóa;* bildningen af præt. på *-ri, -ra,* är för isl. egendomlig. Bröderne Grimm läsa *snéru upp við ræ; ræ* = *rá,* rå, råstång. — *vefnisting,* f., sutura telæ, tegmen telâ confectum. — *Varinsfjörðr,* belägen inom Helges område. Kph. vill söka stället i närheten af *Varberg.* I Völsungasagan omtalas, att Helge samlat sine trupper vid *Rauðbjörg,* hvilket Kph. anser vara nuv. *Kullen.*

Strofen 27. *ára ymr* = stridor remorum; *járna glymr* = fremitus armorum. I sing. betyder *járn* = ferrum, i pl. = arma ferrea. Både *ymr* och *glymr* äro onomatopoetiska ord; genom sjelfva rhythmen och rimmet framkallas här en liflig bild af innehållet. — *rönd,* margo, ora; står ofta i st. f. *skjaldar rönd,* margo clipei. — *rèru víkingar; róa,* præt. *rèra;* jfr fsv. *ro,* (roa), præt. *rodhe;* ags. *rowan.* *Víkingr* bör sannolikt härledas från *vík* = *víg,* pugna, och således *víkingr* = pugnator; i Njálssagan, cap. 158, förekommer en form *víginganna* = *víkinganna,* hvilken ger stöd åt denna härledning. — *eisandi gèkk; eisa* = magno impetu ferri; jfr eng. *issue* och isl. *æsa;* se Lund, § 153, 1).

Strofen 28. *Kólgu systir. Kólga,* af vb. *kala,* algere; betyder kylande luft, moln, som medför regn eller hagel och derigenom afkyler luften. *Kólga* var Œgirs dotter, och hennes syster är böljan. Œgir hade nio döttrar, hvilkas namn uppräknas i Snorra-Edda; de märkligaste äro *Bylgja* och *Hrönn.* — *kilir langir.* Utom *kjölr* finnas äfven formerna *kjoll* eller *kjöll,* som dock böjas annorlunda än *kjölr;* detta betyder 1) traha, 2) carina, 3) navis. — *sem björg eða brim brotna mundi.* Kph. vill läsa *björg við brim,*

hvilket väl skulle vara en i poetiska språket tillåtlig omkastning af uttrycket i st. f. *brim við björg.* Motsvarande stället i Völsungasagan säger: "*bylgjur knúðu á borðum sem þá er björgum lysti saman.*"

Strofen 29. *draga segl ofar* = altius vela tollere. – *varðat hrönnum hrönn þingloga.* Vid detta ställe hafva många textändringar och tolkningar blifvit försökta. Kph. läser: "*varðat hrönnum höfn þinglaga*" = non defendit portus sodales contra fluctuum impetum; så läser Kph. efter codex Thorlacianus, endast med förändring af *var þat* till *varðat* och *þingloga* till *þinglaga; varðat* skulle vara præt. af *verja,* och *þinglagi,* bildadt i analogi med *félagi,* skulle betyda socius, sodalis. Men *non defendit* kan icke heta *varðat,* utan *varðit,* och något ord *þinglagi* känner man icke. Kph. anmärker vidare, att om man i cod. regius finge ändra *þingloga* till *þórsloga,* kunde man öfversätta: "in fluctus marinos mutata est Thori flammæ (fulminantis tempestatis) inundatio;" då skulle man läsa åtskildt *varð at* (mutata est). *þingloga,* indecl. adj., härledes af *þing* och *ljúga* och säges om den, som ej på kallelse infinner sig vid tinget; i allm. säges *vera þingloga* = ej infinna sig på bestämd tid och ställe. Egilsson öfversätter här: "fluctus adfuit fluctibus, i. e. unda supervenit undam;" en tolkning, som icke synes omöjlig att härleda ur den ursprungliga betydelsen af *þingloga.* Lünings förebråelse mot Egilsson, att hans förklaring lemnar det svåra *þingloga* å sido, synes derföre mindre befogad. Ettmüller föreslår följande emendation: "*hvarf at hrönnum hrönn þúngliga*" = accessit ad undas unda graviter. — *ógurlig,* terribilis; af *ógn.* — Namnet *Œgir* är af samma rot; han kallades äfven *Hler.* Anglosaxarne kallade honom *Ége,* hvilket namn naturligtvis äfven begagnades till betecknande af sjelfva hafvet. Derföre kallades i södra Jutland utfarten till Vesterhafvet *Égedór* (dörren till Œgir), hvaraf sedan bildats *Eider. Œgir* hade en hjelm *(Œgishjálmr),* med hvilken han ingaf sina fiender oöfvervinnelig skräck. Med *Œgis dóttir* menas här närmast *Hrönn* = det sprutande, stänkande hafvet. — *stagstjórnmarr,* equus habenæ navis; af *stag,* n., det tåget, som går från förstäfven till masttoppen, och *stjórn,* f., regimen, samt *marr,*

m. equus. Då *stagstjórn* äfven återgifves med *velificatio,* skulle *stagstjórnmarr* möjligen kunna betyda skot, hvarmed man modererar seglets ställning. — *steypa;* ursprungliga betydelsen är utgjuta; sedan förspilla, förstöra.

Strofen 30. *Sigrún* framträder här såsom Helges skyddsgudinna. Valkyriorna ansågos isynnerhet hafva förmågan att hjelpa sine skyddslingar ur sjöfaror. Såsom en lemning af den gamla föreställningen om Valkyrior anser Kph. en i Norge ännu förekommande tro på ett slags skyddsandar, *valdöger.* — *fólkdjarfr* = audax in acie. — *far* betyder 1) färd, resa, 2) det man far uppå = skepp; begge betydelserna passa här. — *snoerisk* är att uppfatta såsom dynamiskt medium; jfr LUND, § 82, b); Sigrún är subject. Andre taga *gjálfrdýr* såsom subject och öfversätta: "navis erepta est e manibus Ranæ." — Ordet *gjálfrdýr,* n., navis, härledes af *dýr,* animal, och *gjálfr,* 1) fremitus, 2) fremitus maris, mare; hafsbrusets djur = skeppet. — *at Gnípalundi,* i riktning åt Gnipalund, som Kph. vill förlägga i närheten af Göteborg. Völsungasagan säger, att i närheten af Gnipalund var en beqväm hamn, till hvilken Sigrun ledsagade Helges skepp och krigare.

Strofen 31. *Sat þar.* Subject är *Helgi;* icke *gjálfrdýr* eller *Sigrún,* såsom några uttolkare mena. — *Unavágar* är antingen detsamma som Gnipalund eller ock ett nära derintill beläget ställe; namnet betyder portus jucundus, af vb. *una,* adquiescere, contentum esse, och det är sålunda möjligt, att *Unavágar* icke är att fatta såsom nomen proprium. — *flaust, flaustr,* n., celox, jagtskepp. Kph. anser ordet besl. med *fljóta,* likasom *fley,* n., navis. — *fljóta knáttu.* I stället för *fljóta* läser Kph. *flíta,* och RASK *fluta,* biformer till *fljóta.* — *þeir sjálfir* = Granmars söner. — *með hermðar hug* = med vredens sinne = med vredgadt sinne; *hermð,* f., ira, af *harmr.* Ordet *hermð* förekommer oftast i genitivus vid ett annat substantivum och motsvarar då ett adjectivum; jfr LUND, § 60.

Strofen 32. *goðborinn* = diis procreatus; ordet begagnas såsom epithet till hjeltar och konungar. SUHM förmodar, att det äfven skulle kunna betyda "Gothis procreatus;" dock förefinnes intet giltigt skäl till en sådan tolkning. — *Guðmundr.* I Völsunga-sagan

kallas den, som träter med Sinfjötle, *Grani* eller *Granmar.* — *landreki,* besl. med *reka,* obire, pellere. Snorra-Edda förklarar ordets användning sålunda: "*því heitir hann svá, at hann rekr her um land annarra konúnga eða rekr her or sínu landi.*" — *lið,* n., 1) exercitus, milites; 2) navis. — *sá er liði stýrir ok hann.* I senare leden af en relativsats sättes ofta pronomen personale i relativets ställe och satsen öfvergår sålunda till sjelfständig. — *feikna lið. feikn,* f., immanitas. Både gen. sing. *feiknar* och gen. pl. *feikna* användes i st. f. ett adjectivum; *feiknalið* = copiæ immanitatum = ingentes copiæ; jfr anm. till nästföregående strof.

Strofen 33. *Sinfjötli,* Helges halfbror. — *rá,* f., gen. *rár,* pl. *rár,* stång, segelrå. — *rauðum skildi;* röd sköld var tecken till fiendtligheter. — *sundvörðr* = custos freti, excubitor navalis. Egilsson anser *sundvörðr* = *stafnbúi.* Flere hänföra *sundvörðr* etc. till Sinfjötle och öfversätta: "han var en utkik, som kunde" etc. Bättre synes det vara att anse dessa ord åsyfta Gudmund, och de förklara då orsaken, hvarför Sinfjötle öppnade en ordvexling. — *kunni,* præt. conj., ty beskaffenheten framhäfves såsom det vigtigaste; jfr Lund, § 129, a). — *við öðlinga;* jfr Lund, § 74, I, b) 1).

Strofen 34. Sinfjötle tillägger Gudmund de lägsta trälsysslor. I Norge ansågs svinaherden såsom den ringaste bland trälarne, hvilket deremot icke var händelsen i Sverige eller Danmark. Lüning tror, att man häraf kan sluta, att sången blifvit diktad i Norge. — *teygja;* se anm. till Vkv. 16. — *soll,* n., colluvies, qua canes, sues etc. pascuntur; nyisl. *sull;* af vb. *sulla,* på oordentligt sätt röra ihop något fast med något flytande. Jonsson upptager i sitt lexikon en masculin form *sollr,* jäsande blandning, besl. med *svella.* Jfr norska *soll* = uppblötta brödstycken i mjölk eller annan vätska; nht. *sudel (?).* — *austan komnir* sades äfven om dem, som ej kommo från den egentliga Östersjön, utan från trakterna omkring Öresund. — *frá Gnipalundi.* Härmed menas naturligtvis icke deras hemort, utan det ställe, hvarifrån de senast hade anländt. Kph. läser *at Gnipalundi.*

Strofen 35. *flaugtrauðr,* fugæ nescius; af *flaug,* f., 1) volatus, 2) fuga, och *trauðr,* 1) invitus, coactus, 2) expers. — *í flota*

miðjum; jfr Lund, § 84, c). — *saddr,* af *seðja* = satiare; jfr nht. *satt,* lat. *satur.* — *kyssa,* osculari; jfr moesog. *kukjan, καταφιλεῖν,* fht. *kussian,* nht. *küssen,* eng. *kiss,* o. s. v. — *þý,* f., serva, ancilla; gen. *þýjar;* pl. *þýjar* och *þýgjar.* Äfven finnes en masculin form *þýr.* Ordet är besl. med moesog. *ga-þivan, καταδουλοῦν,* hvaraf masc. *þius, οἰκέτης,* och fem. *þivi, παιδίσκη,* fht. *diu, thiu,* fsax. *thiu, thiui,* ags. *thiva, theove,* isl. *þý.* Af samma rot är isl. *þjónn,* m., servus, och vb. *þjóna.* Af detta *þý* bildades genom afledningsbokstäfverne *rn* substantivet *þerna,* f., famula, likasom i fht. af *thiu* bildades *thiorna,* virgo; af detta *thiorna* eller *diorna* har slutligen genom elision uppkommit *dirna,* mnht. *dirne,* tjenstflicka, flicka af lägre stånd eller misstänkt dygd. I fornspråkens ord *thiu, thiorna, þý, þerna,* öfvergå betydelserna virgo och ancilla i hvarandra. — Att mala var trälinnors vanliga arbete.

Strofen 36. *fátt fornra spjalla* = pauca veterum sententiarum. Enligt Kph. menas här egentligen gamla ethiska dikter, sådana som Hávamál, m. fl. I Völuspá, 1 str., förekommer *fornspjöll* såsom ett ord. — *er þu* = "enär du" etc. — *ósönnu bregðr.* I betydelsen "förebrå någon något" construeras *bregða* med två dativer; jfr Lund, § 42. — *úlfa krásir.* Sigmund och Sinfjötle hade en tid ströfvat omkring i skog och mark, förvandlade till vargar; *úlfa krásir* = cadavera; *kras,* f., dapes, ferculum; jfr sv. *krås, kräslig,* dan. *kræs.* — *broeðr þínum at bana orðit;* Sinfjötle hade dödat sine halfbröder, Siggeirs och Signys söner. — *opt sár sogin,* nämnl. *þú hefir; sjúga* = *sugere;* jfr fht. *súgan,* fht. *sou, so,* ags. *sogodha* = lat. *succus.* — *með svölum munni,* frigido rictu. Rofdjurens nos är kall. Somlige läsa här *svölu munni* (efter uppgift i enlighet med codex regius; dock beror väl detta på felaktig läsning) = "hirundinis ore;" det synes vara omöjligt att häraf få någon rimlig mening. — *hreysi,* n., saxetum, aspretum; ordet återfinnes i det norska *rös, röjs,* samt i sv. sten-*rös;* ofta finner man orden *holt ok hreysi* sammanställda. — *hvarleiðr,* omnibus invisus; i sammansättning med adjectiver får *hvar* betydelsen af *omnino, ubique.*

Strofen 37. *völva,* en annan form för *vala;* ordet är här användt i föraktlig betydelse = saga, venefica. Spåkäringar kunde

alltid förgifta och göra allahanda hexerikonster. — *skollvíss*, fraudulentus; af *skollr*, m. 1) fraus, 2) vulpes; *skollvíss* kunde äfven öfversättas: "räfaktig." — *bera skrök saman*, vaniloquia coacervare; ordet *skrök* återfinnes i nysv. *skrock*. — Vid *segg brynjaðan* får man tänka sig *engi* upprepadt. — Man behöfver naturligtvis icke antaga, att alla förebråelser, som de trätande personerna här kasta mot hvarandra, hafva någon verklig grund.

Strofen 38. *en skoeða kván;* jfr LUND, § 193, 5). *skoeðr* förekommer både i activ betydelse (= qui nocet) och i passiv (= cui nocetur); besl. med *skeðja, skaði, skóð*, m. fl. — *skass* eller *skars*, n., femina gigas; jfr anm. till Helgakv. Hjörv., str. 23. — *valkyrja* kan vara gen. pl. partitivus, då *skass valkyrja* = "hexa bland valkyrior;" andre läsa *skass-valkyrja* i ett ord (= trollvalkyria); det sammansatta ordet blir då femininum och öfverensstämmer i genus med de följande adjectiverna; anser man *valkyrja* såsom genitivus, måste man till det neutrala *skass* κατὰ σύνεσιν referera de feminina formerna *ötul* och *ámátlig*. — *ötul*, af *atall*, strenuus; besl. med *etja*, incitare; *ámátligr*, monstrosus; betyder egentl. något, som är öfver mensklig kraft och förmåga. — *at Alföður;* jfr LUND, § 75, anm. 1. — *berjask* står i reciprok betydelse. — *svevís* öfversättes af Kph. och flere andre med "fraudulenta;" detta skulle enligt EGILSSON härledas af en partikel *sve-*, besl. med *svik*, *svig* (böjning, veck; sedan: svek), *sveigja*. RASK läser *snævís*, af *snæfr*, celer, och *víss;* detta skulle betyda temerarius, instabili animo. I en not anmärker RASK: "kannske rèttara *skævís* (noxia)?" — *á nesi Ságu*, på Ságas näs; Kph. vill ändra till *á lága nesi* = in promontorio plano. *Sága* var en gudinna, som bodde vid Sökkvabekk; man känner ej hennes function som gudinna. Några hafva trott, att hennes namn äfven kunde skrifvas *Saga*, och att hon var historiens gudinna, men denna åsigt tyckes numera vara öfvergifven. I denna strof synes Sinfjötle medgifva, att han gått omkring i skogen som ett vilddjur, men ställer Gudmund ännu lägre, derföre att denne i skepnad af en gammal spåqvinna skulle hafva med Sinfjötle aflat nio ulfvar.

Strofen 39. *öllum ellri;* man kan antingen fatta *ellri* såsom

nominativus singularis och hänföra det till *þú,* eller såsom genitivus pluralis och hänföra det till *fenrisúlfa.* — *svá at ek muna;* limiterande relativsats i conj.; jfr anm. vid inledn. till Vkv., sid. 15. — *gelda;* jfr anm. till Helgakv. Hjörv. 20.

Strofen 40. *Stjúpr* = *stjufson;* detta skrifsätt kan gerna bibehållas i st. f. det måhända vanligare *styfson;* ordet är besl. med fsv. *stjupa, stupa* (ruere, cadere), hvilket ej synes förekomma i fsv. urkunder med transitiv betydelse, som verbet enligt all sannolikhet ursprungligen haft. Grimm förutsätter ett förloradt starkt verbum *stjupan* (fundere) och sammanställer dermed äfven isl. *steypa,* utgjuta. — *und stöðum. stöð,* f. (af *standa*), locus, ubi quis stat. Kph. antar *stöð* = *stóð,* f., columna, adminiculum, och öfversätter "jacuisti sub tignis." Uttrycket afser, att Sigmund och Sinfjötle en gång måste gömma sig i förstugan till Siggeirs boning. Völsungasagan upplyser härom närmare. — *brjóst raufaðir;* då Sigmund och Sinfjötle voro vargar, hade de varit nära att bita ihjäl hvarandra. — *þik frægjan. frægr* står här i dålig mening = famosus. — *firinverk,* n. pl., facta prodigiosa. Rask har formen *firniverk;* jfr fht. *firina,* scelus, *firintat,* ags. *firen,* crimen.

Strofen 41. *Grana brúðr.* Grane var en allmän benämning på häst. — *á Brávelli.* Man har ej här att tänka på någon "Bråvallahed;" Völsungasagan kallar denna slätten *Granvöll.* — *görr,* part. af *göra;* då det står adjectiviskt i betydelsen *paratus,* kan det construeras antingen med *til* och genitivus eller ensamt med genitivus. — *þèr móðri* etc. Det, hvarpå man rider, betecknas med dativus; den väg man rider, med accusativus. — *móðr,* fessus; besl. med dan. *mödig* och nht. *müde;* ordet bör väl skiljas ifrån ett annat *móðr* = *móðugr.* — *skeið,* n., curriculum, spatium; jfr sv. *skede.* — *svangr* öfversättes af Kph. och Egilsson med *jejunus.* Lüning jemnför ags. *svangor,* fessus. — *simul,* f., femina gigas; om *simul* = *svimul,* af *svima, sveima,* grassari, skulle det egentl. betyda *grassabunda;* ordet anföres i Snorra-Edda bland jättinnors benämningar.

Strofen 42. *Gullnir;* enligt Völsunga-sagan en jätte. — *mólka, mjólka,* betyder både mulgere och lactare. — *í annat sinn,*

nämnl. *þóttir þú vera.* — *imðar dóttir; imð* eller *íma,* f., 1) lupa, 2) femina gigas. — *töttrughypja,* f., femina laceris pannis induta; af *tötrar,* m. pl., vestes laceræ, och *hjúpa,* f., eller *hjúpr,* m., vestis. — Denna strof tilldelas af somlige åt Sinfjötle, af andre åt Gudmund; alltefter som det ena eller andra är fallet, måste str. 43 tilldelas åt Gudmund eller Sinfjötle.

Strofen 43. *hræ,* n., funus, cadaver; äfven finnas formerna *hrær, hre, hrer.* — *fyrr . . . en* öfversättes af de fleste = "förr ville jag . . ., än" . . . Bättre mening synes det blifva, om man, enligt br. Grimms förslag, vid *fyrr* underförstår: "än jag träter längre med dig," och öfversätter *en* = "och dertill." — *deili gröm við þik* = irata numina tecum contendant! *deila* står här absolute = *deila mál; gröm,* n. pl. af *gramr,* nämnl. *goð.*

Strofen 44. *heyja* är ett rörelseverbum och construeras derföre med dativus. — *en sè.* I det äldre skaldespråket tillfogas ofta efter *en* præs. conj. af *vera;* jfr Lund, § 87, a) anm. 2. — I några hdskr. står i första raden af denna strof ett *kvað* inskjutet framför *Sinfjötli,* men af sammanhanget synes, att Helge sjelf måste tänkas tala på detta ställe.

Strofen 45. *duga,* impersonelt med dat. = passa, höfvas. I isl. finnas blott svaga former af detta verbum; af moesog. *dugan* förekommer ett såsom præsens begagnadt præt. *daug;* enl. Rydqvist påträffas icke i fornsvensk skrift något starkt præteritum af *duga,* ehura *dög* är allmänt i folkspråket. — *markat,* af *marka* = *merkja.* — *á Móinsheimum;* om detta ställe, der Granmarssönerne utmärkt sig, känner man intet närmare. — Kph. lärer: *á móins heið* och öfversätter: "impresserunt auro" (ɔ: fortia facinora). *Móins heiðr* = "Ormens hed," skulle vara en omskrifning för "guldet" = "den förgylde skölden;" men dermed att man låter krigsbedrifter afbildas på en förgyld sköld, är icke något synnerligt mod ådagalagdt, och det är väl derföre bäst att anse ordet såsom namn på ett ställe, der de hade kämpat.

Strofen 46. *þeir* = Granmars söner. — *af ríki* = strenue; *ríki,* som ursprungligen betyder vis, potentia, betyder sedan det område, inom hvilket någon utöfvar sin magt. Orätt öfversät-

ter Afzelius: "de af riket flygtiga gjorde," etc. Kph. läser *Svipuðr ok Svegjuðr*, hvilket då skulle vara epexegetisk apposition till *þeir*, hvarjemnte man finge vid *lètu renna* underförstå *hesta*. Men det synes af sjelfva namnen, att de måste tillhöra hästar; *Svipuðr* betyder den hastige, snabbe, och *Svegjuðr* den böjlige, sig krummande. Völsungasagan säger ock, att de voro Granmars söners hästar. — *dala döggótta, dökkvar hlíðir;* accus. betecknar vägen, hvaröfver rörelsen sker; jfr Lund, § 27, 1). — *Mistar marr* anses vanligen vara en beteckning af luften; Mist är en valkyria och hennes häst är luften eller molnet. Men luften kan ej gerna sägas skälfva vid en häftig ridt, och det synes derföre vara skäl att antaga Lünings tolkning, enligt hvilken *mist* = moln, töcken, och *mistar marr* = molnets häst = jorden.

Strofen 47. *Tiggi, tyggi;* enligt Egilsson egentligen namnet på Halfdan den gamles son, sedan i allmänhet = rex; månne förhållandet ej snarare bör tänkas omvändt? — *í túnhliði; tún*, n., den inhägnade platsen omkring husen vid en gård; *hlið*, n., port, grind; jfr i landskapsmålen *led.* Man öfversätter här vanligen "i borgporten," emedan Völsungasagan har *borgarhlið*. — *hjálmi faldinn* = galea tectus (Afzelius oriktigt: "hjelmblottad"). — *hermðar litr;* jfr anm. vid str. 31. — Namnet *Hniflungar* begagnas här appellativt.

Strofen 48. *at sandi,* till stranden; *sandr,* m., h. l. = arena litoralis; andre läsa *at landi.* — *snefugr,* biform till *snæfr,* celer. — *rakka hjörtr* = segelrackars hjort = skepp. *rakki,* m., betyder 1) canis, 2) circuli, malum ambientes, quo facilius velum tollatur; medelst dessa rackar, som äro antingen af trä eller tåg, hålles råstången fast vid masten. — *skafa* = göra glatt.

Strofen 49. *er í sogn út. sogn, sogr,* m., mare; *er* står i st. f. *eru;* liknande språkbruk omtalas af Lund, § 4, a) anm. 1, och § 10, 4). — *grind* betyder här = statio navalis cancellata. — *brimdýr* = *gjalfrdýr;* jfr str. 30. — *búin gulli;* jfr anm. vid 23 str. — *miklu mèst;* jfr Lund, § 92, anm. 4, med § 50, anm. 3.

Strofen 50. *rökn,* n. pl. jumenta; besl. med *reka.* — *reginþing,* n. pl., comitia principum; ordet begagnas äfven såsom om-

skrifning på strid och skulle här kunna hafva den betydelsen. — *benlogi,* m., = sårlågan = svärdet. — *kunni,* 3 pl. pr. conj. — I str. 50—51 talar Hödbrodd.

Strofen 51. *Högni,* Sigruns fader. — Om Atle, Yngve och Alf känner man intet närmare. — *viðrnám;* äfven förekommer formen *viðnám.*

Strofen 52. *svipr,* hastig rörelse, svängning; af *svipa.* — *er saman kvámu* = innan de kommo samman. Kph. öfversätter annorlunda: "turbinis instar erat, quum colliderent cuspides fusci." — *íma,* f. 1) lupa, 2) femina gigas, 3) pugna. — *alltrauðr flugar;* jfr Lund, § 64, e). — *hart móðakarn* = firmum cor: egentl. hårdt mod-ollon; *akarn,* ollon; jfr moesog. *akran,* *καρπός,* dan. *agern;* i sv. landskapsmål finnes *akarn, aken.*

Strofen 53. *hjálmvitr* öfversättes här = nympha galeata = valkyria; *vitr* = *vættr;* denna benämning brukas om en valkyria äfven i Helgakv. Hjörv. 27. — *þær er;* då efter en sing. icke kan följa pron. relat. i plur., måste man antingen före *þær* inskjuta *ok* eller med Kph. emendera: "komo þar or himnum || hjálmvitrar ofan." — *sárvitr fluga* = perquam sciens volatuum; attribut till *Sigrún; sárvitr* härledes af *vitr* och intensivpartikeln *sár;* jfr dan. *saare,* isl. *sára,* eng. *sore,* nht. *sehr;* alldeles felaktigt öfversätter Kph. *sárvitr* = vulnera callens; *fluga* är gen. pl. af *flug,* f., volatus, och har ingenting gemensamt med *fluga,* f., musca, såsom många hafva trott. — De två sista raderna i strofen böra läsas: *"at holda skerr af hugins barri,"* och uppfattas såsom en parenthetisk sats; man bör öfversätta: "korpen (holda skerr) åt af liken (hugins barri)." *holda,* gen. pl. af *hold,* n, caro; *skerr,* sector, af *skera;* Egilsson tolkar *holda skerr* = sector carnium, corvus, qui alias *holdbori,* perforator carnis, dicitur. *Hugins barri; Huginn,* m., 1) Odins korp, 2) korp i allmänhet; *barr,* n., 1) gemma arboris, 2) edulium, esca; korpens mat är en omskrifning i st. f. lik. — *at* är præt. af *eta.* — Detta svårtolkade ställe har gifvit anledning till många mer eller mindre oriktiga och vågade förklaringar; de flesta äro samlade af Egilsson i hans lexikon, p. 373.

Strofen 54. *áttstafr Yngva* = cognatus regis = rex; *Yngve* står här såsom en allmän benämning på hjelte, konung. — *inn flugartrauða jöfur* = Hödbrodd. — *Œgis dauða.* Man vet ej, hvem denne *Œgir* varit; enligt några uttolkare menas härmed jätten Isung; jfr str. 20. — *bæði,* n. pl.; åtföljes här af verbet i singularis; jfr Lund, § 4, a) anm. 1.

Strofen 55. *bæði,* är här copulativ partikel, hvarföre intet comma bör sättas emellan *njóta* och *Högna.* — *Hringstaðir,* ett af de ställen som Helge erhöll i namnfäste; jfr ofvan str. 8. Hjelten skall nu, efter vunnen seger, i fred och ro ega både Sigrun och sitt arfgods. — *þá er sókn lokit; sókn,* dativus; besl. med *soekja,* angripa. — Helges strider voro dock icke härmed afslutade; om deras fortsättning och hjeltens död berättas i Helgakviða Hundingsbana II.

Förkortningar:

Kph. = Den i Köpenhamn utgifna Arne-Magnæanska upplagan af Sämunds Edda. — Egilsson eller Eg. = Sveinbjörn Egilsson, lexicon poëticum antiquæ linguæ septentrionalis. — Lün. = Lünings edition af Eddan. — moes. eller moesog. = gotiska, moesogotiska. — fht. = fornhögtyska. — mht. = medelhögtyska. — nht. = nyhögtyska. — fmht. = forn- och medelhögtyska. — fnht. = forn- och nyhögtyska. — mnht. = medel- och nyhögtyska. — fmnht. = forn-, medel- och nyhögtyska. — fsax. = fornsaxiska. — ags. eller anglos. = anglosaxiska. — eng. = engelska. — fr. eller fransk. = fransyska. — lat. = latin. — gr. eller grek. = grekiska. — isl. = isländska. — nyisl. = nyisländska. — dan. = danska. — sv. = svenska. — fsv. = fornsvenska. — nysv. = nysvenska. — Vkv. = Völundarkviða. — VGL = Vestgötalagen; ÖGL = Östgötalagen; Got.L. = Gotlandslagen; o. s. v.; dermed menas alltid de af Collin och Schlyter utgifna upplagorna. — ss. = såsom. — ish. = isynnerhet. — Öfriga förkortningar, såsom allmänt brukliga, torde ej behöfva någon förklaring.

Rättelser:

Sid.	12,	rad.	29,	läs:	hinder för hans härstammande
„	14,	„	13,	„	Walland eller
„	16,	„	14,	„	Valkyriorna
„	25,	„	35,	„	a *bruna*
„	33,	„	13,	„	den mera speciella betydelsen
„	37,	„	26,	„	ur det föregående negativa
„	41,	„	1 och 2,	läs:	som skall alliterera
„	„	„	15,	läs:	vara præs. af *velja,*
„	44,	„	21,	„	sådana som
„	52,	„	22,	„	moesog. *þugkjan, δοκεῖν,*
„	57,	„	6,	„	tilltvingar sig
„	64,	„	20,	„	böra ej

Smärre fel, som möjligen förefinnas, torde den benägne läsaren sjelf rätta.